

MIBŐL LEHETNE A CSEREBOGÁR?

JELENTÉS AZ IFJÚSÁGÜGYRŐL
2014-2015

MIBŐL LEHETNE A CSEREBOGÁR?

JELENTÉS AZ IFJÚSÁGÜGYRŐL

2014-2015

Szerzők: Gruber Andrea (VI., IX. fejezet), Györfi Gyula (VII. fejezet), Hámori Zoltán (IX. fejezet), Kaszás András (III. fejezet), Monostori Ádám (V. fejezet), Monostori Éva (V. fejezet), Nagy Ádám (I. IX. fejezet), Nyári Kitti (V. fejezet), Schmidt Richárd (II. fejezet), Rózsa Mónika (VI. fejezet), Salamon Eszter (VIII., IX. fejezet), Tóbiás László (IV. fejezet).

Szerkesztő: Nagy Ádám

Lektor: Szeifer Csaba

Olvasószerkesztő: Monostori Éva

ISBN 978-963-89861-7-7

Kiadó:

ISZT Alapítvány, Ifjúságsszakmai Együttműködési Tanácskozás, Kecskeméti Főiskola - Iuvenis Ifjúságsszakmai Műhely

Kapcsolat (contact): kongresszus@ifjusagugy.hu

Támogatók: Mustárház, Excenter Kutatóközpont

2015. december
Budapest

TARTALOM

Nagy Ádám: Miből lehetne a cserebogár? - Összefoglaló fejezet	6
Schmidt Richárd: Az ifjúsági szakma háttere	15
Kaszás András: Köz- és szakpolitikai tér	28
Tóbiás László: Intézmények és folyamatok a magyar ifjúságügyben.....	38
Monostori Ádám – Monostori Éva – Nyári Kitti: Szakmai képzés – elhelyezkedés.....	48
Györfi Gyula: Forrástérkép	63
Rózsa Mónika - Gruber Andrea: Jog- és érdekvédelem.	77
Salamon Eszter: Az ifjúságügy beágyazottsága.	93
Ádám Nagy-Andrea Gruber-Zoltán Hámori-Eszter Salamon: The Ugly Duckling? Potentials of the Hungarian Youth Field	107
Szerzőink	116
Ifjúságszakmai Egyeztető Tanácskozás.	118
Youth profession conciliation council	119
ISZET együttműködők.	120

NAGY ÁDÁM: MIBŐL LEHETNE A CSEREBOGÁR? - ÖSSZEFOGLALÓ FEJEZET

I. AZ IFJÚSÁGÜGY MEGKÖZELÍTÉSE

Az ifjúságügy, mint multidiszciplináris szemléletű és megközelítésű diszciplína, több okból is gyerekcipőben jár Magyarországon és nemzetközi szinten egyaránt. Nem egységes az ifjúság, a youth korosztályi meghatározása sem, s a társszakmák is gyakran eltérő kezdő és záró életkorral dolgoznak. Számos területen problémát okoznak a korosztály egységes kezelésében az egyes életszakaszok közötti jelentős különbségek, mind a korosztállyal való foglalkozás során használható eszközök és módszerek, mind a jogi státusz tekintetében. A jogi státusz változása, nevezetesen a cselekvőképtelen, korlátozottan cselekvőképes és cselekvőképes korosztályok közötti különbségek ráadásul nem feltétlenül korrelálnak az ifjúságügyben használatos ifjúság-definíció kategóriahatáraival.

Az ifjúságügynek tartalmilag is legalább négyféle értelmezése ismert: a politikai-horizontális megközelítés, az ifjúsági munka megközelítés, a ifjúságigazgatási megközelítés és az általunk alább javasolt integrált megközelítés.

- Első esetben a közügyek legszélesebb értelemben vett részalmazza: bármi az, aminek ifjúsági vonatkozása van, így ifjúságügy pl. a tandíjhitel, a Gyes, a gyermekétkeztetés stb. (politikai-horizontális megközelítés). E szerint az ifjúsági tevékenységek horizontális jellegűek: át- meg átszövik a társadalmat, így a hagyományos közpolitikákat (foglalkoztatás-, egészség-, oktatás-politika), illetve ennek folyományaképp pedig az igazgatási ágakat (munkaügy, egészségügy, oktatásügy stb.). Ezen értelmezés szerint az ifjúsági tevékenységeket az egyes szakpolitikák-szakágak generációs metszetének összessége adja, ami azt is jelenti, hogy nincs ifjúsági specifikum, egyedi ifjúságügyi terület. A napi politika általában ezen értelmezést használja kampányidőszakban.
- Más elképzelések szerint az ifjúságügynek csupán a fiatallal közvetlen kapcsolatba kerülő tevékenységek tekinthetők (ifjúsági munka megközelítés). Ez a szemlélet bár azonosít olyan területeket, amely csak az ifjúsági tevékenységek sajátja (pl. személyes ifjúságsegítés, táborozás, ifjúsági szolgáltatások, tanácsadás stb.), de elveszíti a horizontális megközelítés előnyeit.
- A legszűkebb értelemben vett ifjúságügy az állam által elképzelt ifjúsági kezdeményezések pályázati támogatása, az ezt biztosító döntéshozatali mechanizmus és a kiszolgáló intézményrendszer (ifjúságigazgatási megközelítés).
- Az általunk alább vázolt elképzelés a három felsorolt értelmezési keret mellé egy negyediket állít, egy modellbe ötvözve az ágazati, a horizontális és az ifjúsági munka megközelítést (integrált megközelítés). Ez nem szűkíti le a szférát pusztán a döntéshozatal mikéntjére, a fiatal ifjúsággá konvertáló szociológiai nézőpont személytelenségére; de nem azonosítja pusztán a nonformális pedagógiával sem. Igyekszik integrált módon számba venni a fiatalokkal való

foglalkozás kapcsán szükségesnek tűnő feladatokat, amelyek többek között tartalmazzák az ifjúsági kezdeményezések támogatását, a részvételi lehetőség megteremtését, az érintett kormányok döntéshozatali folyamatokba történő bevonását, az ifjúsági szervezetek, közösségek támogatási rendszereit, az ifjúságkutatást, a tervezést, valamint a fiatalok és a jogi alrendszer viszonyának vizsgálatát is. Fontos még, hogy az ifjúságpolitika top-down értelmezésével szemben (ifjúságpolitikai szemlélet¹) – amely a társadalom, társadalmi alrendszerek-generációs met-szet logikája szerint építkezik – megközelítésünk nem közpolitikai alapvetésű, hanem szakmai „ügy” mentén szerveződő. Ez az alulról felfelé építkező (bottom-up) rendszer a fiatalok egyéni és közösségi szükségleteiből épül fel. Ezen értelmezés szerint az elsődleges és másodlagos szocializációs közeg, a családi és az iskolai szocializációs terep mellé a posztmodern társadalmakban felárkózik egy harmadik, egyenrangú terep: a szabadidős szocializációs közeg (bővebben: Nagy-Trencsényi, 2012). Míg a hagyományos szocializációs intézmények (család, iskola) hatása gyengül, a szabadidős (és média) tér, mint interakciós terep súlya nő. Míg a család normái a tekintélyalapú ragaszkodást, az iskoláé az engedelmeskedést írják elő, addig a szabadidős tér, a kortárs csoport az együttműködésen és megegyezésen alapul, ahol mód nyílik a kölcsönösségi elv gyakorlására. Elemzésünk ezen területet: az integrált megközelítésű ifjúságügyet próbálja görcső alá venni.

II. AZ IFJÚSÁGI SZAKMA HÁTTERE

Kutatási területen bár folyik néhány projekt, főképp egy-egy szegmensbeli mélyfúrást végezve (egyetemisták, egészségügy), illetve lokalitáshoz kötve (pl.: Pécs, Székesfehérvár), általában a 2012-es nagymintás adatfelvétel óta (Magyar Ifjúság 2012) a források szűkülése tapasztalható. Szakpolitikai jelentések tekintetében kiemelendő az Európai Unió országjelentése (Working with young people: the value of youth work in the European Union, Country Report, Hungary, 2014), amely nem fest rózsás képet a magyar ifjúsági munka állapotáról, különösen az uniós országokkal való összevetésben. Megemlítenéd emellett a nagy titokban készülő Policy Review in Hungary dolgozat (ugyancsak nemzetközi megbízásból).

Think-tankek tekintetében mintegy 10-12 aktív műhellyel számolhatunk, amelyeknek hozzávetőleg a fele köteteit is megjelentet. Az elmúlt két évben mintegy tucatnyi könyv került piacra a területen, amely bár nem tűnik nagyon csekély számúnak, mégis, ha összevetjük más diszciplínák szakmai gyümölcseivel: méltatlanul kevés termés. Az Új Ifjúsági Szemle 2011 óta szünetel, azóta mintegy féltucat azon folyóiratok száma, amelyek megjelentetnek ifjúságügyi relevanciájú publikációkat. Átfogó konferenciából tulajdonképpen egyet, míg találkozókból 4-5 jelentősegteljesebbet említhetünk. Fontos jelezni azt a 2015-ben megindult folyamatot, amely a legjelentősebb találkozókból kísérel meg egy „összifjúságügyi” éves szakmai seregszemlét az Ifjúságsszakmai Társaság az Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetsége, a Iuventus Soliditas és a Nemzeti Ifjúsági Tanács közreműködésével létrehozni.

¹ Az ifjúságpolitika szemlélete szerint az ifjúsági világ a politika egyik szegmensként jelenik meg. Így az ifjúságpolitika jellegéből következően a fiatalokat, mint társadalmi csoportot értelmezheti csupán, épp azt veszítve el, ami az ifjúságügyet jellemzi: az egyénközpontúságot, a „mindenki önmagában unikális és fontos” személy-, közösség- és társadalomformáló szemléletét (vagy még rosszabb esetben egyszerű választógépként gondolt idősebb részükre, míg fiatalabbjaira egyszerű szavazatkeltető-automatáként).

Állami szakmai díjak tekintetében három olyan említhető meg, amelynek több-kevesebb ifjúságügyi relevanciája van. Ugyanakkor magasabb állami kitüntetést a szűken vett ifjúsági szakma még nem mondhat magáénak.

III. KÖZ ÉS SZAKPOLITIKAI TÉR

A 2014-15-ös évet – miképp a korábbiakat is – az átláthatatlan, kapkodó jogalkotás jellemezte, amelyből az ifjúságügy nem kapta meg a jussát: máig sem jött létre az ifjúsági törvény. Az ifjúsági feladatokat a jogszabály az önkormányzatok hatáskörébe utalja, de miképp korábban sem, most sem írja elő, hogy ezeken mit kell érteni. Így ahány önkormányzat, annyiféleképpen értelmezi azt: a tábortól, a cselekvési terven át, az ifjúsági irodán keresztül, az ifjúsági önkormányzatig, vagy épp az alibizésig, semmittevésig. Ezért követeli a szakma mintegy negyedszázada az ifjúsági törvény megszületését, amely azon túl, hogy a vitás kérdéseket rendezné, szinergikus hatással lehetne a szakmai szereplőkre, folyamatokra, szerkezetépítésre. 2014 nyaráig a kormányzati struktúra két-központúsága is rányomta bélyegét a kormányzati cselekvésre és produktumokra.

Az ifjúsági területre nagy hatással levő civil szektor többszörös kárvallottja az új Polgári Törvénykönyv és az ehhez igazított civil szervezeteket szabályozó joganyag változásának: ezek olyan adminisztrációs terhet róttak a szervezetekre, amellyel sokan nem, vagy csak főtevékenységüket hibernálva tudtak eleget tenni, miközben meg kellett küzdeniük a bíróságok önkényességével, hónapokig történő hallgatásával, józan észnek ellentmondó jogértelmezésével, még magyar viszonyokhoz mérten is kiemelkedő bürokráciájával.

Sajátos módon mégsem ezek, hanem más ügyek kaptak reflektorfényt, némelyek okkal, némelyek méltánytalanul. Bár nem elsősorban ifjúsági relevanciájú, de itt említendő – az ifjúsági világ miatti erős kötődése okán – a Norvég Civil Támogatási Alap esetét, illetve az erre válaszul születő Maci-kampányt. E területet fémmjelzi a nyilvánosságra került gólyatábori nemi erőszakok ügye, amely nem felsőoktatási, hanem klasszikusan ifjúságügyi probléma (lásd: táborok). Itt jelenik meg Magyar Ifjúság 2012 kutatási projekt, amely minden korábbi ifjúságkutatásnál nagyobb nyilvánosságot kapott és Navracsics Tibor ifjúsági ügyekért is felelős uniós biztos kinevezése. Bár még nem érte el az országos – nem szakmai – média ingerküszöbét, de az elkövetkező időszak legnagyobb ifjúságügyi eseménye lehet, ha Kecskemét 2018-ra elnyeri az Európa Ifjúsági Fővárosa címet.

IV. INTÉZMÉNYEK ÉS FOLYAMATOK A MAGYAR IFJÚSÁGÜGYBEN

Az intézményi folyamatok alapját az elmúlt pár év tervezési láza jellemzi. Mind az Európai Unió Ifjúsági Stratégiájához igazodó Nemzeti Ifjúsági Stratégia (NIS), mind az ifjúságpolitikai tervezési keretként értelmezett (bármit is jelentsen ez) Új Nemzedék Jövőjéért Program, mind a NIS-hez rendelt cselekvési tervek különböző szintet jelentenek a tervezésben, sokszor egymástól függetlenül, néha egymásnak ellentmondva. Nem csoda hát, ha hasonló kakofónia jellemezte a háttérintézményeket is: a korábbi háttérintézmény, a Mobilitás, többszöri átalakulás után megszűnt, még inkább növelve ezzel a korábban is jelenlévő szakmai űrt. A helyébe lépni kívánó Új Nemzedék Központ

a rábízott 3 milliárd forintból alig fordított a szektorra, ráadásul eleve elhibázott szervezetben (kétéves projektként határozták meg a hálózatot) végezte tevékenységét. A fentieknél egyértelműen hasznosabb kezdeményezés volt a kistélepülési integrált közösségi szolgáltató terek ifjúságügyi feladatokkal történő ellátása.

A kormányzat ezen túlmenően nem hozott létre legitim civil-kormányzati párbeszédet, pusztán a saját igazgatási egyeztető felületét (ISZEF) bővítette fel civil jelentkezőkkel. Ugyanakkor sem a témák kijelölésénél, sem a döntések végrehajtásánál, sem az ülések összehívásánál nem volt és nincs szerepe az államigazgatáson túli szereplőknek. Külön kiemelandó a versenyeztetés nélkül a Cserkészszövetség részére juttatott több mint egy milliárd forint, amely híven jelzi a baráti szereplők kedvezményezését és a szolgáltatásalapú szemlélettől való kormányzati idegenkedést. A hazai nepotizmussal viszont ellentétes folyamatot jelez, hogy a valós szolgáltatást nyújtó civil szervezetek több vezetője választott meg európai, nemzetközi pozícióba. Miképp az ifjúsági ügyekkel foglalkozó uniós biztost is Magyarország adja, bár ebből a magyar ifjúságügy túl sokat még nem profitált.

V. KÉPZÉS ÉS FOGLALKOZTATÁS

A szakma háttérét a képzési rendszer adja. Az ifjúságsegítő képzés 2003-as indulásától kezdve három nagyobb átalakuláson ment keresztül. Az eredeti elképzelés először 2009-ben módosult, az akkori irányzatnak megfelelően ezt a képzést is modulárisra alakították. 2012-ben a képzést átstrukturálták, összevonva a szociális munkás asszisztens oktatással létrejött az ifjúságsegítő asszisztens képzés. Az ifjúságsegítő és szociális munkás asszisztens oktatás területi elhelyezkedése igen esetleges képet mutat. Míg Észak-Alföld erős a képzőhelyek tekintetében, Közép-Dunántúlon (tíz évet tekintve) jóval egy alatti a képzőhelyi átlag. 2015-ben megalapították a BA szintű közösségsszervező szak ifjúsági közösségsszervező szakirányát. Ugyanakkor a szak meghirdetése csak 2016-ban várható, így az első képzésre legkorábban a 2017/18-as tanév során kerülhet sor, azaz az első BA szintű ifjúságsegítők 2020-ban végezhetnek. A foglalkoztatást, illetve az elhelyezkedési lehetőségeket modellezve azt tapasztalhatjuk, hogy az ifjúságsegítő képzés 10 év alatt majd 5000 főt kezdett el kiképezni, míg az állami infrastruktúra jó esetben mintegy 500 főt képes felszívni. Tehát vagy az ifjúságsegítő képzés szűkítésére vagy a foglalkoztatási lehetőségek (járások, civil szervezetek stb.) bővítésére van szükség. Mindent összegezve úgy tűnik, hogy a mennyiségi helyett egyelőre nem sikerült a minőségi képzésbe való átmenet.

VI. JOG ÉS ÉRDEKVÉDELEM

„Egy gyermek jólléte akkor biztosított, ha anyagi, érzelmi és értelmi, fizikai, kulturális, valamint szociális szükségletei is egyidejűleg választ kapnak – és a gyermek maga is úgy érzi, hogy megfelelő az életminősége” (Unicef, 2013). E célból vezérelve fontos áttekinteni a gyerekjogok magyarországi szabályozásának fő kereteit és jelenlegi állapotát, foglalkozni a gyerekek jogi és a gyerekjogokról való ismereteinek a jellemzőivel, és körbejárni a sérülékeny csoportok jogérvényesítésének akadályait. Bár az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény és az 1997-es gyermekvédelmi törvény megteremtették a gyermeki jogok érvényesülésének és

érvényesítésének alapvető feltételeit Magyarországon, a 2006-ban elkezdődött és a 2010 óta fel erősödött trend azt mutatja, hogy egyes ágazati törvények az abban biztosított jogosítványokat korlátozzák és az akkori állapothoz képest visszalépéseket tesznek. Mára jelentős hiátus alakult ki a gyerekjogok védelmének területén, s törvény sem írja elő önálló gyerekjogi ombudsman működését. Ezt a feladatot „csak” az Alapvető Jogok Biztosa látja el. Annak ellenére van ez így, hogy a megfelelő jogérvényesítés érdekében az önálló gyerekjogi biztos felállítását az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága is felvetette.

Egy működő demokráciához képest magas azoknak a gyerekeknek az aránya, akik nem ismerik alapvető jogaikat, s ebben nincs segítségünk az sem, hogy a NAT szerint a gimnáziumban heti 1 órában tanítható(!). Pedig kiemelten fontos, hogy az iskolai nevelésben jelenjen meg a gyermeki jogok oktatása már a legkisebb tanulók esetében, valamint legyen folyamatos a felsőoktatásban tanulók számára is. Ennek hiányában az érintetteknek nem lesz tudása és tapasztalata az őket megillető védelemről, valamint részvételük lehetősége sem lehet kielégítő. Bár vannak civil és kormányzati kezdeményezések a gyerekjogok széles körben való megismertetésére és a gyerekjogi szemlélet elterjesztésére, sőt szabályozási szinten az állam is elrendeli a feladatellátást, ugyanakkor nem biztosítja hozzá a forrásokat, illetve a meglévőket is kivonja a rendszerből.

A sérülékeny csoportokba tartozók jogismerete, jog- és érdekérvényesítő képessége halmozottan akadályozott. Gyakran pusztán a helyzetükből fakadóan is mindennapi jogsértések érik őket és esetükben már a családi minták is a jogsértő állapotok meg nem kérdőjelezhetőségét közvetítik.

E jelenségek együttesen – a kedvező szabályozás által biztosított lehetőségek ellenére – nagymértékben nehezítik a jogszabályok adta lehetőségek gyakorlati megvalósulásának esélyét, így a gyerekjogok tiszteletben tartása, érvényesülése és érvényesítése területén ma Magyarországon jelentős hiányosságok vannak. Pedig „egy gyermek életében csak egyszer van lehetőség a normális testi és lelki felnövekedésre” (Unicef, 2012).

VII. FORRÁSTÉRKÉP

Az ifjúsági szervezetek fő bevételi forrásai az alaptevékenység árbevétele, a központi költségvetés és az uniótól kapott támogatások. Az ifjúsági szektorban igen alacsony az adományok és a személyi jövedelemadó 1%-os felajánlások aránya a bevételekhez képest. Az ifjúsági civil szervezetek az optimálishoz és a példának tekinthető nemzetközi mintához (skandináv, angolszász országok) képest jóval inkább az állami pályázatoktól függnek, amely bizonyosan csökkenti autonómiájukat, szervezeti önállóságukat. A fiatalokkal foglalkozó civil szervezetek anyagi biztonságához az üzleti és magánadományok növelése lenne szükséges.

A pályázati rendszerben ifjúsági célú forrásnak tekinthető a kiüresedő Gyermek és Ifjúsági Alapprogram és a növekvő forrásokat jelentő Nemzeti Együttműködési Alap, illetve specifikusan ennek az Új Nemzedékek Jövőjéért Kollégiuma. Ezen túlmenően önkormányzati és nem kizárólag ifjúsági célú pályázatok állnak az ifjúsági civil szervezetek rendelkezésére. Fontos megemlíteni, hogy az állami rendszerben az egyedi támogatások és az állami cégek támogatási rendszere nem átlátható, s ebből következően sejtethető, hogy ez nem szolgálja a jó kormányzás átláthatóságának elvét.

Az uniótól az operatív programokon, az Erasmus+ és a Leader pályázati rendszerein keresztül érkezik forrás, míg ezen túlmenően a Norvég Civil Támogatási Alap és a Svájci-Magyar Civil és Ösztöndíj Alapok jelentősek.

VIII. AZ IFJÚSÁGÜGY BEÁGYAZOTTSÁGA

Az ifjúságpolitika, mint kormányzati, politikai keret tartalma mind Európai szinten, mind Magyarországon korlátozott. Míg hazánkban ezt a szakmai tartalmat elsősorban szakértők és politikusok határozzák meg, addig az Európai Unió, de az Európa Tanács szintjén is jelentős tematizáló hatást gyakorol rá a komoly lobbierővel rendelkező ifjúsági civil szervezeti kör, amelynek tevékenysége azonban egyértelműen korlátozott szakmai területet ölel fel (Nagy, 2007), jórésztük pedig csak egy szűk, nagyjából 16-25 éves korosztály érdekében fejt ki tevékenységét (EU Youth Report 2012.). Európán túlnyúló ifjúsági kezdeményezésekről, ifjúságpolitikáról csak korlátozottan beszélhetünk.

Míg az Európai Bizottság az elaprózott szakmai koordináció ellen lép fel, meghirdetve az „elefántcsonttoronyok” (ún. silók) lebontásának politikáját, Magyarországon partikuláris maradt az állami irányítás, például annak ellenére sincs látható együttműködés az ifjúságügy számos fontos szakterülete között, hogy egy részük, így az oktatáshoz vagy az egészségügyhöz tartozó szakterületek egy minisztériumhoz, az EMMI-hez tartoznak. Ezt példázza továbbá, hogy a Belügyminisztériumnak (önkormányzatok), illetve a Földművelésügyi Minisztériumnak (kistelepülési integrált közösségi szolgáltató terek) is van hatásköre a területen.

Az egyes, szétaprózott szakterületek között a kapcsolatot két formában sikerülhet megteremtteni. A civil szféra hagyományos szakmai tematizáló és lobbyszerepe ezen a téren igen fontos, ezt az európai szervezetek sikeres tevékenysége is igazolja (pl.: European Youth Forum). Magyarországon azonban a civil társadalom nem tudja betölteni ezt a szerepet. Az ifjúsági szervezetek, illetve a fiatalokkal foglalkozó civil szervezetek lobbyereje az elmúlt 15 évben jelentősen csökkent. Ennek oka a kormányzati politika civilekkel szembeni ellenséges viselkedése, de a szervezetek gyenge hangja és elfogadottsága is a társadalmi nyilvánosságban. A multidiszciplináris szemlélet kialakulásának másik fontos feltétele a szubszidiaritás maradéktalan érvényesülése (Davies, 2003). A helyi közösségek szintjén, az egyén közvetlen környezetében sokkal egyszerűbb és természetesebb a fiatal, mint egységes személyiség kezelése. Az a politika, amely mindent központi, állami vagy még annál is magasabb szinten kíván szabályozni, nem lehet alkalmas erre. A központból tanulólétszámok, munkanélküliségi arányok, egészségügyi ellátási adatok látszanak, ám lehetetlen az ezek közötti, gyakran teljesen egyéni, de legalábbis lakóhelyhez, élethelyzethez kötődően meghatározott kölcsönhatások figyelembe vétele.

A beágyazottságot nehezítő tényező egyes szakmák hagyományos, hagyománytisztelő jellege, amely megnehezíti a szakemberek közötti együttműködést. Helyi szinteken azonban – még az ezzel ellentétes hatást kifejtő jogi szabályozás ellenére is – ezen a területen biztatóbb a helyzet. Sokat segítené ennek elősegítésében a jogi szabályozási keretek megváltoztatása, a szakmai és intézményi autonómiák biztosítása, de legalább egy olyan kommunikációs kampány, csatorna, amely megerősíti a multidiszciplináris megközelítésű szakembereket abban, hogy jó irányba haladnak.

IX. ÖSSZESEGÉBEN

Az elért sikerek, megkezdett folyamatok hosszú távú megőrzése és fejlesztése olyan feladat, amit önálló szakmaként mindmáig csak igen hiányosan sikerült teljesíteni. Láthatjuk, hogy valamennyi elemzett terület esetében hiányos, de legalábbis felemás a működés, nemegyszer elégtelennek bizonyulnak az intézkedések. Hiba lenne mindezt kizárólag a szakaszos és időszakos forrásokkal magyarázni, a folyamatok mélyebb megértéséhez szükség van az objektív elemzésre és a rendszeres önvizsgálatra.

Ennek tükrében kiemelendő, hogy az egyik legfontosabb ifjúságügyi szereplő, a magyar kormány a saját maga által kijelölt úton halad, nem különösebben érdekli ki és miként reagál a döntéseire, és különösen nem fontosak a döntések hosszú távú hatásai. Ifjúsági döntései (is) nem egyszer keltik fel az uniós intézmények, politikusok figyelmét. De ennél még súlyosabb probléma, hogy az állandó változások a fiatalok számára nem progressziót, reformot, előrelépést jelentenek, hanem sokkal inkább bizonytalanságot, az igazodási lehetőségek elvesztését. Ifjúságkutatási adatok szerint (Nagy-Székely, 2014) mára a fiatalok által megjelölt legégetőbb problémák első helyét a hagyományos problémákkal (lakás, család, munkahely) szemben a kilátástalanság vette át. Nem csoda hát, hogy a migráció, ezen belül is a kivándorlás kérdése lett az egyik leginkább akkut ifjúsági probléma. Bár a jelenség össztársadalmi szintű, a fiatalok a legdinamikusabb társadalmi csoport, akik elsősorban a „lábukkal szavaznak”. Szakértői becslések szerint már (Portfolio, 2015) mintegy 5-700 000 állampolgár ment külföldre az elmúlt öt évben és a folyamat egyre gyorsulni látszik. A tanulók majd fele (45%), a 35 év alattiak több, mint harmada (33%) tervezi elhagyni az országot (Tárki, 2015).

A folyamatos megszakítottság (Oross, kézirat), az állandóság hiánya (Mobilitás vs. kontaktpontok), a stratégiai fejlesztés helyetti pusztán projektvezéreltség (pl.: kontaktpont-rendszer), az állandó irányváltások (pl.: ifjúságsegítő képzés) lehetetlenné teszik a stabil, kiszámítható építkezést. Amennyiben a helyzet változatlan marad, úgy a terület az eddigiekhez hasonlóan zárvány marad, jobb esetben betagozódik más szakterületekbe, egészen addig, míg egy – az európai nemzetek példáihoz hasonló – társadalmi kataklizma újra életre nem hívja.

X. AJÁNLÁSOK

A kötet írása, szerkesztése során az azt jegyző szakemberek az alábbi ajánlássort fogalmazták meg a közpolitikai cselekvés ösztönzésekképp:

1. Létre kell hozni az ifjúságpolitikai kereteket meghatározó – nemzeti, politikai és szakmai konszenzuson alapuló – ifjúsági törvényt, kormányzati ciklusokon túlmutató időtávra megalkotva.
2. Ki kell kérni az ifjúsági szervezetek véleményét valamennyi, a korosztályt érintő kérdésben, különösképp jogszabályalkotás, -változtatás esetén.
3. Létre kell hozni a legitim civil-kormányzati párbeszédet, az ISZEF-et nemcsak létszámában kell kinyitni, de működési mechanizmusait is át kell alakítani.
4. Át kell alakítani a Nemzeti Ifjúsági Stratégia intézkedési terveinek rendszerét, biztosítani kell, hogy folyamatosan legyen érvényes intézkedési terv, mégpedig olyan, amely mind formájában, mind tartalmában politikai és ifjúságsszakmai konszenzust élvez.
5. Támogatni kell az önálló ifjúságsegítő képzési rendszer (bachelor, master, doktori fokozat)

felépítését.

6. Biztosítani kell az ifjúságszakma fejlesztése érdekében a nem iskolarendszerű képzéseket, továbbképzéseket. Az államnak kell a forrásokat ehhez biztosítania, míg a tényleges ifjúság-szakmai tevékenységet végző szervezeteknek kell megállapodniuk a képzési szükségletekről, és arról, hogy a képzések megtartásával az ifjúságszakmát ténylegesen gyakorló (nem csak ilyen képzéseket tartó) szereplők közül kiket bízhatnak meg.
7. Támogatni kell a szakrendezvényeket és a szakmai periodika újraindítását, ezzel biztosítva az ifjúságügy tudományos hátterét.
8. Válaszolni kell a vándorlás kihívásaira – az ilyen irányú nemzeti (nem csak állami és civil szervezeti, de társadalmi) stratégia és annak megvalósítása egységes keretben kell kezelje a Magyarországon születettek belföldi és nemzetközi vándorlását, a külföldi magyarok Magyarországra vándorlását (ami egyúttal a szülőföld elhagyása), a nem magyar nemzetiségű uniós polgárok és harmadik országok polgárai vándorlásának kérdéseit.
9. Meg kell erősíteni az állampolgári nevelést. A parlamentbe jutott pártoknak támogatásuk egy részét fiatalok politikai-állampolgári képzésére kelljen fordítani, amiben kvótás részvételi lehetőséget kell biztosítani a pártban, illetve ifjúsági szervezetében nem tag fiatalok számára (a politikai ifjúsági szervezetek támogatásának feltételül kell szabni, hogy más – nem azonos politikai családhoz tartozó – hasonló szervezetekkel közös programokat is kelljen rendezniük, például döntésszimulációs gyakorlatokat).
10. Erősíteni kell a családi életre nevelést. Egyetlen családmódel propagálása helyett, a tudatos családalakítás kompetenciáit erősítő, gyakorlati tapasztalatokat és azok feldolgozását biztosító programokat kell finanszírozni.
11. Biztosítani kell a középiskolai közösségi szolgálatban rejlő potenciálok komplex fejlesztéssel történő kibontakoztatását. Ki kell képezni pedagógusokat a szolgálat teljesítése során szerzett tapasztalatok feldolgozásának, általában a saját tapasztalatokból való tanulás kompetenciái kialakításának támogatására. A kiképzettek által diákjaikkal végzett munkát el kell ismerni a munkaterhelésben. Ettől függetlenül is elő kell segíteni, hogy a közösségi szolgálat tapasztalatával mind több fiatal vállalon önkéntes közösségi tevékenységet, de nem a kényszer, hanem a lehetőség erejét használva.
12. Biztosítani kell, hogy 2016-ban – és a továbbiakban is négy évente – országos reprezentatív ifjúságkutatás során felvegyék azokat az adatokat, amelyek a korábbi kutatások során felvett – és még releváns – adatokkal együtt idősoros elemzéseket tesznek lehetővé, kutatói szakmai konszenzus alapján.
13. Be kell kerülni a gyerekjogok oktatása (minden korosztály számára) a Nemzeti Alaptantervbe, és folyamatosan, évfolyamról évfolyamra legyen a tananyag része. Így történhet meg a gyerekek széleskörű tájékoztatása arról, hogy mik a jogaik és hova fordulhatnak segítségért.
14. Meg kell ismertetni a szülőkkel és a nagy nyilvánossággal a gyerekjogokat, illetve a gyerekjogi szemléletet, értsék meg annak jelentőségét.
15. Fel kell állítani az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának javaslatával összhangban az önálló gyerekjogi ombudsman (helyettes) intézményét.
16. Növelni kell az ifjúságszakmai célokra szánt forrásokat, közvetlenül fiatalokat szolgáló közösségi intézmények működtetésére normatív finanszírozást kell bevezetni – ezzel a helyi közösségek egésze számára is szakmai segítséget adni a települések lakosságmegtartó képességének javítására.

17. Átláthatóbbá és nyilvánosan indokolttá kell tenni a nem normatív finanszírozást.
18. Tartalmaznia kell a települések fejlesztését szolgáló pályázatoknak kötelező közösségi al-programot, nem elég betont és vasat építeni. A pályázatok legyenek két lépcsősek, a második körben már kelljen helyi közösségi munkát végezni a szükségletek feltárása, a fejlesztések fenntartásáért való helyi közösségi felelősségvállalás kialakítására.
19. Támogatni kell, hogy a kisebb ifjúsági civil közösségek tevékenységüket közvetlen környezetükkétkézi és anyagi segítségével végezhesék, a jelentősebb helyi és országos szervezetekpedig az állami források jóval átfogóbb bevonásával sikeresen intézményesülhessenek.

HIVATKOZÁSOK

Davies Pat (2003): Widening Participation and the European Union: direct action – indirect policy? – in European Journal of Education

European Union (2014), Working with young people: the value of youth work in the) Country Report, Hungary,

European Union (2012) Youth report – European Commission http://ec.europa.eu/youth/policy/implementation/report_en.htm

EU (2014): Youth work study, Country report on Hungary

Nagy Ádám (szerk) (2007): Ifjúságsegítés: Probléma vagy lehetőség az ifjúság? Belvedere – Új-mandátum – Palócvilág, Szeged-Budapest

Nagy Ádám – Trencsényi László (2012): Szocializációs közegek a változó társadalomban, ISZT Alapítvány, Budapest

Oross Dániel: A magyar ifjúságpolitika „folyamatos megszakítottságának” története, kézirat

Nagy Ádám – Székely Levente (szerk) (2014): Harmadrészt – Magyar Ifjúság, 2012 ISZT Alapítvány, Budapest

Tárki (2015): Migrációs potenciál, 2015. július, www.tarki.hu/hu/news/2015/kitekint/20150811_migracio.html

UNICEF (2012): Innocenti Jelentés, 2010 in: AJB projekt füzetek, A gyermekek testi-lelki egészsége

UNICEF Magyar Bizottság (2013): Te hogy vagy? Az UNICEF Magyar Bizottság jelentése a gyermekek jóllétéről <http://unicef.hu/-/minden-2-magyar-gyermek-veszelyben>

Portfólió (2015): Kivándorló országgá válik Magyarország, http://www.portfolio.hu/gazdasag/kivandorlo_orzagga_valik_magyarorszag.217534.html, letöltve: 2015.10.11.

SCHMIDT RICHÁRD: AZ IFJÚSÁGI SZAKMA HÁTTERE

A fejezet célja, hogy lajstromba vegye a 2014-2015-ös év mindazon tudományos produktumait, amelyek az ifjúsági szakma elméleti háttérét jelentik. Mindehhez sorra vesszük a vizsgált időszakban zajló nyilvános ifjúságkutatásokat; a szakma publikációs lehetőségeit, a szakmai think tank-eket, amik az ifjúságszakmai közgondolkodást formálják, alakítják; az adott időszakban lezajlott konferenciákat és szakrendezvényeket; valamint a meglévő elismerésrendszereket.

I. TUDOMÁNYOS PRODUKTUMOK, KUTATÁSOK

AZ IFJÚSÁGÜGYI TÉRBEN

Az ifjúsággal, fiatalokkal foglalkozó kutatások jellemzően egyetemeken mellett működő szakmai műhelyek, civil szerveződések termékei vagy nagymintás, állami megrendelésre készülő vizsgálatok. A gazdaság és piackutató cégek bizonyosan végeznek ugyan vizsgálatokat a témában, ám ezek a javarészt piaci alapú kutatások ritkán kerülnek teljes mélységükben, módszertani alaposítással nyilvánosságra.

A Magyar Ifjúság 2012 megjelenése óta az állami források és nagyléptékű kutatások csökkenése figyelhető meg, ugyanakkor tény, hogy ez volt az első olyan kutatási hullám, amelynek három kötete is megjelent, mind tematikus, mind lokalitásalapú elemzéseknek teret adva (Székely, 2013; Nagy-Székely, 2014, Nagy-Székely-2015). A kutatók egy része érthető okokból a jövedelmezőbb piaci kutatások felé fordult, a maradék kevesek a megmaradt forrásokból próbálnak egymástól függetlenül helyi kutatásokat megvalósítani (az alábbi gyűjtésben ezért csak azok a műhelyek és eredmények szerepelnek, amelyek rendelkeznek a tárgyévekben megjelenő eredményekkel).

Bár nem hazai munka, meg kell említeni, hogy az Európai Unió ezen időszakban hozta nyilvánosságra az uniós országokról szóló elemzését, amely nem fest rózsás képet a magyar ifjúsági közállapotokról (magyarul megjelenése 2016 évben várható az Ifjúságügy – szöveggyűjtemény kötetben). Az elemzés (Working with young people, 2014) a legnagyobb problémának azt tartja, hogy az ifjúsági munka általánosan elfogadott meghatározása máig hiányzik, a meglévő definíciók pedig nem egyértelműek mindenki számára. Ez a hazai ifjúságszakmai elméletalkotók, kutatók, a gyakorló szakemberek és a kormányzati szintű szakmai koordináció (hiányának?) közös adottsága.

Hazai ifjúságkutatások, ifjúságkutató műhelyek és nyilvános vizsgálataik

Jelenleg is folyó, még nem lezárt kutatás a Magyar Ifjúságpolitikai Helyzetkép - Youth Policy Review in Hungary - című projekt. Egy nemzetközi kutatássorozat részeként hazai és külföldi kutatók, szakemberek tekintik át a fiatalokat érintő közpolitikák helyzetét az adott országokban. A magyarországi projekt lebonyolítója a Pillar Alapítvány.

A kutatás eredményeit négy fő fejezet foglalja össze:

- a fiatalok jelenlegi helyzete;
- a fiatalokkal kapcsolatos politikák áttekintése;
- az említett politikák gyakorlati megvalósulása;
- valamint a szakpolitikák fiatalokra gyakorolt hatása.

A korábbi kutatási eredmények és a nyilvánosan elérhető adatok elemzése mellett széles körben konzultálnak hazai ifjúsáspolitikai szereplőkkel, ifjúsági szervezetekkel. A projekt eredményeként egy olyan, a gyakorlatban is használható magyar és angol nyelvű tanulmány megjelenése várható, ami a szakpolitikai döntések előkészítését, meghozatalát és megvalósítását teheti hatékonyabbá. A tanulmány egyaránt szól fiataloknak, velük foglalkozó szervezeteknek, a tágran értelmezett ifjúsáspolitikával foglalkozó szakembereknek, valamint nem utolsósorban a politikusoknak.

A GfK Magyarország a Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet (NEFI) megbízásából végzett vizsgálatot a „Népegészségügyi kommunikáció fejlesztése” című pályázat keretében. A NEFI célja, hogy a lakosság egészségműveltsége növekedjen és egészséggel kapcsolatos magatartása javuljon azáltal, hogy többen és tudatosan vesznek részt egészségfejlesztési és betegségmegelőzési programokban, melynek eredményeként általánossá válik az egyén saját egészségével kapcsolatos felelőssége. A kutatás a NEFI programján belül az iskolai egészségkommunikációs sajátosságokat (IESF) is vizsgálta.

Az Aktív Fiatalok Magyarországon Kutatócsoport egy 2009 óta működő ifjúságkutató munkaközösség felfrissítésével jött létre 2011 tavaszán. Céljuk, hogy minél szélesebb ismeretekkel szolgálhasson napjaink fiataljairól – elsősorban közéleti, politikai viszonyait vizsgálva. 2011 óta folyó kutatásuk második és harmadik hulláma a vizsgált időszakra esik. Nappali tagozatos hallgatók körében kitöltendő online kérdőíves kutatásuk keretében feltárták a főiskolai és az egyetemi hallgatók felfogását a közügyekkel kapcsolatban. A kvantitatív adatfelvétel mellett alkalmaznak kvalitatív elemeket is (fókuszcsoportos beszélgetések, mélyinterjúk a téma szakértőivel, valamint a hazai ifjúsági szféra organizációinak vezetőivel). Olyan mögöttes okokra mutattak rá, mint a fiatalok apolitikussága, alulintegráltsága és közönye a politika történései iránt.

A Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. a TÁMOP-5.2.8/12/1-2013-0001 számú „Kisközösségi ifjúság nevelés támogatása” című kiemelt projekt megvalósításához kapcsolódóan végzett kutatási-fejlesztési munkát 2013 és 2015 között. A kutatási tevékenység célja egy kisközösségi ifjúságnevelést támogató, módszertani kézikönyv kialakítása volt. A projekt célcsoportját a 6-25 éves gyermekek, fiatalok alkották, akiknek közösségi életét, formális és informális kapcsolatait, helyi kötődését vizsgálta a kutatás. A tevékenység eredményeként született kötetet jó gyakorlat gyűjtemény, nagymintás adatfelvétel, valamint egy részvételi akciókutatás alapozták meg. A megvalósítás során a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. konzorciumi partnere a Magyar Cserkészszövetség volt (részletesebben lásd az intézmények és folyamatokról szóló fejezetben).

A fentiekén kívül az országban több helyen történtek kisebb-nagyobb regionális ifjúságkutatások, pl. Székesfehérváron az ECHO Szociológiai Kutatóintézet ifjúsági kockázati magatartáskutatása vagy a Partiszkon Társadalomkutató Egyesület vizsgálatai. A Partiszkon Társadalomkutató Egyesület 2014-ben a Szegedi Ifjúsági Napokon, majd az ősz folyamán a szegedi egyetemisták körében végzett kérdőíves adatfelvételt, ami során a hazai lehetőségeket, a fiatalok helyzetét, kilátásait, a

külföldi munkavállalási terveit, valamint a civil szférában, illetve a politikában tapasztalható aktivitásukat vizsgálta. 2015-ben a Sziget fesztiválon és a SZIN-en kifejezetten a hazai lehetőségekre, valamint a külföldre települési tervekre fókuszáló, azt mélyebben vizsgáló kérdőíves kutatást végeztek, amelynek eredményeit - a 2014-es eredményekkel együtt - a Civilek éjszakája programozaton ismertették.

Az ifjúságkutatások esetén a kérdezők sokszor maguk is ifjúsági szakemberek, akik helyben, a saját településükön tudják felvenni a kérdőíveket. A továbbiakban egyikük beszámolója olvasható, kérdezőbiztosi munkájáról:

„Szerencsém volt, mert nagyrészt olyan emberekhez, családokhoz mentem, akikkel ismertük egymást így nem küldtek el, hanem segítőkészek voltak. Sokszor megjegyezték, hogy csak azért állnak szóba velem, mert ismernek (megjegyzem, ez a legtöbb felméréskor így van). Szinte nem volt olyan ember, aki türelemmel végigcsinálta az interjút. Jellemzően vagy azt mondták, hogy hagyjam ott az adatlapot, és menjek érte vissza, vagy azt, hogy mivel kis közösségben vagyunk, ismerjük egymást, töltsen ki, ahogy gondolom. Ha véletlenül ráálltak, becsülettel végigcsinálhattam a felmérést, de a fiatalokat kevés esetben hagyták a szülők magukra a kényesebb kérdéseknél, így szinte biztos nem őszinte választ kaptunk. Az alacsonyabb végzettségű megkérdezettek nem értették, miért fontos ez. A tanult emberek ezt elfogadták, ők véleményem szerint becsülettel, őszintén ki is töltötték – de nélkülem. Mivel ismerősökhöz mentem, szerintem ennél elfogadóbbak, együttműködőbbek nem lehetek volna. Nem éreztem hátrányát a munkám során, hogy személyes kapcsolatban vagyunk. Sőt, ha ez nem így van, szinte biztos vagyok abban, hogy elküldtek volna.”

Az eseteírásból jól látszik, hogy a tudományos kutatások egy része is személyes kapcsolatokon alapszik. Egy idén megjelent könyv szerint a módszertanilag problémás ifjúságkutatások aránya meglepően magas (Domokos, 2015), pedig elsősorban a kutatások képezik egy diszciplína azon elméleti hátterét, amik miatt ténylegesen szakmának nevezhetjük.

PUBLIKÁCIÓS FELÜLETEK, SZAKMAI KIADVÁNYOK

Bár az ifjúsági szakma folyóirata, az Új Ifjúsági Szemle 2011 óta nem jelenik meg, a publikációk mégsem korlátozódnak a határterületi szakmák szaklapjaira. Esetleges módon ugyan, de kisebb-nagyobb példányszámmal vagy elektronikus formában a szakma számos szereplője adott ki az elmúlt két évben ifjúságsszakmai kiadványokat. Fontos kiemelnünk ugyanakkor, hogy ezek zömmel egyszerű forrásokból megvalósított munkák. Akárcsak a szakma egészére, az ifjúságsszakmai kiadványok világára is jellemző a rendszerszintű tervezés hiánya, az esetlegesség.

Az Ifjúsági Szakértők Társasága élen jár a szakmai kiadványok területén: 2014-ben állami támogatással megjelent az Ifjúságügy című elméletalkotó munka, az I. Ifjúságügyi Kongresszus konferenciakötete valamint a Magyar Ifjúság 2012 kutatás második és harmadik tanulmánykötete (Nagy-Székely, 2014; Nagy-Székely, 2015). 2015-ben az Excenter Kutatóközponttal közösen Ifjúságügyi módszertárt adott ki a szervezet magyar és román nyelven (Ezek angol mutációja 2016 év elejére várható).

Az Excenter Kutatóközpont és az Új Ifjúsági Szemle Alapítvány 2014-ben Nonprofit szektor – Civil világ címen (Nagy-Nizák-Vercseg, 2014) a nonprofit szektorral kapcsolatos elemző kiadványt készített.

Az Aktív Fiatalok Magyarországon Kutatócsoport kutatásának második hullámának adataiból elkészült a tizenhét tanulmányt magába foglaló Racionálisan lázadó hallgatók II. című tanulmánykötet eredményeinek tudományos vitájára 2014. március 25-én a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézetében került sor, míg a kötetet májusban mutatták be a nyilvánosság előtt. 2015. júniusában mutatták be a kutatás harmadik hullámából készült jelentést.

Honlapjukon olvasható továbbá egy pécsi középiskolások körében végzett vizsgálat gyorsjelentése, ami a pécsi fiatalok demokrácia képét elemzi.

A Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. kutatásának anyagából elkészült kézikönyv 2015-ben lett publikálva a honlapjukon. 2105-ben a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet (NCSSZI) kiadványként jelent meg a Kapocs könyvek sorozat 13. részeként az Ifjúság, kutatás című munka, ami keresztmetszeti képet ad az Intézetben folyó ifjúságügyi, ifjúságkutatói szakmai munkáról.

Az Eurodesk Országos Koordináció közlése szerint előkészítés alatt van egy a „Ha a hegy nem megy” című kiadványhoz hasonló módszertani kézikönyv, valamint az Ifjúsági Szolgáltatások Országos Szövetsége is tervez egy kiadványt pályakezdő ifjúságsegítő szakemberek részére.

Mind az egyes témák, mind az azokat feldolgozó szakfolyóiratok terén nagyfokú változatosságot figyelhetünk meg. Pedagógiai szakfolyóiratok közül az Educatio, az Új Pedagógiai Szemle valamint az Új Köznevelés érdemes kiemelésre, utóbbi lapban 2014. márciusában az ifjúság volt a hónap témája. A fenti lapokban olyan témákat dolgoztak fel mint a pénzügyi nevelés, az önismeret, a közösségi szolgálat, a hallgató mozgalmak vagy az Erasmus+ Program. Említésre méltó továbbá a Civil Szemle, a Szociológiai Szemle, illetve egyéb szociológiai témájú szaklapok (Demográfia, Statisztikai Szemle).

Létezik a Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattár (NIIDA), amely „célul tűzte ki egy olyan felület létrehozását, mely ifjúsági területen aktív szakemberek, szervezetek és az ifjúsági kezdeményezések iránt érdeklődő fiatalok számára nyújt segítséget szolgáltatások igénybevételéhez, közösségeik megszervezéséhez, tanulóikhoz szükséges információk, adatok megjelenítésével” (niida.hu). Úgy vélem a NIIDA kibővítése, fejlesztése és aktualizálása is egyfajta megoldást jelenthet a jelentkező problémára. Mivel a Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattár egy mindenki által szabadon feltölthető, közös tudástárat jelent, a szakma szereplőiben kell felkelteni az igényt annak használatára. Ha mindenki „feltölti a saját kutatását, cikkét, szakdolgozatát, szervezeti bemutatkozóját vagy kiegészítheti véleményével egy-egy fogalom magyarázatát”, az már egyfajta egységesülés irányába hathat, de teljes körű megoldáshoz szükséges lehet egy bárki által szerkeszthető eseménynaptárral is kibővíteni a felületet.

A NIIDA portál szerint 2008 és 2011 között még 12 kiadvány jelent meg a Mobilitás Ifjúsági Szolgálat gondozásában, aminek hiánya azóta sem megoldott, mindössze civil szereplők által itt-ott befoltozva. A több más szakterületért is felelős NCSSZI folyóirata, a Kapocs ezt az űrt elenyésző mértékben tudja csak betölteni.

II. SZAKMAI HÁLÓZATOK, MŰKÖDŐ SZAKMAI MŰHELYEK

Az utóbbi évek bevett gyakorlatához hasonlóan a szakmai hálózatok zömmel önkéntes szerveződések, amikhez jobbra civil szakmai szereplők csatlakoztak. A szakma szűk keresztmetszete okán - óvatos becslések szerint 1000 fő dolgozik az ifjúságügyben (Nagy, 2014) - igen sok közöttük az átfedés, és pont emiatt a folyamatos párbeszéd is bevett gyakorlat. Léteznek állami szereplők, akik országos koordinatív funkciókat is betöltenek, de a szakma egésze mégis párhuzamosságokkal és esetlegességekkel teli. Szakma szereplőinek igen jelentős része több civil szervezetnél is tevékenykedik, ami részben az állami koordinációra is igaz. Ennek ellenére a párbeszéd a személyes kapcsolatok meglétére korlátozódik, és emiatt vitathatatlan az esetlegessége. Párhuzamos tevékenységet – sokszor mindenféle egyeztetés nélkül – egymás mellett több országos és/vagy helyi szervezet is végez. Hasonló felesleges párhuzamosság figyelhető meg kormányzati szinten is: az Európai Unió korábban már említett jelentése (Working with young people: the value of youth work in the EU, 2014) is kitér arra, hogy a Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat másfél évtizedes koordinatív funkcióját és feladatait két egymástól elkülönített intézmény végzi: A regionális ifjúsági szolgáltatások működtetése 2012-ben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium alá költözött, míg a feladatok másik része a (Fiatalok Lendületben Program és a nem formális képzések) maradtak az Emberi Erőforrások Minisztériumának fennhatósága alatt.

SZAKMAI HÁLÓZATOK, MŰHELYEK

A 2011. február 1-je óta működő Új Nemzedék Jövőjéért Program, szándékai szerint egyszerre ifjúságpolitikai módszertan, rendelkező elv, eszköztár és végrehajtási keret, tágabban értelmezve tehát egy kormányzati kezdeményezésre létrejövő ifjúságpolitikai keretprogramról beszélhetünk. Megalakításakor célja egyfajta szemléletváltás volt, amelyet már részben teljesíteni tudott. Mái szakmai közbeszéd tárgyát képezi, hogy hogyan kezelhető jól részben közigazgatási fókuszú kérdésként a helyi ifjúsági munka, és hogyan működhet jól egy uniformizált, központilag irányított irodahálózat. Ugyanakkor a program – a TÁMOP 3.3.12-12 - Ifjúság.hu a sikeres nemzedékért - Átfogó ifjúsági szolgáltatásfejlesztés a köznevelésben tanuló diákok esélyegyenlőségének növelése érdekében projekt keretében – állami szintre emelte egy ifjúsági irodahálózat működtetését, mely elvben közvetlenül a fiataloknak nyújtja szolgáltatásait (a Program több helyen közvetett módon az oktatási intézményrendszert használta a fiatalok eléréséhez, és kevésbé fontos cél volt a fiatalok becsábítása az irodákba). A Kontaktpont hálózat munkatársai bekapcsolódtak a helyi ifjúsági munkába, tagjai lettek más ifjúsági hálózatoknak, közösségeket generáltak, ifjúsági és szakembereknek szóló programokat szerveztek és a projekt céljainak megvalósítása érdekében pályaaorientációs és egyéb ifjúsági korosztályt érintő témájú foglalkozásokat tartottak. Az Unió támogatásának köszönhetően az irodahálózat közvetlen elérésein túl, átfogó pedagógus továbbképzés történt életpálya tervezés, vállalkozói kompetenciafejlesztés és művészeti tehetséggondozás területein, ahol elsőként ifjúsági műsorok (Mi a pálya? Helló meló!) segítették a fiatalok tájékozódását. A digitális kihívásoknak megfelelően magazin típusú honlapot üzemeltet a megvalósító, de ezen kívül figyelmet fordítanak arra is, hogy a fesztiválokon (EFOTT, VOLT, Campus, Fezen, stb) is jelen legyenek munkatársaik és mind a projekt népszerűsítését mind a szakmai tartalmat biztosítsák az offline világban is. A munkatársak sokszor csak részben voltak képesek ellátni a szerteágazó (és talán irodánként

három fővel nem is ellátható) szolgáltatáskínálatot. S vajon mit kezd a lezárult programból megtartott egy fő ezekkel a feladatokkal? A funkcióváltást vagy a funkciótlanságot igazolja?

Az Ifjúsági Szakmai Egyeztető Fórum (ISZEF) 2013. március 20-án alakult meg az Emberi Erőforrások Minisztériuma Ifjúságért és Sportkapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkárság koordinálásában. Állami szervezetek valamint civil delegáltak hét munkacsoportban dolgoznak:

- kiemelt stratégia,
- ifjúsági részvétel,
- ifjúsági szolgáltatások rendszere,
- tanulás és életpálya,
- egészség életmód, prevenció,
- forrásallokáció,
- nemzetpolitika.

Az NCSSZI az Emberi Erőforrások Minisztériumának többek között az ifjúságpolitikai irányítási és szakmapolitikai feladatainak megvalósítását támogató háttérintézménye, amely kiemelten két államtitkárság, a Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkárság, valamint a Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság munkáját támogatja. Alaptevékenysége kiterjed a tudományos kutatás, módszertani fejlesztés és szolgáltatás, valamint statisztikai és információs szolgáltatások körére. Az NCSSZI Ifjúsági Igazgatósága fogja össze az intézet ifjúsági és a kábítószer-probléma visszaszorítására irányuló törekvéseit. Feladatának megfelelően ajánlásokat, elemzéseket készít, tapasztalatok összegez, módszertani anyagokat gyűjt és közread, kiemelten a Nemzeti Ifjúsági Stratégia cselekvési terveinek megalapozása, megvalósítása és értékelése érdekében. Az Ifjúsági Igazgatóság alatt működik a Nemzeti Drogmegelőzési Iroda, az Erasmus+ Ifjúsági Programiroda és az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat. Az Erasmus+ Programiroda részeként működik az Országos Eurodesk Koordináció. Az Intézet munkájával alapvetően a minisztériumot támogatja, koordinatív-segítő tevékenysége részben, vagy egyáltalán nem terjed ki szakma jelentős részét kitevő civil ifjúsági szervezetekre (kivétel az Eurodesk hálózat), ami a Mobilitás Ifjúsági Szolgálat megszűnése óta nagy hiánya a szakmának.

Az Eurodesk európai információ szolgáltató hálózat idén 25 éves. Magyarországon 2014-ben 49, 2015-ben 50 szervezet volt a tagja. Régióként átlagosan 7 taggal rendelkezik a hálózat. Mindkét évben évente 2-3 régiós koordinátori találkozót valamint 2 országos találkozót tartottak. A 2014-es országos találkozó főbb témái között az Erasmus+ Program, az Ifjúsági Garancia Program (bővebben lásd: Intézmények és folyamatok fejezet), az Európa a Polgárokért Program, a felsőoktatási diákszervezetekkel való együttműködés, a fiatalok vállalkozása és a közösségi finanszírozás, az iskolai közösségi szolgálat és az EVS kapcsolata szerepelt. Az Eurodesk hálózat egy nyitott, rugalmas, némileg önkéntes alapon (pénzbeni támogatás nélkül) és ehhez mérten korlátozott humán kapacitásokkal működik. A szervezetek ehhez kapcsolódó szolgáltatásaikat főtevékenységük mellett, kiegészítő szolgáltatásként végzik. Közös jellemzőjük az erős Eurodesk identitástudat. Nehézségként jelentkezik, hogy a civil szervezeteknél jellemző nagymértékű fluktuáció miatt nehéz építkező folyamatban dolgozni a képzéseken, találkozókban. Az utóbbi időszak legnagyobb kihívása áthidalni a régebb óta a hálózatban dolgozó multiplikátorok és az újonnan érkezettek közötti különbséget a meglévő információk és tapasztalatok terén. Mindehhez szükséges lehet egy hálózaton belüli mentorálási rendszer kialakítása. További fejlesztések valósulhatnak meg a partnerek közötti belső

kommunikáció, valamint más hálózatokkal való szorosabb együttműködése területén. A 2014-15-ös év folyamán az európai hálózat kidolgozott egy ún. Qualifying Training Programot, amelynek készítésében magyar kollégák is részt vettek. Ez egy három fázisból álló moduláris minősítő képzési program, amelyet minden Eurodesk partnerszervezetnek el kell majd végeznie. 2015-ben az első kettő került bemutatásra és tesztelésre (az állami intézmények részletes elemzését lásd: a Folyamatok és Intézmények fejezetnél).

Az Eurodesk országos koordinációja javaslatára vettem fel a kapcsolatot a partnerszervezeteket összefogó csoporttal egy közösségi hálón. A csoport egyik tagja vállalta, hogy egy tipikus példán, egy rendezvényen keresztül mutatja be résztvevői szemmel, hogy hogyan működik az Eurodesk-hálózat.

A *Time to move* kampányhét először 2014-ben került Magyarországon megrendezésre. Minden esetben a brüsszeli központi irányítás veszi fel a kapcsolatot az országos koordinációval, akik összehívják a régiós koordinátorokat. A régiós koordinátorok keresik fel a saját régióhoz tartozó partnerszervezeteket. Helyi szinten ők ismertetik a projektet, viszik el a szükséges promóciós anyagokat a helyi megvalósítókhoz. A partnerszervezetek a megadott keretek mentén szabadon valósíthatják meg a saját ötleteiket: „A tavalyi *Time to move*-ra nagyon büszkék vagyunk, mert két alkalommal is összehoztuk a régióban található összes partnerszervezetet és együtt találtuk ki, hogy mi történjen. Egy egész hetes programot csináltunk, ami Egerből indult. Készítettünk egy utazó kabint, különböző érdekes feladatokkal, amit városról városra magunkkal vittünk. Így minden nap egy másik város fiataljai folytatták a megkezdett munkát. A kabin így eljutott Gyöngyösrre, Salgótarjánba és Miskolcra is, végül pedig a budapesti záró rendezvényen is bemutatott.”

A Nemzeti Ifjúsági Tanács (NIT) az ifjúság számára létrehozott fórum, mely a fiatalok és ifjúsági szervezetek közötti, valamint a hazai és nemzetközi párbeszéd megteremtését tűzte ki célul. Egyik legfontosabb feladata az ifjúság és az ifjúsági szervezetek érdekképviselésének legmagasabb szintű ellátása, az ifjúságpolitika formálása és alakítása, valamint a mindenkori kormány megszólítása az ifjúság erős és egységes hangjaként. A NIT demokratikus alapokon szerveződő, független, nyitott, transzparen-sen működő szervezet.

Kétségtelen, hogy a megalakulása körüli nehézségek rontottak a szervezet koordinatív és reprezentatív szerepén (folyamatosan fogy a csatlakozni kívánók száma), mindazonáltal öröndetes tény, hogy a nehézségek ellenére a szervezet a megmaradt tagok elkötelezettségének köszönhetően még működőképes maradt. Három év és 7 közgyűlés után 2015 őszén végre jogerősen is bejegyezték a Nemzeti Ifjúsági Tanácsot, ami által a megújuló szervezet karakteresebb megjelenését is reméli a szakma. Az Ifjúsági Tanács az elmúlt években számos ifjúsági rendezvényen volt jelen, s így képezett teret a fiatalokkal való párbeszédhez, ennek mentén a jövőben elképzelhető, hogy a NIT a fiatalok hangjaként tágabban értelmezett ifjúságügyi vagy akár osztársadalmi kérdésekben is megszólal, érdeket képvisel, vagyis cselekszik.

Az Ifjúságszakmai Egyeztető Tanácskozás (ISZET) az ifjúsági korosztályok számára szolgáltatásokat végző és élethelyzetük feltárásával foglalkozó elsősorban ifjúságszakmai szervezetek együttműködési és problémamegoldást célul kitűző felülete, amely az érintett korosztályok társadalmi helyzetének jobbítása, valamint az általuk igénybe vehető szolgáltatások bővítése érdekében

működik; helyi-térségi, valamint középszinten meg nem oldható ifjúságügyi feladatokat lát el. A csatlakozás önkéntes, jelenleg hét országos, számos regionális és számottevő határon túli szervezet tagja az ISZET-nek. Céljaik között szerepel, hogy páros években Ifjúságügyi Kongresszust szerveznek, páratlan években pedig ifjúságügyi jelentést adnak ki.

Az Ifjúságsszakmai Társaság (ISZT) mindazon az ifjúságügyben szakértő személyek együttműködését kívánja létrehozni, akik az ifjúságügyet szakmának és nem politikai erőternek fogják fel. A dinamikusan fejlődő együttműködésben valamennyi az ifjúságügyben érintett, azt az eddigi tevékenységével bizonyító személy rész vehet. A hálózat résztvevői vállalják, hogy összehangolják tevékenységüket; minőségbiztosítási céllal valamennyi kiadványszintű munkájukban látványosan elhelyezik a hálózat logóját. Nem kapnak munkájukhoz anyagi támogatást, és nem fizetnek tagdíjat. Az ISZT évente két-három alkalommal Ifjúságsszakmai találkozót (ISZAT) szervez, amiknek célja a családon és iskolán túl (is) fiatalokkal foglalkozó szakemberek találkozási lehetőségének biztosítása. Az adott lokalitással való ismerkedés mellett hangsúlyos szerepet kap a szakmai ismeretszerzés, a kapcsolattépítési lehetőségek biztosítása is. 2014-ben kétszer, 2015-ben három alkalommal találkozott ifjúsági szakemberek ilyen keretek között. Az ISZT évente egyszer szervezte meg az Ifjúsági Szakma Országos Találkozóját (ISZOT), ami egy táborszerű szabadegyetem. A program keretében előadások, szekcióülések, szakmai műhelyek, reflexiós csoportok és szabadidős programok váltogatják egymást. Öndefiníciója szerint az ISZOT „az ifjúsági szakma – utolsó talpon maradt – ünnepe”. Célja az ifjúságügy, mint önálló diszciplína és az ifjúsági munka, mint egyedi és mással nem helyettesíthető tevékenység koherenciájának erősítése, ismertségének és elismertségének biztosítása, megőrzése. Felismerhető a tendencia, hogy a kezdeti ISZOT-ok nagy látogatottsága évről évre csökken (A 2012-ben résztvevő 100-120 főhöz képest, 2013-ban 80-an, 2014-ben pedig körülbelül 50-en vettek részt). Ennek oka két szinten keresendő: a folyamatosan változó szakmai és bizonytalan finansziális környezet miatt érzékelhető a szakma beszűkülése, tendenciózusá vált a szakemberek pályaelhagyása. A másik ok az ifjúságsegítő képzésben résztvevő fiatalok motiválatlansága a nyári egyetem iránt, amit részint elhelyezkedési reménytelenségük felismerése, részint az ISZOT nemformális tanulási környezete magyaráz. A korábbi években a szervezők nem sok sikerrel tudták megszólítani a képzésben résztvevőket, elenyésző hányaduk kapcsolódott be a szakmai vérkeringésbe. 2015-ben új megoldásként az eddigi tömeges megszólítás helyett, az ISZOT korábbi résztvevői egyéni kapcsolatrendszerüket felhasználva toboroztak új résztvevőket az ISZOT-ra. A módszer sikerességét bizonyítja, hogy 2015-ben a résztvevők közel 25%-a idén vett részt az első ISZOT-ján.

Az Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetsége (ISZOSZ) országos hatáskörű ifjúságsszakmai ernyőszervezet. Célja, hogy segítse a hazai ifjúsági szolgáltatások minőségének fejlesztését, szakmai segítséget nyújtson az ifjúsági szervezetek munkatársainak és a fiatalokkal foglalkozóknak, támogassa az ifjúságsszakmai folyamatokat, a tudásmegosztást, valamint példaértékű kezdeményezések multiplikálását. 2014-ben a szervezet szakértői létrehozták az ifjúsági szervezetek Szakmai Irányelvét, amelyet januárban a Kell egy Csapat! konferencia keretében mutattak be a szakmának. Az irányelv célja iránymutatás a terepen dolgozó szakembereknek az ifjúsági munka küszöbszolgáltatásainak meghatározása által. 2015 elején 25 szakértő tagja volt a szervezetnek.

Az IS Műhely (Ifjúságsegítő szakképzést folytató intézmények szakmai műhelye) létrehozásának célja a képzőintézmények közötti együttműködés, a képzés tartalmának koordinációja, illetve

2008-tól a moduláris rendszerű képzésre való zökkenőmentes áttérés segítése volt. Az IS Műhely nem egy formális szerveződés, inkább a képzésben érintett szakemberek önkéntes társulása, akik a félévenkénti találkozások alkalmával kicserélték tapasztalataikat, megvitatták az aktuális problémákat. A 2013/14 tanévben konzorciumi formában kidolgozta az Ifjúságsegítő BA szintű képzés képzési és kimeneti követelményeit (KKK), amely végül nem kapta meg a minisztérium támogatását. Napjainkban az IS Műhely (az EMMI Ifjúsági Főosztályának koordináló munkájával) a közösségsszervező szak ifjúsági közösségsszervező szakirányának KKK kidolgozásánál próbálta meg érvényesíteni a korábbi képzési gyakorlat során felhalmozott tapasztalatait.

Országos jelentőségű, említést érdemlő, működő hálózat a települési szintű gyermek és/vagy ifjúsági önkormányzatok közös fellépésén dolgozó Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság (GYIÖT) valamint az ifjúsági közösségfejlesztés területén sok eredményt elért Demokratikus Ifjúságért Alapítvány (DIA).

III. KONFERENCIÁK, SZAKRENDEZVÉNYEK ÉS A HAZAI ELISMERÉSSZRENDSZER

A LEGFONTOSABB HAZAI KONFERENCIÁK, SZAKRENDEZVÉNYEK

Az Összebeszélünk – I. Ifjúságügyi Kongresszus *a fiatalokkal foglalkozó diszciplínák és szakmák közötti diskurzus erősítését és az ifjúságügy integratív megközelítésének elősegítését kívánta szolgálni.* A 2014. október 30-31-én megtartott kongresszus megszervezését az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar, az Ifjúságsszakmai Egyeztető Tanácskozás, valamint a Nemzeti Ifjúsági Tanács kezdeményezte. A rendezvény teret adott az ifjúságügy: az ifjúságsszociológia, pedagógia-kultúra-közvetítés, ifjúsági szociális munka, ifjúságpolitika legújabb innovációinak bemutatására. Emellett hozzáférési lehetőséget kíván biztosított a szakpolitikák célkitűzései, a tudományos novumok és a szakmai gyakorlat megismerésére, szembesítésére. Kétségtelenül ez a kongresszus volt a 2014-es év legmeghatározóbb ifjúságsszakmai eseménye. A 150 főre tervezett kongresszuson végül 212 fő vett részt, ami jól mutatja a szakemberek elhivatottságát. A rendezvény konferenciakötetbe szerkesztett összefoglalója külön elismerést érdemlő munka.

Az Ötletpiknik – Helyben vagyunk! a Veszprémi Egyetem Hallgatói Alapítvány (VEHA) projektje volt, amivel a Nemzeti Ifjúsági Tanács egyik alapító tagjaként kívánt hozzájárulni a fiatalok igényein alapuló, valós érdekképviselet megteremtéséhez, az alulról építkező jelzőrendszer kiépítéséhez, valamint a döntéshozók, a fiatalok és a NIT közötti párbeszéd elindításához, megalapozásához, a fiatalok aktív bevonásának előremozdításához. Az Ötletpiknik projekt keretében két alkalommal ifjúsági találkozót szerveztek ill. országsszerte összesen 21 alkalommal „Ötletpiknikek, helyben vagyunk!” címmel rendeztek találkozókat, melyeken összehozták a döntéshozókat és a fiatalokat egy beszélgetésre az aktuális, helyi, fiatalokat érintő kérdésekről. A rendezvény nem kifejezetten szakember találkozó volt, de a méretei és az országsszerte együttgondolkodási céllal létrehozott találkozó okán méltán nevezhetjük a 2014-2015-ös év meghatározó szakrendezvényének. A program keretében minden megyében szerveztek egy-egy roadshow állomást. A rendezvény fő célja az

volt, hogy a szakemberek és a fiatalok közösen határozzák meg a terület problémáit és megoldási lehetőségeket javasoljanak rájuk. Mivel a rendezvény minden megyében lezajlott, egy országos aktuális ifjúságpolitikai helyzetkép rajzolódhatott ki az eredményekből, aminek nyilvánossá tétele kétségtelenül hasznos lehet a szakma egésze számára.

Beszélgetve az egyik megyei koordinátorral a rendezvény megszervezése is számos olyan tanulsággal szolgált, ami a szakma egészét jellemezheti, ha tanulni szeretnénk belőle. Minden program megszervezésekor fontos szempont az időpont körülmekintő megválasztása, de az ifjúsági szakma szűk keresztmetszete okán ez esetünkben kiemelt jelentőséggel bír. Magam is többször tapasztaltam, hogy egy alig ezer fős szakembergárdából sokkal nehezebb egy-egy programra elcsábítani a megfelelő számú résztvevőt. Mindenképpen fontos egyértelműen tisztázni a célcsoportot, és annak mentén eldönteni: csak a szűk ifjúsági szakmát várjuk, de kevesebb résztvevővel számolunk, vagy több embert hívunk meg, de akkor érdemes a meghívottak körét kiterjeszteni egyéb társ- és határterületi szakmák (pedagógusok, pszichológusok, gyermek- és ifjúságvédelem munkatársai, szabadidő-szervezők, szociális segítők, közművelődési szakemberek, ifjúsági művészek (Nagy, 2008) felé is. Ezen a ponton az országos koordináció hiánya is megmutatkozik. Több szakmai hálózat dolgozik ugyanazon a terepen, a közöttük lévő egyeztetés viszont sokszor esetleges, zömmel a szervezők közötti átfedések mentén bontakozik ki. Jelen pillanatig nem létezik olyan országos esemény- és rendezvéynaptár, amin legalább a legnagyobb hálózatok rendezvényei összefésülten megjelenhetnek. Egy ilyen belső felület kialakítása minden résztvevő számára megkönnyíthatná a szervező munkát, megvalósítása által átláthatóbbá és tervezhetőbbé válna a hosszabb távú munka.

A Kell egy csapat! konferenciát 2015. január 14-én tartotta az Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetsége a budapesti H13 inkubátorházban. A konferencia megszervezésébe a civil szervezet mellett az Új Nemzedék Központ is bekapcsolódott. A rendezvény kiváló példája a civil és az állami szektor együttműködésének. A rendezvényen 70 fő vett részt. A konferencia témája az ifjúsági szolgáltatók számára készített szakmai irányelvek bemutatásán túl a civil szervezetek erősítése, valamint a szerhasználó kamaszok számára nyújtható újszerű alternatívák és segítségnyújtási lehetőségek feltárása volt.

A Múltóságkereső Konferenciát 2015. február 5-én tartották a Beke Pál Emlékcím alapítói a Nemzeti Művelődési Intézetben. A konferencia célja példaértékű kulturális, művelődési és ifjúsági szervezetek, intézmények, kezdeményezések bemutatása volt. Arra keresték a választ, hogy miképpen lehet megerősíteni, megadni, megszerezni vagy épp visszaadni, visszaszerezni a meglévő, a valaha megvolt, vagy az esetleg még meg nem tapasztalt múltóságot. A konferencia keretében adták át a Beke Pál Emlékcímeket. A konferencián nagyjából 100 vendég vett részt.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) Család- és Ifjúságügyekért felelős Államtitkársága 2015 első felében indította útjára a „Rólad szól” című konzultációsorozatot, melynek célja a fiatalokat bevonni a közéleti kérdések megvitatásába. A sorozat első fázisában 24 helyszínen (19 hazai és 5 határon túli) biztosítottak a fiataloknak lehetőséget arra, hogy találkozzanak kormányzati döntéshozókkal. A személyes találkozók után a program az online térben folytatódott, ahol 2015. augusztus 31-ig volt lehetőségük a fiataloknak arra, hogy egy kérdőív kitöltésével elmondják véleményüket az egyes kormányzati kérdésekkel kapcsolatban. Emellett a „Rólad Szól” program a

legjobb hazai nyári fesztiválon is megjelent. A kormányzati „Rólad szól” sorozatot egyértelműen egy valós, a fiatalok érintő társadalmi probléma (közéleti aktivitás és részvétel hiánya) hívta életre, azonban a kormányzati kommunikációval szemben sikeressége több szempontból is kérdéses. A személyes találkozókon a legtöbb helyszínen épp azokat a fiatalokat nem sikerült a programnak megszólítani, akik passzivitást mutatnak a közélet iránt. A formátumból adódóan valós szakmai diskurzus és bevonás nem alakulhatott ki, így az esemény inkább szolgált az eddigi kormányzati intézkedések ismertetésére. A program pár eseménytől eltekintve (nyitó és záró konferencia) csekély médianyilvánosságot kapott, és a fentiek miatt társadalmi hatása is csekély maradt.

A nemzeti köznevelésről szóló törvény értelmében a Diákparlament összehívásának joga a mindenkori oktatásért felelős minisztert illeti meg. 2011 után (Zánka), 2014-ben Székesfehérvár adott otthont az Országos Diákparlamentnek. A középfokú köznevelési intézményekben tanuló diákok legmagasabb szintű érdekképviselői fóruma ez, amely, egy felmenő rendszerben épül fel, így először iskolai, kollégiumi szinten választanak képviselőket, amit követnek a megyei diákparlamentek, és az itt kiválasztott képviselők jelenítik meg a megyei fiatalok érdekeit az Országos Diákparlamenten. A kiválasztással kapcsolatban több kritika is érkezett a kormányzat felé: egyfelől az iskolai, kollégiumi diákparlamenteket 2014. szeptember 19-ig kellett megtartani, így igen szűk két hét állt rendelkezésre a tanévkezdés után ezek megszervezésére, másfelől az átalakuló és eltérő intézményfenntartói háttér nehezítette a munkát, hátráltatta a határidők betartását. A 2014. november 21-23. között megtartott rendezvény résztvevői 42 pontban fogalmazták meg ajánlásait a kormányzat felé. A fiatalok többek között foglalkoztak a diákönkormányzatok jogi és szervezeti kérdéseivel, a Nemzeti Alaptanterv átalakulásának gyakorlati problémáival (pl: túlterheltség) és az érettségivel kapcsolatban, de többek között megjelentek az iskolai étkeztetés kérdései is (Ajánlások, 2014). A kormányzat több kormányzati szereplővel képviseltette magát a rendezvényen és utána is többször jelezte, hogy számít a diákok véleményére, és az itt megfogalmazott ajánlásokkal foglalkozni is kíván. Azonban felmerül a kérdés, hogy mennyire fogják a diákok véleményét figyelembe venni a kormányzati szereplők, és nem pedig csak egy törvényben foglalt, három évenként megrendezendő procedúráként tekintenek erre a rendezvényre.

Örömdetes tény, hogy 2015 nyarán párbeszéd indult néhány nagyobb ifjúsági szervezet között, melynek célja a 2016-os évi programjaik, rendezvényeik összehangolása. Ennek az egyeztetésnek a nyilvánosságra hozása 2016 év elejére várható.

A HAZAI IFJÚSÁGSZAKMÁT ÉRINTŐ ELISMERÉSEK

A szakmai elismerések számát tekintve viszonylag jól áll az ifjúsági terület: három díj is rendelkezésre áll, kettő díj állami, valamint egy emlékcím civil kezdeményezésként.

A Szent Kristóf díjat² a gyermekvédelem, gyermek- és ifjúságügy területén végzett kiemelkedő szakmai tevékenység elismerésére alapították³. Az emberi erőforrások minisztere évente összesen négy Szent Kristóf-díjat adományozhat az arra érdemeseknek. A 2014-es év díjazottjai Domszky András, a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Módszertani Főosztályának főtanácsadója; Gábor Miklós, a Katolikus Ifjúsági Mozgalom elnöke, valamint Tóth Edina, a nyíregyházi Sója Miklós Görögkatolikus Óvoda és Általános Iskola pedagógiai asszisztense. A díjátadáson a miniszter beszédében kiemelte, hogy a díjat a hétköznapi szakmai „hőseinek” (SIC!) adományozzák.

Ifjúságügyi vonatkozással bírhat még a Pro Voluntarius díj. A díj az önkéntesség, a közjó ellátása, valamint a fiatal generációk önkéntességre nevelésében végzett kiemelkedő szakmai teljesítmény, tevékenység elismerésére adományozható. A díjat két szervezet és két magánszemély kaphatja meg minden évben. A 2014-es év díjazottjai a Gödi Piarista Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium Mentor Csoportja; Szabóné Kállai Klára, a békéscsabai Pszichológiai Tanácsadó és Mentálhigiénés Gondozó klinikai szakpszichológusa, a Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetségének elnöke; Velkey Balázs Ferenc, a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium és Kollégium igazgatóhelyettese, valamint a Pécsi Szociális Háló Egyesület.

A Beke Pál emlékcímet a Civil Közösségi Házak Magyarországi Egyesülete, a Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság, a Közösségfejlesztők Egyesülete, a Magyar Comenius Társaság és a Nemzeti Művelődési Intézet alapította. Az elismerést évente két szakember kapja meg: egy, aki a közösségi művelődés és egy, aki a gyermek- és ifjúsági munka területén alkotott maradandót. Az elmúlt évek bevett gyakorlata, hogy valamilyen tematikus konferenciát, fórumot szerveznek az esemény köré. Az alapító szervezetek előzetes egyeztetéseket tartanak, és ajánlásokat tesznek a díjazottakra, majd végül együtt döntenek. Az emlékcímet 2010-ben adták át első alkalommal. Legutóbb 2015. február 5-én a Méltóságkereső Konferencia keretében adták át a 2014-es emlékcímeket. A Gyermek- és Ifjúsági Önkormányzati Társaság minden évben jelölhet a gyermek- és ifjúsági munka területén kiemelkedő, emlékcímre érdemes személyt. A közösségi művelődési terület 2014-es díjazottja Baloghné Bacsa Ibolya, az ifjúsági kategóriáé pedig Guitprechtné Molnár Erzsébet.

HIVATKOZÁSOK

Az Országos Diákparlament ajánlásai (2014): http://www.diakonkormanyzat.hu/SiteAssets/orsz%C3%A1gos-di%C3%A1kparlament/ODP_Ajanlas_Szekesfehevar_2014_11_23.pdf
European Commission (2014): Working with young people: the value of youthwork in the EU, www.europa.eu.

² Komikusnak ható kérdés, hogy hasonló-e a kormányzat hozzáállása a díjazandó területhez, mint az egyháznak Szent Kristófhoz? Ugyanis még a katolikus egyház sem látja bizonyítottnak, hogy élt volna valaha Kristóf (a tridenti zsinat szabadult volna tőle), akinek a legenda szerint kutyafeje volt (http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/szent_kristof), így feltehető a kérdés az ifjúságügyről: most létezik ez a torzó, vagy sem? Mindamellett, hogy a díj elnevezése a világnézeti semlegességet teljes mértékben figyelmen kívül hagyja. Sok nagy alakja volt a magyar ifjúságügynek, akiről díjat lehetett volna alapítani.

³ 49/2012. (XII. 15.) EMMI rendelet az emberi erőforrások minisztere által adományozható elismerésekről.

- youthpolicy.org/library/wp-content/uploads/library/2014_EU_Youth_Work_Study_Country_Report_Hungary.pdf
- Nagy Ádám (2008): Ifjúságkutatás, monitoring – az ifjúságkutatás műhelyei. Új Ifjúsági Szemle, 2008. nyár-ősz, 160-166
- Nagy Ádám (2008): Ifjúsági munka, ifjúsági szakma, ifjúságügy. Új Ifjúsági Szemle, 2008. tél, 19-22
- Nagy Ádám (2014): Ifjúságügyi scénáriók in. Összebeszélünk - Ifjúságügyi Kongresszus konferenciakötet. ISZT Alapítvány – Excenter Kutatóközpont, Budapest
- Domokos Tamás (2014): Ifjúsági kutatások- az ifjúsági korosztályok és rendszerek megértése, megismerése in. Nagy Ádám dr., Bodor Tamás, Domokos Tamás, Schád László: Ifjúságügy, ISZT Alapítvány, Excenter Kutatóközpont, 2014, Budapest
- Székely Levente (2013): Magyar Ifjúság 2012 – Tanulmánykötet, Kutatópont, Budapest
- Nagy Ádám, Nizák Péter, Vercseg Ilona (2014): Civil társadalom – Nonprofit Világ, UISZ Alapítvány, Budapest
- Nagy Ádám, Székely Levente (szerk) (2014): Másodkézből – Magyar Ifjúság 2012, ISZT Alapítvány-Kutatópont
- Nagy Ádám, Székely Levente (szerk) (2015): Hamradszét – Magyar Ifjúság 2012, ISZT Alapítvány
- http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/szent_kristof
- <http://www.Aktivfiatalok.hu/>
- <http://bgazrt.hu/>
- <http://www.civilszemle.hu/hu/>
- <http://eurodesk.hu/>
- <http://ifjusagitanacs.hu/>
- <http://www.ifjusagugy.hu/>
- <http://iszosz.org/>
- http://www.pillar-europe.eu/index.php/youth_policy_review
- <http://ncsszi.hu/>
- <http://niida.hu/>
- <http://www.ofi.hu/publications-printed-pubs-periodicals>
- <http://www.oefi.hu/kozbesz.html>
- <http://www.szociologia.hu/>
- <http://ujnemzedek.hu/>
2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 49/2012. (XII. 15.) EMMI rendelet az emberi erőforrások minisztere által adományozható elismerésekről

KASZÁS ANDRÁS: KÖZ- ÉS SZAKPOLITIKAI TÉR

A nyolc év baloldali kormányzás után 2010-ben hatalomra kerülő második Orbán-kormány beiktatása után azonnal hozzálatott az egész magyar jogrendszer teljes átforgalmazáshoz. A választásokon szerzett kétharmados parlamenti legitimációval felvértezve, addig nem látott jogalkotási sebességre váltott, ami nem csak a létrejött joganyag mennyiségében⁴, hanem a megváltoztatott jogszabályok jogrendszerre gyakorolt hatásában is jelentősen mérhető volt⁵. A túl gyors és elietett jogalkotási ütem sokszor a lehetséges pozitív kimenetet is negatívba fordította. A megalkotásra került új joganyag mennyisége, az egyes törvények hatálybalépés előtti, vagy pedig rögtön azt követően számos ponton való módosítása, az elfogadott törvények nemzetközi normákkal való rendszeres ütközése aláasta a jogrendszer stabilitását és kiszámíthatatlanná tette azt. Mindezek mellett – már a baloldali kormányok regnálása alatt is sok kritikát kapó – társadalmi és szakmai egyeztetés szerepe a jogalkotás során is jelentősen csökkent, sokszor ki is maradt a folyamatból. Nem kivétel ez alól az ifjúsági világ sem.

I. BIZOTTSÁGI ÉS KORMÁNYZATI STRUKTÚRA

Az ifjúságügy az 1990-es évektől kezdődően egészen 2010-ig minden ciklusban szerepelt – egy vagy több közeli szakpolitikai területtel összevonva közösen – valamelyik parlamenti állandó bizottság nevében. Az 1990-94-es ciklusban az Oktatási, ifjúsági és sport bizottság, 1994-98 között az Oktatási, tudományos, ifjúsági és sport bizottság, 1998-2006 között az Ifjúsági és sportbizottság, 2006-10 között az Ifjúsági, szociális és családugyi bizottság és 2010-14 között pedig az Ifjúsági, szociális, családugyi és lakhatási bizottság foglalkozott a területtel. Először a 2014-ben megalakult állandó bizottsági struktúrában fordult elő az, hogy az ifjúság egyetlen bizottság elnevezésében sem található és a területtel kapcsolatos kérdések a Kulturális Bizottsághoz tartoznak.

A modern államiség eszméihez nehezen illeszthető vargabetű, amikor egy államigazgatási terület valamilyen módon és oknál fogva személyekhez kapcsolódva vándorol, részben elszakadva az államszervezési logikáktól és struktúráktól. Az Új Nemzedék Program elfogadásakor az erőforrás-minisztériumban dolgozott az ezért felelős miniszteri biztos, a kormányhatározat viszont Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium ilyen biztosának és miniszterének rendelt feladatokat. Tíz hónap kellett arra, hogy a miniszterek hatásköréről szóló kormányrendelet⁶ módosításával⁷ megjelenjen az igazságügyi miniszter felelősségi körében a feladat, amely addig nem volt senkié. Októberben viszont úgy felgyorsultak az események, hogy öt nappal korábban kinevezték⁸ (gyakorlatban a két minisztérium között áthelyezték) a miniszteri biztos, minthogy megkapta ezt a feladatot

4 Az Országgyűlés 2010 és 2014 között 859 törvényt (ez tartalmazza az alkotmánymódosításokat, az Alaptörvényt, annak módosításait és az Átmeneti Rendelkeztéseket is) fogadott el, ami körülbelül 46 % több mint az előző ciklus (2006-2010) során.

5 Olyan törvények kerültek elfogadásra vagy megváltoztatásra, mint például: Magyarország Alaptörvénye, Büntető Törvénykönyv (Btk.), Polgári Törvénykönyv (Ptk.), Munka Törvénykönyve (Mt.) stb.

6 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről.

7 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet 29. §.

8 31/2012. (X. 1.) KIM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről.

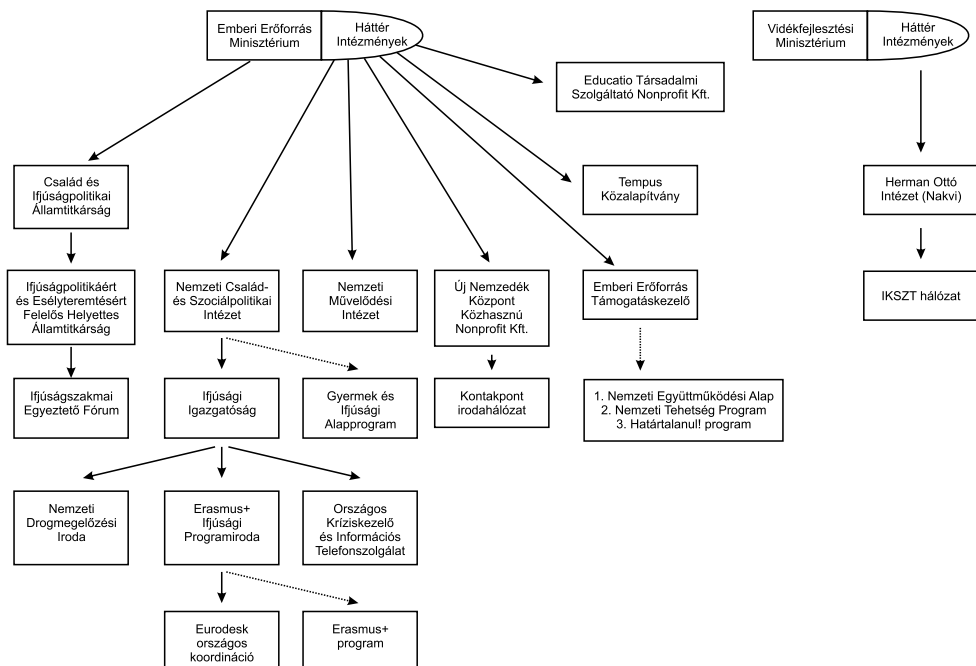
a miniszter. Együttal az ifjúságügyért viselt kormányzati felelősség több elemét is áthelyezte a rendelet a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumhoz az Emberi Erőforrás Minisztériumtól. A Mobilitás Országos Ifjúsági Igazgatóság irányítása mellett a miniszterek feladatairól szóló jogszabály Zánka-Új Nemzedék Központ Nonprofit Közhasznú Kft. szolgáltatásainak igénybe vételét írja elő az Új Nemzedék Program és a Mobilitás működtetésére. Az eredetileg a zánkai tábor működtetésére létrehozott céget egészítették ki az Új Nemzedék Program feladataival és nevével, később a kft feladataiból és nevéből kikerült Zánka.

Amikor a rendelet a miniszternek ezt a feladatot adta: „29. § a) koordinálja az Új Nemzedék Jövőjéért ifjúságpolitikai keretprogram ifjúságra közvetlenül vonatkozó kormányzati kezdeményezéseket és döntéseket a feladat- és hatáskörrel rendelkező miniszterekkel együttműködve”, valójában kettős kormányzati ifjúsági struktúrát hozott létre⁹, amit tovább bonyolított, hogy a kormányhatározat életbelépése után három nappal lépett hivatalba az új államtitkár, az ifjúságügyek és sport feladatainak vitelére. Ennek megfelelően az erőforrás-minisztériumban létezett az ifjúsági ügyeket a nevében is viselő államtitkárság, annak alárendeltségében ifjúsági főosztály, ha még oly kicsiny méretű is. A tárcához tartozott a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram pályázati alapja (a forrásbővítő intézmények elemzését lásd az ifjúságügy rendelkezésére álló források fejezetnél!). Ugyanakkor a közigazgatási minisztériumban miniszteri biztos dolgozott, aki alá nem tartozott hivatali egység, viszont odarendelték a Mobilitást és az Új Nemzedék Kft.-t, jelentős forrásokkal, és dolgoztak a 3 milliárd forintos Új Nemzedék kiemelt projekt előkészítésén, ami 2013-ban indult el¹⁰. Az ifjúságügy szereplői nem értették a kettős kormányzati struktúra célját, és azt nem tapasztalták hasznosnak az ifjúság számára. Mindkét központ próbálta definiálni magát az ifjúságügy értelmezésével – lásd a kormányzati keretprogramot, illetve az Magyar Ifjúság 2020 dokumentumot –, de ezek inkább tűnnek öngigazoló törekvéseknek, mint akár csak a kormányzaton belüli küzdelmek alkalmas eszközeinek.

A 2012-ben létrejött állapot a kormányzati ciklus végéig állt fenn, 2014 júniusában az ifjúságügyhöz kapcsolódó minden kompetencia az Emberi Erőforrások Minisztériumához került vissza. 2014-ben Család- és Ifjúságügyért Felelős Államtitkárság állt fel az erőforrás-minisztériumban, de a terület továbbra is az egyik legkisebb és leggyengébb érdekérvényesítési lehetőséggel rendelkezik a csúcsmisztériumban; egyebek között azért, mert nem bír olyan fajta szakmai bázissal és intézményrendszerrel, mint az egészségügy, az oktatásügy és a többi terület. A kormányzati ciklus első évében nem sikerült jelentősen javítani a pozíciókat, ezt mutatja a 2015-ös és 2016-os költségvetési törvény. Mindenképpen üdvözlendő, hogy a felállt államtitkárság elkészítette az országgyűlésnek a nemzeti ifjúsági stratégia első két intézkedési terve eredményeiről a korábban hivatkozott tájékoztatót, amit a kormány meg is küldött a parlamentnek, ha egy év késéssel is. Ezzel és a 2014 legvégén elfogadott harmadik intézkedési tervvel az államtitkárság és a kormányzat egésze visszatért a stratégia megvalósításához, az erőforrás-minisztérium egyedüli főfelelősségével. Stratégiai szinten viszont késébe esett a kormány a NIS céljainak – abban 2014-re előírt – felülvizsgálatával, annak parlament elé vitelével.

9 A Horn-kormány idején volt már egy időszak, amit kettős kormányzati ifjúsági struktúra jellemezett. Az előző ciklus folytatásaként az Oktatási Minisztériumban Ifjúsági főosztály működött, majd a Miniszterelnöki Hivatalban Ifjúsági Koordinációs Államtitkárságot hoztak létre. Az egy átmeneti állapot volt, ami némi súrlódással is járt, minthogy másik párt irányítása alá is került az ifjúságügy (Nagy, 2000; Beke-Ditzendy-Nagy, 2004).

10 TÁMOP 3.3.12-12.

1 táblázat – Ifjúsági intézmények felelősség és hatásköre 2015.

II. IFJÚSÁGI KÖZFELADATOK, IFJÚSÁGI TÖRVÉNY

A rendszerváltás után az első ifjúsági területet szabályozó jogszabály az 1995. évi LXIV. törvény, amely a Gyermek és Ifjúsági Alapról, a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítványról, valamint az ifjúsággal összefüggő egyes állami feladatok ellátásának szervezeti rendjéről szól, és ebben kerülnek szabályozásra továbbra is az ifjúságügyért felelős miniszter feladatai¹¹. A normaszöveg elavult, több helyen idejétmúlt terminológiát használ, emellett pedig hiányos, hiszen jelentős és szükségszerű feladatokról említést sem tesz. Mindezek alapján egyértelműen szükség lenne annak újragondolására.

Az ifjúsági ügyeket a jelenleg hatályos 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól a kötelezően ellátandó önkormányzati feladatok közé sorolja. Azonban az elmúlt évekhez hasonlóan továbbra is nehezíti az önkormányzatok feladatainak ellátását, hogy sem a törvény sem

¹¹ 1995. évi LXIV. törvény a Gyermek és Ifjúsági Alapról, a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítványról, valamint az ifjúsággal összefüggő egyes állami feladatok ellátásának szervezeti rendjéről.

pedig egyéb hatályos jogszabály nem részletezi az ifjúsági feladatok mibenlétét. Így ahány önkormányzat, annyi ifjúságügyi megoldás: jellemzően más és más módon áll a fiatalokhoz a helyi hatalom.

Az ifjúsági közfeladatok ellátásáról szóló külön törvényt tulajdonképpen már a rendszerváltás óta várja a szakma. A szakemberek szerint szükséges egy egységes keretbe foglalni az ifjúsági jogoknak és érvényesülésük elősegítésének állami feladatrendszerét, továbbá az ifjúsággal kapcsolatos állami és önkormányzati közfeladatokat és ezek intézményi hátterét. Egy ilyen törvény emellett viszonyítási pontot jelentene a mindenkor kormányzati döntések számára, és ezzel egyszerre stabilizálhatná a rendszerváltás óta folyamatosan az éppen aktuális kormányzati irány, vagy éppen szeszély alapján átalakított szektort.

A 2000-es évek óta több kezdeményezés is volt az ifjúsági törvény létrehozására, azonban 2000-ben, 2006-ban és 2009-ben sem sikerült törvényi erőre emelkedni az éppen aktuális koncepcióknak. A kudarcok után 2010 és 2014 között, a második Orbán-kormány alatt – hiába követelte a szakma cselekvési terveken, konferencianyilatkozatokon, közfelkiáltásokon keresztül¹² – egyszer sem került elő hangsúlyosan a kérdés, így az továbbra is megmaradt a szakma egyik meg nem valósult törekvésének.

A harmadik Orbán-kormány hozzáállása 2015-ben megváltozott, és az addig halogatott kérdés újra napirendre került. Az Ifjúságsszakmai Egyeztető Fórum (ISZEF) egyik legfontosabb célkitűzései között kapott helyet egy ifjúsági törvény koncepció előkészítése, hogy még ebben a kormányzati ciklusban elfogadásra kerülhessen. Jelenleg – mivel egyéb fórumokon nem került nyilvánosan meghirdetésre, így a szándék komolyságát is többen megkérdőjelezik – a szakmának csak az ISZEF-en keresztül van lehetősége becsatornázni és érvényesíteni a véleményét.

A kormányzati terveket tekintve elsősorban az ISZEF-en keresztül lehetett információhoz jutni: a legfontosabb célkitűzések a 2016-os ifjúságkutatás, az önkormányzati feladatellátással kapcsolatos kérdések és az ifjúságsegítő BA szak szerepel.

III. A CIVIL JOGANYAG VÁLTOZÁSA

A 2014. március 15-én hatályba lépett új Polgári Törvénykönyv (2015. évi V. törvény, továbbiakban: Ptk.) szabályai jelentősen módosították a civil szervezetek – különös tekintettel az alapítványok – létrehozására és működésére vonatkozó rendelkezéseket. A Ptk. hatályba lépése után megalakuló civil szervezeteket már csak ezen új jogszabály alapján lehet létrehozni, a hatálybalépéskor pedig már nyilvántartásban lévő, vagy bejegyzés alatt álló civil szervezeteknek is kötelező a létesítő okiratát módosítani. Ezt azonban legkésőbb 2016. március 15-ig van lehetőségük megtenni¹³. Mindezek mellett a másik kiemelendő változás, hogy az új Ptk. az eddigi szabályozással szemben alapvetően változtatta meg a jogi személyek vezető tisztségviselőinek harmadik személyekkel

¹² Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a Nemzeti Ifjúsági Tanács tagszervezetei a szervezet cselekvési tervébe foglalták egy ilyen törvény megalkotásának szükségességét, továbbá a fontosabb szakmai műhelyekben (Ifjúság Szakmai Társaság, Ifjúságsszakmai Egyeztető Tanácskozás) is napirenden maradt a téma.

¹³ Civil szervezet 2016. március 15. napját követően csak az új Ptk. rendelkezéseinek megfelelő létesítő okirat alapján és a Ptk. rendelkezéseinek megfelelően működhet.

szembeni kártérítési felelősségét. A felelősségi szabályok szigorodása visszatartó erővel is bírhat a civil szervezet vezetésében való részvételre, de a bírói jogalkalmazás a jövőre nézve döntő lesz ebben az esetben.

Képzelnék csak el, ha egy szervezet megvalósít egy pályázati programot, de az elszámolás technikáját tekintve nem sikeres, azt a pályázató visszautasítja. Ez esetben a pályázató eláll a szerződéstől, amely szerint az eredeti helyzetet kell visszaállítani. Ez viszont nem lehetséges: részben a projektbeli esetleges társadalmi változás nem visszakövetelhető a „fejkből”, részben a rendelkezésre álló forrást a szervezet elköltötte. Ez esetben a szervezet „bedől”, végül elszámolás alá kerül (hacsak nagy tartalékai nincsenek, de ez, mint tudjuk nem valós lehetőség, hovatovább az esetleges tartalékok vélhetőleg más feladatokat hivatottak szolgálni). A felszámolás után a mögöttes felelősség miatt pedig a gondos állami pénzek gazdájaként fellépő pályázató nem tehet mást, mint pereli a szervezet vezetését, hogy magánvagyonából álljon helyt.

A civil joganyag újraszabása másfelől a 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (továbbiakban: Ectv.) szóló törvényben található. Az új Ptk. hatályba lépésével a két törvény összehangolása és harmonizálása elkerülhetetlenné vált. Továbbá ekkor nyílt lehetőség a már több mint két éve hatályban lévő Ectv. gyakorlati tapasztalatainak levonására és továbbfejlesztésére is. A benyújtott törvényjavaslat jelentősen megosztotta a civil szakmát és a szervezeteket. Többen nehezményezték az egyeztetésre nyitva hagyott rövid határidőt, mivel az csak kezdetben 2014. szeptember 24. és október 1. között állt rendelkezésre, amit a Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány(NIOK) nyílt levelére október 7-ig meghosszabbítottak. Többen pedig a javaslatból hiányolták a civilek által már régóta szorgalmazott érdemi változtatásokat (pl. közhasznúság kérdéskörének rendezése, támogatáspolitikai rendszer újragondolása stb.).

Az Ectv. legfontosabb változásai kapcsán kiemelendő a közhasznúság kérdése. A változtatások kapcsán sok szervezet veszítette el ilyen jellegű besorolását és az ezzel járó előnyöket. A szervezetek ugyanis 2014. május 31-ig kezdeményezhették a 2012. január 1-je előtt közhasznú, vagy kiemelkedően közhasznú civil szervezetként történő újbóli nyilvántartásba vételüket. Jelentős változás, hogy a közhasznúság egyfokozatúvá vált (megszűnt a kiemelkedően közhasznú kategória), emellett az Ectv. nem bizonyos kiemelt tevékenységeket támogat, hanem minden, a civil törvényben közfeladatként definiált tevékenységet meg lehet jelölni közhasznú tevékenységként (csak-hogy a törvények – lásd még kapkodó jogalkotás – meglehetősen eklektikusak a tárgyban, hogy épp tartalmazzák-e a közfeladat megnevezést egy adott állam által ellátott nem hatósági tevékenység kapcsán, vagy sem).

Beszámolók beadásával és azok letétbe helyezésével (2015. január 1-jétől már elektronikus úton is) kapcsolatosan szabályok is többször változtak a vizsgált időszakban. Emellett szabályozásra került a jelentős költségvetési támogatás fogalma (50 millió forint éves támogatás) és az ezzel járó nyilvánossági kritériumok rendszere is.

2014-ben módosultak a személyi jövedelemadóval kapcsolatos rendelkezések is (1996. évi CXXVI. törvény), amelyek 2015-től megkönnyítették a kedvezményezett szervezetté válás feltételeit.

A fentebb felvázolt mértékű jogi átalakulásra a civil szervezetek jellegüknél fogva nem lehettek felkészülve, az ilyen gyors változásokat követni tudó szakemberek pedig számukra elérhetetlenek vagy megfizethetetlenek. Bár a jogalkotó többször is hagyott jelentős határidőt a feltételek teljesítésére, az egy vagy két (sokszor nem főállású) alkalmazottal vagy kizárólag önkéntessel működő civil szervezetek nehezen tudták ezen változásokat kezelni.

Az elmúlt években sok rossz tapasztalat és példa halmozódott fel a hazai bíróságok működésével, és magával az egész bírósági rendszerrel kapcsolatban. Folyamatosak és jelentősek az eljárási határidőkkel való csúszások; ebben meghatározó az, hogy az adott civil szervezet felett melyik bíróság az illetékes. Sokszor hónapok telnek el (vagy akár évek) egy-egy végzés meghozatala között, ami jelentősen nehezíti és gátolja a civil szervezetek jogszerű működését. Emellett pedig kiszámítható és egységes bírói gyakorlatról sem beszélhetünk. A 2015 előtti szabályozás semmiképpen sem támogatta a civil szektor bővülését, minél több civil szervezet létrejöttét. Több éves ígéretes és halogatás után 2015. január 1-jétől fokozatosan több újítást is bevezettek. Ennek keretében lehetőség nyílt – sőt egyes szervezetekre nézve kötelezővé is vált – a civil szervezeteknek elektronikus eljárás keretében intézni ügyeiket. Itt külön kiemelendő az egyszerűsített nyilvántartásba vételi (változásbejegyzési) eljárás, amely akkor választható, ha a mintaokirat alapján készül a létesítő okirat. Ekkor – hiánytalan bejegyzési kérelem benyújtása esetén – legfeljebb 15 napot kell várni a szervezet nyilvántartásba vételére, illetve a szervezettel összefüggő változás bejegyzésére. Természetesen a rendszer indulása kapcsán több technikai és jogszabályi ütközésekkel kapcsolatos hiba is előkerült, ezek javítása folyamatosan zajlik.

Az újonnan bevezetett intézkedések sikeressége – az eddig beérkező kevés visszajelzés miatt – nehezen mérhető.

Szervezetünk 1998 óta rendelkezik közhasznú fokozattal. Az új civil törvény hatályba lépését követően kb. a közhasznú jogállásunkat megújítani csak az alapszabályunk módosításával volt lehetséges; így a közhasznúságunk megtartása érdekében a szervezet alapdokumentumát az új Ptk. és Ectv. törvényt követve módosítottuk. Szervezetünk önkéntes munkán alapszik, fizetett alkalmazottja nincs. Külsős segítséget anyagi okok miatt nem állt módunkban segítségül hívni. A szükséges módosításokhoz kevés információ volt elérhető a különböző fórumokon. Önkéntes vezetőink több napon keresztül készítették az alapszabály módosításának javaslatát, melyet az áprilisra összehívott közgyűlés elé terjesztettek. A közgyűlés a módosításokat elfogadta, így az elkészült dokumentumot, a vezetőik nyilatkozatival együtt 2014. május 29-én postára adtuk a Fővárosi Törvényszéknek.

2015 márciusában érkezett a hiánypótló felszólítás és ezzel egy időben a közhasznú fokozat megszűnését igazoló végzés. Az indoklás: a dokumentum a megadott határidőre (2014. május 31.) nem érkezett meg, annak érkeztetési dátuma csak június 3-a volt. A végzés értelmében a 2014 májusában beadott kérelmet, új kérelemként kezelik. A hiánypótlási felszólításra beküldött módosított alapszabályra a Törvényszék ismételt hiánypótlási felszólítással válaszolt, melyben a módosítási pontok az első felszólítástól teljesen eltérő, azonban az alapszabályban ugyanúgy szereplő pontok változtatását kérték. Az alapszabály módosításának eljárása a mai napig nem zárult le (14 hónap után).

IV. KÖZFIGYELEM AZ IFJÚSÁGÜGYRE

Ha értelmezési keretünket szűkre szabjuk (lásd korábban: ágazati megközelítés), akkor a vizsgált időszakot és az azt megelőző éveket is alapul véve megállapítható, hogy az ifjúságügynek, mint önálló szakpolitikai entitásnak nagyon nehéz olyan egyedi tartalmat előállítani, mely az országos média ingerküszöbét eléri és ezáltal a közbeszédet napokig, vagy akár hetekig tematizálni tudja. Talán utoljára ilyenről a Magyar Ifjúság 2012 nagymintás ifjúságkutatás kapcsán beszélhettünk.

Viszont ha az értelmezési keretet tágan határozzuk meg (lásd korábban: horizontális megközelítés), úgy nem telik el nap, hogy ne jelenne meg egy vagy több ilyen az országos médiában. Gondoljunk csak az elmúlt évekre: ifjúsági munkanélküliség, közoktatás és köznevelés szabályozási kérdései, felsőoktatás szabályozásával és átalakításával kapcsolatos kérdések, elvándorlás és a migráció, mint a legsúlyosabb, a közbeszédet tematizáló kérdések, de akár ide sorolhatjuk az internetadó problematikáját is, legalábbis a tekintetben, hogy leginkább magukat érintettnek a fiatalok érezték.

Szakmai értelemben, tágabb keretben értelmezve (lásd: összefoglaló fejezet) az ifjúsági terület az alábbi ügyekben érte el az országos médiafigyelmet:

A MAGYAR IFJÚSÁG 2012 IFJÚSÁGKUTATÁS

A már említett Magyar Ifjúság 2012 kutatás és az ezzel járó disszeminációs folyamat a magyar ifjúságkutatás rendszerváltozás utáni történetében először produkált, átfogó, adataiban hozzáférhető továbbkutatható közzétételt. A kutatás kötetei (2013 - Tanulmánykötet, 2014 - Másodkézből, 2015 - Harmadrészt) mintegy 500 médiamegjelenést generáltak. Ezzel kapcsolatban az „Új csendes generáció” narratíva (Székely, 2014) bejárta az egész hazai médiát

A GÓLYATÁBORI NEMI ERŐSZAKOK

A már évek óta „napirenden” lévő, vagy éppen visszatérő témák mellé¹⁴ 2014 szeptemberében egy olyan új, sajnálatos téma ékelődött be, amely alapjaiban rázta meg az egész felsőoktatási intézmény-rendszert és vetett fel azzal kapcsolatosan számos kérdést. A nyilvánosságra került gólyatábori nemi erőszak fellebbentette a fátylat a gólyatáborokban (tisztelet a kivételnek) folyó, olykor megalázó „beavatási szertartásokra”, korábbi erőszakos esetekre, a felsőoktatás falai között megbúvó nemi megkülönböztetésen alapuló visszaélésekre. Az ügy(ek) – jellegéből, jellegükből adódóan – hamar az országos média látókörébe került(ek) és az ezt követő hónapokban annak középpontjában maradt(ak). Egyre újabb és újabb ügyek kerültek felszínre. Vizsgálatok és bizottságok követték egymást, a kormányzat pedig a gólyatáborok (újra)szabályozásában látta a megoldást, holott itt a hallgatói érdekképviselet nem megfelelő működése, a gólyatáborok szociokulturális környezete és a táborrendezők és –vezetők kompetenciahiánya, pontosabban ezen problémák megoldása vezetett volna eredményre. Féltő, hogy ezek nélkül csak a múlt médiafigyelem akadályozza meg a további visszaéléseket.

¹⁴ Többek között: a felsőoktatás teljes átalakítása, az intézményi autonómia és finanszírozás kérdései, szak átalakítások és megszüntetések és azok finanszírozási kérdései.

MAGYAR BIZTOS AZ OKTATÁSÉRT, KULTÚRÁÉRT, IFJÚSÁGÉRT ÉS SPORTÉRT FELELŐS UNIÓS POZÍCIÓBAN

Jean-Claude Juncker az Európai Bizottság újonnan megválasztott elnöke még 2014 szeptemberében nevezte meg – az uniós országok indítványai alapján – bizottságának lehetséges tagjait, köztük Navracsics Tibort, akit az oktatásért, kultúráért, ifjúságért és uniós polgárságért felelős biztosi posztra jelölt. Már az első pillanatoktól kezdve igen heves támadások érték a jelöltet, kritikusai szerint – akik között egyaránt megtalálhatók voltak nemzetközi és hazai politikai és civil szereplők, és a média képviselői is – közigazgatási és igazságügyi miniszterként, illetve miniszterelnök-helyettesként kulcsszerepet játszott a második Orbán-kormány legtöbb intézkedésében, így felelős a kormányzati politikaért. A meghallgatások után végül nemzetközi nyomásra elkerült portfóliójából az uniós polgárságért való felelősség, helyébe a sport területe lépett.

Biztosi portfóliója igen komoly esélyként és lehetőségként szolgál a hazai ifjúsági és az egész civil szektor számára. Hogy a szektor képes-e a lehetőséggel élni, illetve a biztos pedig mennyire nyitott a magyar civil szervezetek felé – erre a jövő ad választ.

A NORVÉG CIVIL TÁMOGATÁSI ALAP ESETE A KORMÁNNYAL

Bár nem elsősorban ifjúságügyi relevanciájú az esemény, miután az Alaptól sok ifjúsági szervezet is nyert támogatást, ezért nem kerülhető el a megemlítése (Norvegcivilalap, 2015). A Norvég Civil Támogatási Alap (NCTA) egy része a norvég állam által fizetett hozzájárulásnak (Norvégia része az európai szabadkereskedelemnek, de nem része az Uniónak). Lázár János 2014. áprilisában levélben fordult a norvég kormány fejlesztésekért felelős tagjához, és azt sérelmezte, hogy a Norvég Civil Támogatási Alap támogatásainak egy része egy politikai párthoz szorosan köthető civil szervezet, az Ökotárs Alapítvány vezetésével kerül szétosztásra. A Miniszterelnökség megbízására a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (Kehi) vizsgálatot indított a támogatások felhasználásával kapcsolatban. A hivatal a vizsgálata során a projektek nagy részénél szabálytalanságot állapított meg, és feljelentést tett ismeretlen tettes ellen (Kehi, 2015). A Kehi mellett, azzal egy időben, több szervezetnél vizsgálatot indított a Fővárosi Főügyészség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) is, emellett az Ökotárs Alapítvány adószáma is felfüggesztésre került, vezetőjét készenléti rendőrök vitték el. Norvég Civil: Az elrendelt intézkedésekre válaszul a Norvég Alap 2014 május 9-én felfüggesztette a hazánkban nyújtott kifizetéseket és támogatásokat. A szervezetek bírói úton vettek igazat, az itt született ítéletek elmarasztalták a kormányzatot. Az országos – és egyben nemzetközi – média ingerküszöbét elérve a téma sokáig a köztudatban maradhatott, többek közt volt és jelenlegi amerikai elnökök, brüsszeli döntéshozók hozták fel negatív példának az esetet. A médiában megjelenő kormányzati intézkedések, a felek részéről adott nyilatkozatok és maga az eset igen negatív hatással voltak a civil szektor egészére, és mellette pedig az állampolgárok szektorról alkotott véleményére is egyaránt, függetlenül attól, melyik félnek is adtak igazat. A civil szektorban megjelenő bizonytalanság és bizalmatlanság kihatással volt sok szervezet működésére és nyilvános megjelenésére is. Pikáns végeredmény, hogy a norvég kormány által megrendelt független könyvvizsgálói jelentés nem talált különösebb hibát a szervezetek működésében,

gazdálkodásában (444.hu), sőt a A Fővárosi Főügyészség is csupán adminisztrációs hiányosságokat tárt fel vizsgálatában (abcug.hu). Mi több, a NAV bűncselekmény hiányában megszüntette az egy évig tartó nyomozást, ami ellen a KEHI panasszal élt (Hvg.hu, 2015). Ugyanakkor ezek jóval kevesebb médianyilvánosságot kaptak, mint a korábbi miniszteri hadüzenet.

MACI-KAMPÁNY

„A kampány nem valaki ellen szól, hanem arról, hogy világossá tegyük: civil szervezetek nélkül Magyarország jelene és jövője elképzelhetetlen” (www.sziamaci.hu). A Norvég Civil Alappal kapcsolatban történtek civil szektorra gyakorolt hatásai hívták életre a Magyar Civil Szervezetek, azaz a MACI kampányt (az esemény bár ugyancsak nem elsősorban az ifjúsági világban játszódik, említése a több tucat ifjúsági csatlakozó szervezet miatt fontos¹⁵). A MACI kampány célja a civil szektor olyan alapvető értékeinek hangsúlyozása, mint a szolidaritás, gondoskodás és odafigyelés, valamint ezek megjelenítése és eljuttatása az állampolgárok felé. A MACI emellett közösséget akart teremteni a kampányhoz csatlakozó civil szervezeteknek, amely közösség a mai napig fennmaradt és működik.

KECSKEMÉT PÁLYÁZATA AZ EURÓPAI IFJÚSÁGI FŐVÁROSA CÍMRE

Bár ma még csak szakmai berkekben közismert, de a jövő egyik legnagyobb közfigyelemre méltó ifjúsági „forró ügye” lehet az Európai Ifjúsági Fővárosa 2018 cím, amelyért Kecskemét is – versenyben van, négy másik várossal konkurálva. A pályázó önkormányzat egy évre tudja elnyerni az Európai Ifjúsági Fővárosa címet – amelyet az Európai Ifjúsági Fórum adományoz – ami alatt lehetősége nyílik bemutatni a város és az ország ifjúsági életét és fejlődését kulturális, társadalmi, politikai és gazdasági szempontból (2015-re a címet Kolozsvár nyerte el). A pályázat elnyerésével igen komoly hazai és nemzetközi médiafigyelem irányulhat a hazai ifjúságügyre, és az ebben tevékenykedő civil szervezetekre, továbbá komoly szakmai elismerés lehet a hazai szektor számára. A végső eredményhirdetésre 2015 novemberében kerül sor az Európai Ifjúsági Fórum éves taggyűlésének kezdetét megelőző napon.

HIVATKOZÁSOK

Beke Márton, Ditzendy Károly Arisztid, Nagy Ádám (2004): Áttekintés az ifjúsági intézményrendszer állami és civil aspektusairól, Új Ifjúsági Szemle 4.

Nagy Ádám – Székely Levente (2008): Az ifjúsági civil világ, Civil Szemle V

Nagy Ádám – Székely Levente (2008): Civil ifjúság-szervezetek, Új Ifjúsági Szemle 19-20

Nagy Ádám, Nizák Péter, Vercseg Ilona (2014): Civil társadalom – Nonprofit Világ, UISZ Alapítvány, Budapest

¹⁵ <http://sziamaci.hu/#szervezetek>.

Székely Levente (2014): Az új csendes generáció, in Nagy-Székely (szerk): Másodkézből – Magyar Ifjúság 2012, ISZT Alapítvány-Kutatópont

T/12833. számú törvényjavaslat az egyes civil szervezetekkel kapcsolatos törvényeknek a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő, valamint egyéb célú módosításáról

1995. évi LXIV. törvény a Gyermekek és Ifjúsági Alapról, a Nemzeti Gyermekek és Ifjúsági Közalapítványról, valamint az ifjúsággal összefüggő egyes állami feladatok ellátásának szervezeti rendjéről

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1996. évi CXXVI. törvény a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásáról

<http://444.hu/2015/05/28/elkeszult-a-norveg-kormany-altal-felkert-fuggetlen-konyvvizsgalo-ceg-jelentese-a-civil-penzek-kezeleserol-es-ki-nem-talalnad-hogy-mire-jutottak/>

<http://abcug.hu/jogszeruen-mukodtek-lazar-feljelentett-civiljei/>

http://kehi.kormany.hu/download/a/51/c0000/NCTA_jelentes.pdf

<https://norvegcivilalap.hu/hu/tamogatott>

HVG (2015): Megszüntették a nyomozást az Ökotárs ellen, http://hvg.hu/itthon/20151020_Megszuntettek_a_nyomozast_az_Okotars_elle, letöltve: 2015.10.20.

TÓBIÁS LÁSZLÓ: INTÉZMÉNYEK ÉS FOLYAMATOK A MAGYAR IFJÚSÁGÜGYBEN

Az európai gyakorlatokban mindenütt fontos szereplője az állam az ifjúságügynek. A magyar helyzet sajátossága a nagyon jelentős állami túlsúly, ami adódik abból, hogy a családoknak nincs pénzük gyermekeik számára szolgáltatásokat vásárolni, az állami erőforrások kormányzati koncentrációja miatt a településeknek sincs ifjúságügyre fordítható pénze (általában is, de különösen ezen a téren a közösségi célok magánfinanszírozása kialakulatlan). Ennek tudatában különösen indokolt részletesen vizsgálnunk az állam ifjúságügyben vitt szerepét.

I. IFJÚSÁGÜGYI TERVEZÉS

Mondhatjuk, hogy 2009 óta a stratégiai dokumentumok alkotásának láza jellemzi a kormányzati ifjúságpolitikát:

- 2009 áprilisában született az unió 2010–2018 közötti időszakra vonatkozó stratégiája¹⁶, amelyre hivatkozik is a magyar dokumentum, a 2009 októberi Nemzeti Ifjúsági Stratégia (NIS).
- A NIS által két évente megalkotni rendelt cselekvési tervekről 3 kormányhatározat született 1012/2010. (I. 22.) Korm. határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2010–2011 évekre vonatkozó cselekvési tervről, majd 1590/2012. (XII. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2012–2013 évekre vonatkozó cselekvési tervről, illetve 1847/2014. (XII. 30.) Korm. határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2015. év december 31-ig tartó cselekvési tervéről.
- 2011. június 18-ával indították meg az Új Nemzedék Program (ÚNP) ifjúságpolitikai stratégiai vitáit (Új Nemzedék Program vitáit, 2011) társadalmi vitáját (Mihalovics, 2011), a folyamat kormányhatározat alkotásával zárult: 1494/2011. (XII. 27.) Korm. határozat az Új Nemzedék Jövőjéért Program, a Kormány ifjúságpolitikai keretprogramjának elfogadásáról (Új Nemzedék Program, 2012).
- 2013 júniusában szövegezték a Magyar Ifjúság 2020 – Jelentés az Ifjúsági Szakmai Egyeztető Fórum tevékenységéről a Nemzeti Ifjúsági Stratégia II. Cselekvési Tervének megvalósítása kapcsán (Magyar Ifjúság 2020, 2013) című dokumentumot az Emberi Erőforrások Minisztériuma Ifjúságért és Sportért Felelős Államtitkárságán.

Születtek dokumentumok az ifjúságpolitika megvalósulásáról is, ilyen a nemzeti jelentés az uniós stratégiához (National Report), illetve a Tájékoztató a Nemzeti Ifjúsági Stratégia célrendszerének 2010–2013. évekre vonatkozó megvalósulásáról – a parlament által Y/4314 számon nyilvántartott irományt 2015. április 8-án terjesztette be a kormány¹⁷.

Ennek a legutóbbi dokumentumnak egy része is makrotársadalmi jelenségek elemzésével, jövőbeni ifjúságpolitikai célokkal is foglalkozik, holott nincs ilyen funkciója, valamint a tájékoztatót még csak meg sem kell vitatnia semmilyen parlamenti testületnek. A szövegekből nem világos a

¹⁶ Lásd részletesen: az ifjúságügy beágyazottsága című fejezetet.

¹⁷ <http://www.parlament.hu/irom40/04314/04314.pdf>.

dokumentumok viszonya a NIS-hez és egymáshoz, leginkább az, hogy miért tartotta fontosnak a kormány 2012-ben a ÚNP ifjúságpolitikai keretprogramot alkotni, amikor kétéves intézkedési tervet csak egy éves késéssel alkotott, holott arra explicit felkérést tartalmaz az országgyűlési határozat¹⁸, illetve miért is született a Magyar Ifjúság 2020 dokumentum.

A 2011 nyarán alkotott vitairat, majd a decemberben elfogadott ÚNP tartalmát tekintve sokkal inkább azonos, versengő volt a stratégiával, mintsem annak cselekvési tervek bontását mutatta volna. A keretprogramnak mindenképpen fontos része két kiemelt projekt terve, melyet uniós forrásból kívántak megvalósítani, és a kormányhatározat ezekhez feladatokat is rendelt. A kormányhatározatban szabott harmadik feladat a stratégia megvalósításának kezdeményezésére és koordinálására vonatkozott, folyamatos határidővel, a közigazgatási és igazságügyi miniszter és a „közigazgatási és igazságügyi miniszter kabinetfőnöki feladatainak ellátására, valamint az Új Nemzedék Jövőjéért Program kormányzati koordinációjával kapcsolatos teendők ellátására kijelölt miniszteri biztos” számára. Mivel a felelősök intézkedési terv elkészítésére, mások az együttműködésre nem kaptak felszólítást, ez a szöveg az államigazgatás számára feladatot nem jelentő jámbor óhaj volt mindösszesen. A 2012 decemberében elfogadott intézkedési tervvel tette csak világossá a 2010-ben alakult kormány, hogy mi a viszonya a Nemzeti Ifjúsági Stratégiához, amelyet – még az előző ciklusbéli ellenzékként – pártjainak képviselői is nagy többséggel fogadtak el. Később a stratégiát legitimnek tekintve, hivatkozási alappá tették a tervezésben.

A Magyar Ifjúság 2020 dokumentumnak még ennyi tervezési-módszertani és államigazgatási relevanciája sincs. Ugyanígy funkciótlan a 2015. áprilisában a parlament számára adott tájékoztató jelentős része, leginkább A Nemzeti Ifjúsági Stratégia céljai a cselekvési tervek tükrében, Az ifjúság helyzete, jellegzetessége Magyarországon a kutatások alapján és az Ifjúságpolitikai fejlesztési irányok című fejezetek. Az intézkedési tervek nem folyamatosan követik egymást, az előző lezárultát mindkétszer egy évvel követte az újabb elfogadása.

A NIS önmaga írja elő részscéljai rendszeres felülvizsgálatát, első alkalommal 2014 első felére¹⁹. Ez nem történt meg, pedig több ok lenne rá. Például szükséges lenne a nemzetközi migrációs jelenségekkel foglalkozni, mind az állampolgárok külföldre távozása, mind a külhoni magyarok szülőföldről való elvándorlása, mind az unióból és harmadik országból érkezők tekintetében. A kormányzati programok ezeket a problémákat nem kezelik, legfeljebb ha említik, holott minden felmérés azt mutatja, hogy a fiatalok mind nagyobb hányada – mind fiatalabb kortól – aktívan foglalkozik az időleges, sőt a végleges külföldre távozás gondolatával, így a korosztály minden tagját érintő családdal, tanulóssal, munkavállalással kapcsolatos kérdések mellé – nagyrészt azokhoz kapcsolva – ez a téma is a teljes ifjúságot megérinti.

Az előző lépésekre kormányzati cikluson belül sem építő permanens stratégiaalkotás eredményei nem láthatóak. Ugyanakkor a külső korlát nélküli cselekvési szabadságot adó politikai legitimációból nem következett a döntések gyors és pontos megvalósítása. Például az ÚNP elfogadásával az ifjúság.hu és a Van kihez fordulnod kiemelt projektek megvalósításáról is döntöttek, ám végül a kettőből gyűrt Új Nemzedék jövőjéért kiemelt projekt kiírására és kidolgozására csak 2013 tavaszán került sor²⁰.

¹⁸ 4.6.3.3 pont versus a határozat 2. pontja.

¹⁹ lásd: Nemzeti Ifjúsági Stratégia, A Stratégia előkészítése című fejezetét.

²⁰ Az Új Nemzedék Program kialakítása is uniós pénzből, gyakorlatilag versenyeztetés nélkül történt, ahol az állam az uniós

II. A HÁTTÉRINTÉZMÉNYEK

Az erőforrástárca ifjúsági ügyekkel is foglalkozó háttérintézménye a Nemzeti Család és Ifjúságügyi Intézet. Ennek Ifjúsági Igazgatósága egyetlen valóban ifjúságügyi feladatot visz: az Erasmus+ Fiatalok Lendületben Program működtetését, ami egyrészt (az előző uniós ciklus Youthin Action programja feladatai ellátása tapasztalata szerint) megbízható szinten nyújtja a nemzeti ügynökségi szolgáltatásokat, bár a pályázatbírálókat rendre kisebb-nagyobb zavarok kísérik. Másrészt ellátja az Eurodesk országos koordinátori feladatait.

2010-ben a költségvetési törvény a Szociális és Munkaügyi Minisztérium fejezetében „Ifjúsági intézmény és szolgáltatásrendszer, ifjúságsszakmai feladatok” címen a Zánkai Gyermek és Ifjúsági Centrum Nonprofit Kft. támogatására 380 millió forintot rendelt. Ezzel húsz éve hurcolt koloncot hagyott az ifjúságügy nyakán: Zánka támogatása bő 40%-át tette ki az ifjúságsszakmai feladatokra rendelt költségvetési forrásoknak (amik közé sorolták), miközben valójában soha nem szolgált ifjúságsszakmai ügyet. Hosszú időn keresztül nyelte ezeket a pénzeket, melyek önmagukban még elégtelenek lettek volna működtetésére, de hihetetlen lobbymunkával sok-sok éven át találtak olyan fiatal politikusokat, akik a nyár beköszöntéig kijárták, hogy Zánka újabb pénzeket kapjon, hátrányos helyzetű gyerekek nyaraltatására. Valójában egy, a piaci árnál lényegesen drágább szolgáltatásait értékesíteni nem tudó, saját vendéglátó komplexumát finanszírozta az állam a fiatalokra hivatkozva. Ennek tükrében nagy eredmény, hogy 2013-ban²¹ Zánka a szociális üdültetés céljára átkerült az Erzsébet-programhoz az ifjúságügy kompetenciájából és eltartottjai közül.

Az Erzsébet-program az ifjúságsszakma szempontjából kiemelkedő relevanciája, hogy ifjúsági szakemberek – nagyon vegyes kompetenciájú személyek társaságában – lehetőséget kaptak szaktudásuk értékesítésére, de a szakmai értékek maradéktalan érvényesítésének lehetősége nélkül. Szakmai szempontból már a megnevezés – Erzsébet-tábor – is tévedés, hiszen itt nem egy különleges pedagógiai eszközrendszert akartak alkalmazni, hanem szociális üdültetést akartak biztosítani, és még annak sem dolgozták és bontakoztatták ki pedagógiai aspektusait. Ennek a természetbeni gyermekjóléti ellátásnak a célzása erősen kérdéses: a célokkal ellentétben nem a legszegényebb gyerekek jutottak el a táborokba – például mert hírét sem vették, útiköltséget nem tudtak (volna) fizetni. A gyerekek üdültetésében más szervezeteknek is feladatot kellett vállalnia, aminek költségeit nem térítette meg senki: például a gyerekcsoportok mellé végig kísérőt kellett biztosítania egy közreműködő intézménynek (kísérőnek az ment el, aki egyébként maga önállóan is táboroztat). Nagyon aggályos a program finanszírozása is. A törvény szerint a legfontosabb forrás „az Erzsébet-utalvány kibocsátásával, forgalmazásával az MNÜA-nál keletkezett – ráfordításokkal csökkentett – bevétel”, miként más utalványok forgalmazásának hasonló bevételei²². A kormány azzal szorította ki a piaci szereplőket az utalványok forgalmazásából, hogy ott csak nonprofit elvű szervezet működjön. Ez a két elv összeegyeztethetetlen, mivel csak az Erzsébet-utalvány rendszerét lehet igénybe venni adott módokon cafeteria biztosításához, a használók egy adó módjára viselkedő költség megfizetésével finanszírozzák az Erzsébet-programot, szemben a nagyon intenzív kormányzati propagandával. Itt tulajdonképpen létrejött egy költségvetési alrendszer, amit az állam nem annak megfelelően tart kézben. Egyébként az Erzsébet-programnál is felmerül, hogy az

pénzből saját magát finanszírozta meg.

²¹ 2013. évi CCXIV. törvény az Erzsébet-programról szóló 2012. évi CIII. törvény módosításáról.

²² 2012. évi CIII. törvény az Erzsébet-programról 4. §.

mennyiben és Zánka mennyire hatékonyan szolgálja a szociális üdültetés célját, és mennyire más, állami ingatlankezelési célokat. A költséghatékonyág kérdése akkor is megmarad, ha már, mint szociális üdültetésre adjuk ki rá a pénzt.

Az ifjúságügy legnagyobb tényleges intézménye a Mobilitás volt, amely 2010-ben az Állami Foglalkoztatási Szolgálat Igazgatóságaként működött. Hosszú története alatt a Mobilitás sok mindennel foglalkozott eredményesen, például nemzetközi kapcsolatok támogatásával, pályázatkezeléssel és sok mindennel eredménytelenül (KSI, drogügyek), sok funkciót viszont eleve hiba volt kialakítani (képzőszervi lét²³, egyetlen szakmai intézményként való meghatározás). A Mobilitás feladatai közé tartozott az ifjúsági kezdeményezések, szervezetek módszertani támogatása, ami nagyon vegyes színvonalon valósult meg, az irodák székvárosaiban elérhető volt, távolabbi településeken kevésbé, és érvényesült a lefoglalás is: a jobb érdekérvényesítő helyzetben levők lefoglalták az igen szűkös kapacitást, a leginkább rászorulóknak, akikkel a legtöbb és legnehezebb a munka, nem igen jutott szolgáltatás. A Mobilitás mind országos központjával, mind megyei irodáival igyekezett munkakapcsolatba lépni az ifjúságsegítők képzéseivel, akik ezt örömmel vették, minthogy nagy részük előbb indított ilyen képzést, mint dolgozó ifjúságsegítőt látott volna - nagy motiváló erő a saját egzisztencia biztosítása a szűkülő, átalakuló felsőoktatási piacon. Így az irodák nagy része segített a gyakorlatok megszervezéséhez, akár maguk is fogadtak gyakorlatokat, és sok munkatárs tanított ifjúságsszakmai tárgyakat a képzésekben. Ez hol többlet szakmai vállalás volt, hol két helyen is könyvelt tevékenység.

A Mobilitást 2011 elejétől a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézetbe szervezték, majd 2012 októberétől az Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium irányítása alá, aztán pár hétre rá megszüntették. Ezt a már hivatkozott kormányjelentés szemérmes eufemizmusával foglalja össze: „amely egyúttal az Új Nemzedék Jövőéért Programba történő beépítést jelentette. Ezen átszervezéssel a területi elérés megváltozott, a módszertan átalakult”²⁴. A valóságban ez azt jelentette, hogy minden munkatársat egzisztenciális bizonytalanságnak tettek ki. Hónapokig ez töltötte ki mindenkinél az életét, munkajogiag képtelen ötletek közlésével, majd visszavonásával. A Mobilitásért a szakma sem állt ki, de hát az intézményi keretek olyan gyakran és mértékben változtak már évtizedek óta, hogy az teljesen megszokottá vált. 2013 nyarat-őszét írtuk, mire kiderült, hogy kiket választottak ki az Új Nemzedék megyei irodái munkatársainak, vezetőinek, már a két éves kiemelt uniós projektben való foglalkoztatásra. 2015 nyara, a projekt vége, hasonló bizonytalanságot hozott, a munkatársak nagy részének felmondtak, és megkezdődött kiemelt pályázat megvalósítása, előkészítése, miközben még a pályázati kiírás sem született meg. Az állami intézményekre dedikált kiemelt pályázati projektek önmagukban is igen káros eszközök: mindenféle szakmai és jogszabályokon átlépnek, romboló mechanizmusokat építenek ki és gyakoroltatnak be²⁵.

A Mobilitástól eltérő célokkal létrejött Új Nemzedékhez a korábbiól eltérő módszereket is használnak. A 2011 nyarán a program vitairataként közzétett kiadványra országjáró rendezvénysorozatot

23 A Mobilitás képzőszervezetként való működése kifejezetten károsnak volt mondható, mert a Mobilitás sok kapcsolódó költséget másutt könyvelve kínálta képzéseit, amivel rontotta a piacot, kiszorította a szakmát ténylegesen gyakorlatokat. Emellett egyes képzések tartalmai, módszerei sem voltak méltók az ifjúsági szakmához.

24 <http://www.parlament.hu/irom40/04314/04314.pdf> 2.1. Intézményi keretek.

25 Az elköltött három milliárd forint nem volt elegendő, azt ki kellett egészíteni 170 milliós működési támogatással, 56 milliós forráskiegészítéssel és 300 millió forintos likviditási támogatással (Magyar Nemzet, 2015). Ezt követően jelent meg „Magyarország Kormányának felhívása az Új Nemzedék Központ Nonprofit Közhaszú Kft. részére” (EFOP-1.2.3-VEKOP/15 - Komplex ifjúsági fejlesztések – új nemzedék újratöltve). Ez 5 milliárd forintot címez meg a program folytatására.

szerveztek²⁶, mintha az uniót másolnák, amely megpróbál road-showkkal és honlapokkal kapcsolatot találni a polgárokkal, akik nagyon távol érzik maguktól. De az uniós ifjúsági stratégia eszközeként leírt strukturált párbeszéd nem ezt jelenti. Nemzeti szinten sok érdemi elemet lehetne és kellene alkalmazni a fiatalok érdemi beleszólása biztosítására. Hogy valójában mit takarnak ezek a road-showk, azt mindenki megláthatja a 2015 tavaszi „Rólad szól” program fotógalériájában²⁷, és érthetővé válik, hogy itt sem jöhetett létre érdemi párbeszéd, csak sajtónyilvános események láncra.

Nem találja a hangot és a témákat az ujnemzedek.hu portál a fiatalokhoz, miként az államtitkársági honlap a hírtérhez. Leírni könnyű volt, hogy „az ujnemzedek.hu portál alapvető célja, hogy a szó-rakoztatva tanítás eszközeivel élve válaszokat adjon a fiatalok számára, tájékoztassa a 12-20 év közötti célcsoportot az őket érintő, illetve érdeklő témákról”²⁸, megvalósítani láthatóan nehezebb, valószínűleg azért, mert a gondolat rossz. Az államtitkársági weblap igen aktív a hírgyártásban, majd minden nap igyekeznek valamit közzétenni, leginkább az államtitkár protokolláris szerepléseiből, ezek az anyagok valódi hírtérkéllal igen ritkán bírnak, a híráramba alig kerülnek be.

Az Új Nemzedék irodái örlődtek: szakmai irányítás helyett ötlettelenséget láttak a központtól, ugyanakkor kevés eszközt, sok kontrollt. Az irodák kialakítása mintha fiatal látogatók számára készült volna, viszont a helyek nincsenek a közlekedési tengelyekben, és három munkatárs hogyan is tudna – más feladatok mellett – sok órában nyitva tartó pontot működtetni? Miben kellene és lehetne más szolgáltatni, mint az – akár az adott városban éppen tényleg működő – ifjúsági információs és tanácsadó irodának? A két év alatt felhasznált 3 milliárd forintból sokkal többet kellett volna teljesíteni, de a szükségletek felmérésének hiánya, önmagában a projektfinanszírozás, az adott projektterv és -menedzsment meghatározottságai mindezt nem tették lehetővé. A 2016-os költségvetési törvényben a programra rendelt 300 millió forint nem is teszi lehetővé a változatlan továbbmenetelt. A részvétel biztosítására pedig minden bizonnyal alkalmasabb módszer a fiatalok önszerveződésének, szervezeteinek támogatása, a rajtuk keresztül, csoportokkal való kommunikáció. Hogy e helyett mit hoz az újabb, nyilvánosan meg sem hirdetett koncepció, még nem tudhatjuk. Bár nagyon jó lenne megváltoztatni a magyar állam több évtizedes ifjúságügyi tevékenységeit, hiányait és tévedéseit, ennek nem látjuk reális esélyét.

A fentieknél egyértelműen jobb teret adott az ifjúsági munka lehetőségeinek kibontakoztatására az a kormányzati intézkedés, mely az integrált közösségi szolgáltató terekben (IKSZT) tette kötelezővé ifjúsági szolgáltatások nyújtását, és ez kormányzati ciklusokon keresztül érvényesül. A módszertani támogatás modellje is hasznos volt, mind a létrejött szolgáltató terek számára, mind pedig azoknak a szervezeteknek, akik a módszertani támogatásra megbízást nyertek: nem vették el szakembereiket, hanem éppenséggel erősödtek a szervezetek a megbízás – és annak javadalmazása – révén. Az ifjúságügyön túlmutató értéke volt a konstrukciónak a kétfoldos pályázati rendszer. Így mód nyílt mélyebben feltárni a szükségleteket. A fenntarthatóság kérdésében

²⁶ Az Unió szintjén már régen felmerült, hogy gyakorlatilag nincs kapcsolat a polgárok és a döntéshozók, általában az intézmények között. A 2009-es európai ifjúsági stratégia ezért is helyez nagy hangsúlyt a strukturált párbeszéd intézményére, amitől mintha csodákat várna. (Részletesebb elemzését lásd Az ifjúságügy beágyazottsága fejezetnél! Érthető, hogy az unió nem nagyon tud másban gondolkodni, mint találkozási alkalmakban, tájékoztató és kvázi közmeghallgatási funkciót betöltő rendezvényekben, miként az is érthető, hogy a polgárság nem tolong ezekért a többnyire propagandába és némi vendéglátásba torkolló alkalmakért. És nyilván hasonlóképpen nem teszik boldogabbá a polgárokat a tájékoztató portálok, még az interaktív szolgáltatásaikkal sem.

²⁷ <http://ujnemzedek.hu/roladszol>.

²⁸ <http://unp.koktel.hu/hu/online-tartalomgyartas>.

az IKSZT-k – miként a gyerekszegénység elleni stratégia megvalósítása során létrehozott biztos kezdet gyerekházaknál – esetében végül is megszületett a normatív finanszírozás.

III. KORMÁNYZATI PARTNEREK ÉS PROGRAMOK

A 2010-ben kezdődött kormányzás az oktatás nagyon nagy részét magánkézbe juttatta, amikor úgy irányított folyamatokat, hogy az óvodák és iskolák jelentős hányadának fenntartása egyházak kezébe kerüljön (KSH adatbázis, 2015)²⁹. Annak nincs nyoma, hogy kimondottan az egyházak ifjúsági munkájára juttatott volna címkézett forrást a kormány – családi életre nevelés, helyi közösségek fejlesztése terén voltak inkább ilyen források. Az egyházak nem címzett forrásaikból is fordíthatnak ifjúsági munkájukra és öröndetesen fordítanak is. Ennek részeként képeznek önkéntes ifjúsági vezetőket, és a hitoktatók képzésének is sok helyen nagyon erős közösségi nevelési elemei vannak.

2012 óta kiemelt partnere a kormánynak a Magyar Cserkészszövetség, melynek külön rendszerben nyújt támogatást. A Cserkészszövetség beszámolója szerint³⁰ már 2012-ben is 40 milliós egyedi támogatásban részesült a Közigazgatási és Igazságügyi Hivatalon keresztül, pedig csak abban az évben kötöttek együttműködési megállapodást³¹. Sajtótudósítások bemutatták, hogy a szövetség 2012 őszén irodákat kapott az Új Nemzedék Bajza utcai házában; 2013 nyarán pedig katonai kiképzőbázison rendezhette meg több mint 4 ezer fős Nemzeti Nagytáborát. 2013 áprilisával kezdte meg a „Kisközösségi Ifjúságnevelés Támogatása” című (TÁMOP 5.2.8-12/1-2013-0001 számú) kiemelt – tehát a forrást kijelölés, nem versenyeztetés alapján biztosító – projekt megvalósítását a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. és a Magyar Cserkészszövetség konzorciuma³². A megvalósítási időszak jelen sorok írása napjaiban ér véget. A projekt honlapján³³ megtalálható információkból nem látszik, hogy mi minden valósult meg az 1 071 800 000 forintból. Többet feltétlenül azok a szervezetek sem tudnak, amelyeket partnerszervezetként szerepeltetnek, akik ennek fejében mindösszesen a nyitó- és zárókonferenciára kaptak meghívást. Már csak azért sem elfogadható ilyen projektek alkalmazása, mert a projekt által kiadott kötet is megerősíti: szakmafejlesztő projekt egyetlen szervezet kapacitásaiból nem valósítható meg, szélesebb szakértői kör bevonása szükséges. (Ugyanezt láthatjuk az Új Nemzedék kiemelt projekt szakmai anyagainál.) 2013-ban kapott meg a kormány ingyenes juttatásaként a Cserkészszövetség Nagykovácsiban egy működő iskolai képzési helyet, szállást, rendezvényhelyszínt, sőt, a polgármesteri hivatalt is parkkal magába ölelő ingatlant – amit egyébként korábban az önkormányzat is igényelt. Ugyanakkor kaptak még egy kecskeméti ingatlant is. Egy hónappal később a nagykovácsi ingatlan felújítása, fejlesztése céljára a kormány 110

29 Évtizedek óta jelentős nemzetközi irodalma van a jóléti szolgáltatások privatizálásának, márpedig az ifjúságügy szolgáltatásai ide sorolandók. Neveléssel foglalkozó világszervezet, a FICEMEA állásfoglalása az oktatás privatizációjának világszerteiéről magyarul is elérhető: www.gyerekkaradicsom.hu.

30 Lásd a beszámolókat a www.obh.hu oldalon.

31 1183/2012. (VI. 5.) Korm. határozat a Kormány és a Magyar Cserkészszövetség közötti együttműködés kereteinek meghatározásáról.

32 Az Olvasóra bizzuk következtetések levonását abból, hogy a projekt honlapja szerint a projekt kezdete 2013. április 1. volt, míg a szerződés-kötésre való felhatalmazás dátumát a kormányhatározat megmutatja: 1457/2013. (VII. 16.) Korm. határozata a TÁMOP-5.2.8-12/1-2013-0001 azonosító számú („Kisközösségi ifjúság nevelés támogatása” című) kiemelt projekt akciótervi neveléséről és támogatásának jóváhagyásáról.

33 http://bgazrt.hu/tamogataskok/tamop_5_2_8_kiskozossegi_ifjusag_neveles_tamogatasa/bemutakozas/ A honlapon megnevezik a projekt honlapjaként a <http://nagylerneny.hu/> honlapot is, de az valójában az előbbi honlapra vagy a cserkészszövetség oldalára vezet.

millió forint azonnali támogatást adott, és kötelezettséget vállalt rá, hogy azt 2016-ig 2,5 milliárdig egészíti ki. A szervezet gazdálkodása és vagyona rövid idő alatt két nagyságrendet nött, a tízmilliós sávból a milliárdosba, amit az alaptevékenység, a tízezer tag folyamatos munkája nem indokol. A jövő kérdése, hogy mindezeknek kik lesznek a haszonélvezői. Mindenesetre az ifjúságügy aligha fog ezek közé tartozni, a nem átlátható, nem egyenlő támogatási és partneri rendszer semmiképpen nem a szakma értékeit követi, mint ahogy a cserkészlet elveit sem.

A kormányzati ifjúsági tevékenységek hangsúlyozott eredménye az Ifjúsági Szakmai Egyeztető Fórum 2013. március 20-i létrehozása. A kormányzati tájékoztató nem teszi világossá, hogy milyen szervezetről is van szó, és jogszabály sem ismeri ezt az intézményt. Így legvalószínűbb, hogy az ifjúságügyben érintett helyettes államtitkárok munkaeszköze, egy döntési hatáskörrel és felelősséggel nem rendelkező – talán rendszeres? – ágazatközi egyeztető fórum, amely számára az előkészítő munkát szakbizottságok végzik, melyekben részt vehetnek civil szervezeti képviselők és szakértők is. A felhívás kétségkívül nyilvános volt az ifjúságszakmai körökben, mi több, a minisztérium munkatársai figyeltek rá, hogy ellenőrizzék, általuk fontosnak tartott szereplők biztosan tudomást szerezzenek a lehetőségről, kvázi informálisan bátorították, kérték a csatlakozásukat. Azonban a felkínált rendszer semmilyen garanciát nem adott a – potenciális – nem kormányzati részvevőknek arra, hogy befektetendő munkájuk legalább annyiban hasznosuljon, hogy érdemi viták részesei lehessenek, hát még hogy szakmai – nem szervezeti érdekeket képviselő – megállapodások születhessenek, de akár csak, hogy azok a témák is napirendre kerüljenek, amelyeket ők javasolnak. A fórumot az Emberi Erőforrások Minisztériuma Ifjúsági Főosztálya menedzseli, nagy erőfeszítéseket téve azért, hogy a társminisztériumok szempontjai közé bekerüljenek az ifjúságügy multidiszciplináris megközelítései. A civil szervezetek és szakértők egy része élt a felkínált lehetőséggel, mások – kimondva–kimondatlanul – nem kívántak legitimációt adni a fórumnak, amely nem nyújtott és mind a mai napig nem nyújt garanciát intézményes, érdemi hatás lehetőségére. Így a kormány által az országgyűlésnek adott tájékoztató ezen bekezdése nem is állja ki az igazság próbáját: „a fiatalok állami döntéshozatalba történő bevonása az ISZEF munkacsoportjain keresztül biztosított. A fiatalok érdekeinek támogatása a Magyar Ifjúsági Konferencia és más ifjúsági szervezeteken keresztül ágazati szinten is biztosított (Magyar Cserkészszövetség, Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája), a stratégiai megállapodások megkötésére a Kormány részéről került sor³⁴. A bevonás az adott módon elméletileg sem biztosított, a civilek konkrét részvétele pedig gyakorlatilag nem ad legitimációs erőt, egyrészt nagy és jelentős a távolmaradók köre, másrészt a megnevezett szervezetek kiemelt, névre szóló állami támogatásokban részesülnek, erősen korporáltak (a működő civil intézményekről lásd: az ifjúsági szakma elméleti háttére fejezetet).

A 2013-ban az Európai Parlament által is megszavazott Ifjúsági Garancia Program – amely a fiatalok munkanélküliség kezelésére lenne hivatott, és a melyet még a hazai választási kampányban mintaprojektnak szántak (Nol.hu 2014) – bevezetése egyelőre késik, pusztán annak „alapkölvetele” (elindulásának bejelentése) történt meg (Ma.hu, 2015). A kormányzati ígéretek szerint „a kormány a 2014-20-as pénzügyi ciklusban a foglalkoztatási célú uniós források egyharmadát, mintegy 220 milliárd forintot kíván a fiatalok elhelyezkedési lehetőségeinek javítására fordítani. Ebből a forrásból országszerte több mint 180 ezer fiatal részesülhet a fokozatosan kiépülő garanciarendszer szolgáltatásaiban” (Vg.hu, 2014). Az Európai Bizottság javaslata alapján – amely szerint a

³⁴ <http://www.parlament.hu/irom40/04314/04314.pdf>; 2.2.3. Az ifjúsági szakma és az ifjúsági civil szervezetek munkájának elősegítése.

programot működtetni javasolt ott, ahol 25 százaléknál magasabb az ifjúsági munkanélküliség – Magyarországon a 7 régióból 4-ben működtetni kellene a programot. Ennek ellenére a Program oldalának adatai szerint (www.ifjugasigaranciaprogram.hu/) március után nincsenek bejegyzések, csupán egyszeri információfeltöltés történt a program nyújtotta lehetőségekről. Néhány előkészítő ülésről és akciótervről (Akcióterv, 2015) és nyilatkozatról (Szegedma.hu, 2015) lehet hallani, de a program tényleges elindulása még várat magára. Pedig a program lehetne az egyik pillére az elvándorlás megállítása érdekében.

A Gyere haza fiatal program a Nemzetgazdasági Minisztérium koordinációjával kezdődött meg (Kormány.hu, 2015), célja, a külföldön dolgozó magyar fiatalok hazacsábítása munkahely és letelepedési támogatás biztosításával. A program 100 millió forintja sajtóhírek szerint eddig 11 fiatal győzött meg a hazatérésről (Hir24.hu, 2015), ezért a programra további forrásokat különítenek el.

IV. NEMZETKÖZI INTÉZMÉNYI TÉR

Végezetül két nemzetközi jelenségét emeljük ki a magyar ifjúságügynek. Az egyik, hogy több szakmai szervezet a nemzetközi aktivitását erősítette fel a vizsgált időszakban, egyebek között azért, hogy értelmes szakmai munkában hasznosíthassa képességeit, és azért is, mert külföldi anyagi forrásból tudja megőrizni koherenciáját, képességeit. Fontos nemzetközi ernyőszervezetek, az unió különböző szerveinek partnerei választottak magyar vezetőket az elmúlt években. Sajátos egybeesés, hogy 2014 ősze óta az Európai Bizottság oktatás, kulturális, sport és ifjúsági biztosi pozícióját is magyar delegált tölti be, aki – a korábban leírt módon – magyar közigazgatási és igazságügyi miniszterként olyan érdeklődést mutatott az ifjúságügy iránt, hogy saját tárcájához húzott át ifjúsági feladatokat. Sok korábbi biztosról lehet tudni, hogy működése során támaszkodott hazájának azon szakembereire, akik a portfóliójához tartozó területeken működnek. Ennek sok módja, gyakorlata ismert, a leglágyabbak közé tartozik az informális konzultáció, de nem szokatlan, hogy szakpolitikai fórumokat a biztos hazájában rendeznek meg (így azokon több hazai szakember tud részt venni). Tudomásunk szerint a biztos nem keresett eddig ilyenfajta együttműködést a magyar ifjúságszakmával, bár titkárságával kapcsolatban állnak egyes ernyőszervezetek. Pedig ha létrejönne párbeszéd, az talán a hazai ifjúságszakma kormányzati és nem kormányzati szereplőit is közelebb hozná egymáshoz. A stratégiai kihívások kezelése igencsak indokolná ezt.

HIVATKOZÁSOK

Az Új Nemzedék Jövőjéért Program (2012): www.mzmsz.hu/dokumentumok/2012/uj_nemzedek_jovoert_program.pdf

Az Új Nemzedék Program vitairata (2011): www.fidelitas.hu/gallery/uj_nemzedek_jovoert.pdf
Beke Márton, Ditzendy Károly Arisztid, Nagy Ádám (2004): Áttekintés az ifjúsági intézményrendszer állami és civil aspektusairól, Új Ifjúsági Szemle 4.

KSH adatbázis (2015): www.statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp?wcf9c7b2170=x

Magyar Ifjúság 2020 (2013): <http://ncsszi.hu/ifjugas/magyar-ifjugas-2020>

- Magyarország Kormánya (2014): Y/4314. számú tájékoztató a Nemzeti Ifjúsági Stratégia célrendszerének 2010–2013. évekre vonatkozó megvalósulásáról, www.parlament.hu/irom40/04314/04314.pdf
- Magyar Nemzet (2015): Elvárásai vannak az EMMI-nek, http://mno.hu/magyar_nemzet_belfoldi_hirei/elvarasai-vannak-az-emminek-1301380
- Mihalovics Péter (2011): Párbeszéd az új nemzedékek jövőjéért, www.kerekasztalvpmegye.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=30:parbeszed-az-uj-nemzedek-joevjeert-&catid=1:rss-csatorna&Itemid=22
- Nagy Ádám – Székely Levente (2008): Az ifjúsági civil világ, Civil Szemle V
- Nagy Ádám – Székely Levente (2008): Civil ifjúság-szervezetek, Új Ifjúsági Szemle 19-20
- Nagy Ádám, Nizák Péter, Vercseg Ilona (2014): Civil társadalom – Nonprofit Világ, UISZ Alapítvány, Budapest
- Nagy Ádám (2000): Civil a pályán? – az ifjúsági intézményrendszer struktúrái a rendszerváltás után: a civil részvétel, Politikatudományi Szemle 1-2
- National Report: First cooperation cycle of the EU Youth Strategy 2010-2012
<http://nol.hu/belfold/idehaza-kesik-az-ifjusagi-garancia-program-1478949>
<http://szegedma.hu/hir/szeged/2015/06/szorosabbra-fuzik-egyuttmukodesuket-az-ifjusagpolitika-teren-a-v4-ek-es-a-keleti-partnerseg-oroszagai.html>
- www.bgazrt.hu/tamogatasok/tamop_5_2_8_kiskozossegi_ifjusagneveles_tamogatasa/bemutakozas/
- www.ec.europa.eu/youth/policy/documents/hungary.pdf
- www.garanziagiogiovani.gov.it/Documentazione/Documents/piano%20di%20implementazione%20Ungheria.pdf
- www.gyerekparadicsom.hu
- www.hir24.hu/belfold/2015/08/04/gyere-haza-fiatal-eddig-11-embernek-talaltak-munkat/
- www.hir24.hu/belfold/2015/08/14/gyere-haza-fiatal-meg-tobb-penzbol-johetnek/
- www.ifjusagigaranciaprogram.hu/
- www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-miniszterium/munkaeropiaci-es-kepzesi-allamtitkarsag/hirek/elindult-a-gyere-haza-fiatal-elnevezesu-program
- www.ma.hu/uzlet/241894/Elindult_az_ifjusagi_garancia_program
- www.nagyelmeny.hu/
- www.obh.hu
- www.ujnemzedek.hu/roladszol/
- www.unp.koktel.hu/hu/online-tartalomgyartas
- www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/kesik-az-ifjusagi-garancia-433702
2012. évi CIII. törvény az Erzsébet-programról
2013. évi CCXIV. törvény az Erzsébet-programról szóló 2012. évi CIII. törvény módosításáról
- 212/2010. (VII. 1.) Korm. rendelet Az egyes miniszterek, valamint a Miniszterelnökséget vezető államtitkár feladat- és hatásköréről
- 1847/2014. (XII. 30.) Korm. határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2015. év december 31-ig tartó cselekvési tervről.
- 1457/2013. (VII. 16.) Korm. határozata a TÁMOP-5.2.8-12/1-2013-0001 azonosító számú („Kisközségi ifjúság nevelés támogatása” című) kiemelt projekt akciótervi nevesítéséről és támogatásának jóváhagyásáról

- 1590/2012. (XII. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2012–2013. évekre vonatkozó cselekvési tervről,
- 1183/2012. (VI. 5.) Korm. határozat a Kormány és a Magyar Cserkészszövetség közötti együttműködés kereteinek meghatározásáról
- 1494/2011. (XII. 27.) Korm. határozat az Új Nemzedék Jövőjéért Program, a Kormány ifjúságpolitikai keretprogramjának elfogadásáról.
- 1012/2010. (I. 22.) Korm. határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2010–2011. évekre vonatkozó cselekvési tervről,
- 31/2012. (X. 1.) KIM utasítás miniszteri biztos kinevezéséről

MONOSTORI ÁDÁM – MONOSTORI ÉVA – NYÁRI KITTI: SZAKMAI KÉPZÉS – ELHELYEZKEDÉS

Jelen fejezetben vizsgáljuk a hazai felsőfokú ifjúságsegítő szakképesítés alakulását, továbblépési irányait; ezen túlmenően megnézzük, hogy a megszerzett szakképesítéssel milyen lehetőségek adódnak az elhelyezkedésre, azaz miként alakulnak a szakmai képzettséggel betölthető munkakörök.

Az ifjúságsegítő képzésekből kikerülő hallgatók munkájukat az egyre fontosabb területnek számító családon és iskolán túli harmadlagos szocializációs közegben végzik, célcsoportjukat egy nehezen definiálható, magukért már igen, másokért még felelősséget nem vállaló, kb. 10-30 éves korosztály jelenti. Az ifjúságsegítők, illetve ilyen szaktudással is rendelkező, más szakirányú végzettséggel rendelkező – szakemberek kulcsszerepet játszhatnak abban, hogy a fiatalok már a munkába lépés előtt elsajátíthassák az önálló életvitelhez, a munkavállaláshoz és a munkahelyen maradáshoz szükséges készségeket (Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése, 2012).

I. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ KÉPZÉSI RENDSZER

Magyarországon³⁵ a felsőfokú szakképzés képzési ideje 4 félév, az oktatás megszervezhető teljes idejű képzésben, amely félévenként legalább 300 tanórából áll, szervezhető részdísz képzésként (esti vagy levelező formában, időtartalma a teljes idejű képzés tanóráinak 30-50%-a lehet) és távoktatásként. A felsőfokú szakképzés kreditrendszerű, a négy féléves képzési idő alatt 120 kredit szerezhető, amelyből a megegyező tartalmú, azonos képzési területhez tartozó, meghatározott alapképzési szakon legalább 30, legfeljebb 90 kreditet be kell számítani. Felsőfokú szakképzést felsőoktatási intézmény csak abban az esetben indíthat, ha a felsőfokú szakképzés szakmacsoportjának, illetve a szakképesítésnek megfelelő képzési területen legalább alapképzést folytat, rendelkezik a szakmai és vizsgakövetelményben előírt eszközjegyzékkel, továbbá képes biztosítani az elméleti és gyakorlati oktatáshoz a megfelelő szervezeti, tárgyi és személyi feltételeket (Farkas, 2010).

Az ifjúságsegítő felsőoktatási szakképzés céljairól a képző intézményeknél tájékozódhatunk. A különböző karokon indított képzések felhívásaiban megjelennek az egyedi kínálatok is, azonban 2012-ig, a felsőoktatási szakképzés reformjáig nagyrészt a következőképp foglalhatjuk össze:

³⁵ A fejlett európai országok nagy többségében a felsőoktatás egyik fő tendenciája a felsőoktatás duális intézményrendszerének kialakulása. Ennek az az oka, hogy az egyetemi szektor mellett igény jelentkezett egy rövidebb tanulmányi idejű, gyakorlatra orientált képzést nyújtó intézményhálózattal kiépülésére. Alapmodellnek a németországi tekinthető, ahol úgynevezett szakköziskolák jöttek létre, hároméves képzési idővel. Ugyanakkor Németországban felsőfokú szakképzés a felsőoktatási intézmények szervezeti keretein kívül, a szakoktatási intézményekben is folyik. Az Egyesült Királyságban a felsőfokú szakképzés a felsőoktatási intézményekben és a középiskolákban egyaránt elérhető. Franciaországban a fél-felsőfokú szakképzés az egyetemeken szervezésében működik, de ilyen képzést nyújtanak a líceumok két éves felsőfokú technikusokat képző szekciói is. Svájcban a felsőfokú szakképzés nem főiskolai jellegű intézmények, hanem inkább felsőfokú szakiskolák létesítésével jött létre. A külföldi példák alapján is láthatjuk, hogy felsőfokú szakképzés több országban a felsőoktatási intézményekben folyik, más államokban a középfokú szakoktatási intézményekben, egyes helyeken pedig mindkettőben. A felsőfokú szakképzés folytatására szervezett intézményeket magában foglaló külön intézménycsoportról azonban – mint a felsőoktatás külön szektoráról – Európában még nem beszélhetünk.

Az ifjúságsegítő szakképzés célja ifjúsági területen gyakorlati szakemberek képzése, akik ismerik és használják a szakmában alapvető, releváns információforrásokat és az adminisztrációt. Megfelelő szociológiai, társadalompolitikai, pszichológiai, jogi, pedagógiai ismeretek birtokában képesek szakember irányítása mellett részfeladatok vállalására, felügyelete mellett pedig az emberek szociális és mentális problémáit kezelni. Képesek az érintettekkel és egyéb szakemberekkel együttműködésben fejlesztő-segítő beavatkozásra, közösségi aktivitás generálására, helyi társadalom szerepvállalásának elősegítésére, különböző társadalmi csoportok együttműködésének „facilitálására” (NyME, 2015).

A szakképzés szervezése során két nagyon fontos elv érvényesül:

- Az első mindenekelőtt, hogy olyan szakképzettséget szerezhessenek hallgatók, mely megállja az idő, a gyakorlat és a munkaerőpiac próbáját, tehát a megszerzett készségeket és tudást a munkaerőpiacon hatékonyan lehessen felhasználni.
- A második cél annak elérése, hogy a szakképzésben résztvevő hallgatók szándékaik szerint képesek legyenek a felsőoktatás alapképzéseibe, besorolási szakjaira bejutni és tanulmányaikat tovább tudják folytatni, hogy ezáltal is javuljon munkaerő-piaci pozíciójuk.

A felsőfokú szakirányú ifjúságsegítő képzésre jelentkezőket (Reisz, 2012) három fő irányvonal jellemzi:

- a szakközépiskola befejezését követően nem tudják még pontosan, hogy mit akarnak, vagy
- nem jutottak be a felsőoktatási szakokra, illetve
- elavult, vagy nem használható szakképesítéssel/diplomával rendelkeznek.

II. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ SZAKKÉPZÉS

Az ifjúságsegítő képzésben részt vevő hallgatók létszámát meghatározni nem könnyű, mert bár hivatalos statisztikák léteznek – mind a minisztériumi adatbázisban, mind az intézményeknél – azok sok esetben nem egyeznek, s sokszor eltérő bontásban állnak rendelkezésre. Hogy a hallgatói létszámadatok nincsenek teljesen összhangban bizonyos fokig természetesen érthető, hiszen akadnak hallgatók, akiket felvettek, de az adott tanévben nem, vagy nem abban az intézményben kezdtek meg tanulmányaikat, s természetesen halasztások, fellebbezések, pótfelvételek is előfordulnak.

A korábbi adatokra támaszkodva (Bíró-Nagy, 2009; Székely-Nagy 2010), azt kiegészítve vizsgáltuk az ifjúságsegítő képzést végző oktatási intézményeket, valamint a felvételt nyert hallgatói létszámokat (1. táblázat)³⁶.

³⁶ Vizsgálatunk nem terjedt ki a valóban beiratkozottakra, valamint a végzett hallgatói létszámokra és nem tettünk különbséget, hogy államilag finanszírozott, költségértékes, nappali, levelező, esti, vagy keresztféléves képzésre nyertek felvételt.

Intézmény	Település	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Össz:
Apor V. Kat. Főisk.	Budapest	0	0	0	0	0	7	11	0	0	0	0	0	18
Debreceni Egyetem	Debrecen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	15
Debreceni Egyetem - EK	Nyíregyháza	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	10
Debreceni Egyetem - GYFK	Hajdúbö- szörmény	0	0	0	0	0	0	0	0	31	7	16	19	73
Debreceni Ref. Hittudományi E.	Debrecen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	35	15	12	62
Eötvös József Főiskola	Baja	0	0	48	29	23	37	29	26	25	15	0	0	232
ELTE	Budapest	0	44	48	52	38	34	78	86	70	36	0	10	496
Eszterházi K. Főiskola	Eger	0	0	69	64	56	47	50	48	40	18	0	0	392
Kaposvári Egyetem	Kaposvár	0	14	53	30	34	50	37	33	32	15	18	16	332
Károli Gáspár Református Egyetem	Budapest	0	0	0	0	0	0	8	19	7	14	35	48	131
Károli G. Ref. Egyetem	Nagykőrös	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	13	4	30
Kecskeméti Főiskola	Kecskemét	0	0	0	17	14	38	66	51	39	21	0	20	266
Kodolányi János Főiskola	Budapest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	9	10
Kölcsey F. Ref. TF	Debrecen	0	0	0	0	13	26	27	37	32	0	0	0	135

Miskolci E. - CTFK	Sárospatak	0	0	32	23	18	66	0	0	14	0	0	0	153
Nyíregyházi Főiskola	Nyíregyháza	0	2	16	22	20	36	57	67	23	13	0	0	256
NyME – AK	Győr	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	21	21
NyME – MNSK	Szombathely	0	0	0	0	17	15	44	33	29	0	0	0	138
Pécsi TE	Pécs	14	91	121	74	65	51	48	55	32	19	21	21	612
Pécsi TE IGYK	Szekszárd	0	0	10	15	12	12	15	14	11	13	9	10	121
Pető András Főiskola	Budapest	0	0	0	0	0	0	12	27	15	15	0	0	69
Széchenyi I. Egyetem	Győr	0	0	0	0	0	0	12	30	23	13	0	0	78
Szegedi TE	Szeged	0	0	0	115	45	115	80	40	30	15	0	0	440
Szent István Egyetem	Gyula	0	0	0	0	0	1	3	7	4	0	0	0	15
Szent István Egyetem	Jászberény	0	0	0	0	0	62	12	10	11	0	0	0	95
Szent István E. - PK	Szarvas	0	0	0	0	0	26	20	17	6	14	0	10	93
Szent István Egyetem	Szolnok	0	0	0	0	0	3	9	3	2	0	0	0	17
Összesen:		14	151	397	441	355	626	618	603	476	276	128	225	4310

1. táblázat: Ifjúságsegítő szakképzésre felvételt nyert hallgatói létszám felsőoktatási intézmények szerint (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. adatai alapján)

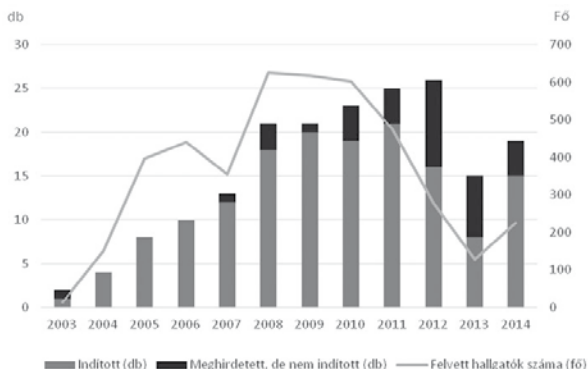
A felvi.hu adatbázisa alapján az ifjúságsegítő felsőfokú szakképesítést kínáló, illetve indító felsőoktatási intézményeket vizsgáltuk 2003-2014 közötti időszakban, ahol két nagyobb változás jelentkezett: 2009-ben és 2012-ben.

2009-től már csak az új OKJ szerinti képzési struktúra szerint volt indítható az ifjúságsegítő szakképzés, s 2011. január 1-jétől érvényes Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere (FEOR-08) önálló foglalkozásként kezeli az ifjúságsegítést (FEOR száma: 3515). A 2009-es új OKJ szerinti képzési struktúra, ami a kompetenciaalapúság és a modularitás felé mozdul el nagy lendületet adott a képző intézményeknek, így ebben az évben kimagaslóan magas számban hirdettek

képzéseket. A 2012-ben az ifjúságsegítő képzési és kimeneti követelmények (KKK) alapján kidolgozott kormányrendelet szabályozása újabb változásokat hozott, amelynek következménye a képzések indításának drasztikus csökkenését vonta maga után.

A képző intézmények számának növekedése maga után vonta a képzésbe felvételt nyert hallgatók létszámát is (1. ábra). A két terület együttes vizsgálatakor tapasztalható, hogy a szakma megjelenése 2011-ig, az önálló foglalkozásként való megjelenésig folyamatosan növekvő tendenciát mutat, s maga a felsőfokú ifjúságsegítő szakképzés 2009-ben a második legnépszerűbb felsőfokú szakképzési szakként jelenik meg (Fehérvári-Imre-Tomasz, 2010). A 2012-es Felsőoktatási Szakképzés KKK indulásának idejére azonban drasztikus visszaesés következik a szakképzést hirdető intézmények mellett a felvételt nyertek létszámában is.

1. ábra: Felsőfokú ifjúságsegítő képzést végző oktatási intézmények és felsőfokú képzésre felvett nyert hallgatói létszám (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. adatai alapján)

Az elindított képzések területi lefedettségét illetően igyekeztünk összeszedni, hogy a felsőoktatási intézmények egy-egy adott településen hány évben tudtak képzést indítani (2. ábra) 2003-2014 között. A térkép jól szemlélteti, hogy az ifjúságsegítő képzés indítása területileg elszórt, ugyanakkor bőven található az országban olyan terület, ahol nincs elérhető távolságban ilyen képzés: Nógrád, Fejér³⁷, Veszprém, Komárom-Esztergom, valamint Zala megyékben egyáltalán nem volt hirdetett szakképzés, amelyből külön kiemelhető a Közép-dunántúli régió, ahol egyáltalán nem jelenik meg a felsőoktatás kínálatában az ifjúságsegítő szakképzés.

37 A Kodolányi János Főiskola ifjúságsegítő képzése Budapesten indult.

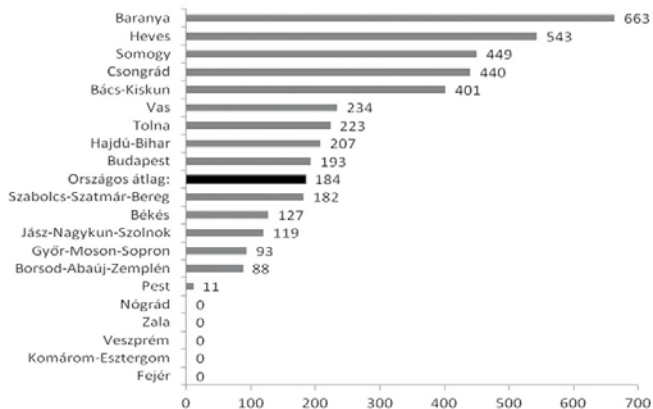
2. ábra: Az adott településen indult ifjúságsegítő képzések száma 2003-2014 között (db) (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. adatai alapján)

Megnéztük, hogy a kutatott időszakban (2003-2014) miként alakulnak megyei szinten a felvételt nyert ifjúságsegítők létszámai a megyei ifjúsági korosztály népességszámához viszonyítva, feltételezve azt, hogy valamennyi felvételt nyert hallgató beiratkozott és képesítést szerzett (3-4. ábra). Jól látható, hogy Baranya megye 2003-tól indított képzési kínálatával a legjobb átlagot hozza, míg azok a megyék, ahol nem indítottak szakképzést a legalacsonyabbak. Az országos átlagértéket a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei adatok adják. Azonban ha a 12-29 év közötti korosztályra nézzük az ifjúságsegítők számát, akkor Baranyában 1 ifjúságsegítőre 151 fiatal jut, míg – a legalacsonyabb mértékben értelmezhető megyében - Pest megyében ugyan ez az arány 9124 fő. Leegyszerűsítve egy szakképzett ifjúságsegítőre jutó korosztály az országos átlaggal számolva is 543 fő.

Ha feltételezzük, hogy felsőfokú szakképzés esetén nem jellemző a hallgatói mobilitás, azaz nem valószínű, hogy az ifjúságsegítő képzés végett az ország másik végében folytasson tanulmányokat, a képzések térbeli elhelyezkedésének problematikája rögtön világosabbá válik. A 100 ezer 12-29 éves lakosra jutóan meglehetősen kevés ifjúságsegítő hallgatót vettek fel 2003 és 2014 között az ország észak-nyugati felében. A Közép-Dunántúlon és Zala megyében egyáltalán nem folyt ilyen képzés, valamint Győr-Moson-Sopron megye 93-as értéke is jóval elmarad a 184-es országos átlagtól. A térségben egyedül Vas megye rendelkezik országos átlag feletti, de mégsem kiemelkedő értékkel. Ezzel szemben a Dél-Dunántúl mindhárom megyéjében, valamint Bács-Kiskun és Csongrád megyékben meglehetősen kedvező a mutató értéke. Tehát az ország déli fele mindenképpen kiemelkedik a 100 ezer 12-29 éves lakosra jutó felvett ifjúságsegítők számában. Az Alföld még nem említett megyéiben országos átlag körüli értékekkel találkozunk. Az Észak-magyarországi régióban meglehetősen változatos a kép. Míg Nórád megyében egyáltalán nem volt ifjúságsegítő képzés, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében pedig csupán 88 felvett ifjúságsegítő jutott 100 ezer 12-29 éves lakosra, addig Heves megye 543-as értéke országos viszonylatban a második legjobb. Pest megyében csak mutató jelleggel beszélhetünk ifjúságsegítő képzésről. A főváros esetén pedig ugyan

országos viszonylatban a legtöbb hallgatót vették fel ifjúságsegítő képzésre 2003 és 2014 között, de a nagyszámú célközönség miatt a fajlagos mutató értéke alig haladja meg az országos átlagot.

3. ábra: 100.000 fő 12-29 éves népességre jutó felvételt nyert ifjúságsegítőik száma 2003-2014 között (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. és a KSH adatai alapján)

4. ábra: 100.000 fő 12-29 éves korosztályra felvételt nyert ifjúságsegítőik száma 2003-2014 között (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. és a KSH adatai alapján)

III. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ ASSZISZTENS-KÉPZÉS

A 2012-es KKK változás szociális és ifjúsági munka felsőoktatási szakképzésként hirdeti a korábbi ifjúságsegítő képzést, ami megtévesztő, hiszen a jelentkezők joggal feltételezhetik, hogy mindkét szakterületen kapnak alapvető ismereteket, majd a tapasztalatok alapján szakosodhatnak. A felvételnél azonban már el kell döntenie a jelentkezőnek, hogy szociális, vagy ifjúsági területen kíván tanulni, ami egyúttal behatárolja a BA szinten való továbbtanulás irányait is.

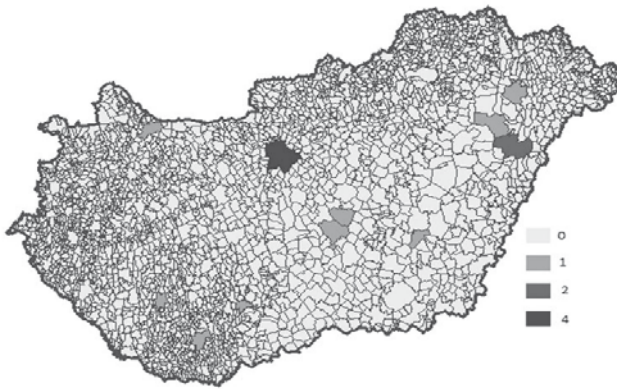
A képzést hirdető intézmény elméletileg a szakindításkor jelölheti a felsőfokú szociális munkás, vagy a felsőfokú ifjúságsegítő asszisztens szakirányt, vagy akár mind a kettőt. Azonban a képző intézmények karaira jellemző limitált létszám általában gátat szab mindkét szakirány indíthatóságának.

A jelenlegi felsőoktatási szakképzés célja ugyan megegyezik a korábban hirdetett képzési célokkal, de már szociális és ifjúsági szakemberekként határozza meg a szakemberi létet (Felsőoktatási Szakképzés KKK, 2012), ahol a megszerezhető tudást, ismeretet, tapasztalatot, jártasságot és képességeket az ifjúságsegítő (asszisztens) szakirányon:

- az ifjúságügygel összefüggő folyamatokban, fejlesztő beavatkozásokban, programokban, projektekben való együttműködés, feladatvállalás;
- a környezetében, mindennapos tevékenységében megjelenő emberi jogi vonatkozású kihívások felismerése, az emberi jogok képviseletére és védelmezésére való felkészültség;
- a civil, nonprofit és egyházi szektor szervezeteinek, működésének és jellemzőinek ismerete;
- a különböző társadalmi csoportok (pl. vallási, etnikai) kultúrájához kapcsolódó ismeretek a szolgáltatást igénybe vevők problémái iránti érzékenysége, a szocializációs, életvezetési és mentálhigiénés nehézséggel küzdő fiatalok támogatása;
- a gyermek- és ifjúsági munkával, az önkéntességgel foglalkozó intézmények közötti eligazodási képesség;
- az ifjúsági folyamatok generálása, az ifjúság érzékenyítése, a fiatalok önkifejezési törekvéseinek támogatása;
- az ifjúsági munka módszereinek, eljárásainak alkalmazása;
- ifjúsági programok, rendezvények szervezése;
- az aktuális infokommunikációs technológiák (népszerű online és mobiltechnológiai alkalmazások) használata;
- a nem-formális tanulási környezetben alkalmazott módszerek használata;
- saját tanulási folyamatának önálló, hatékony irányítása;
- a gyermek és ifjúsági korosztály körében fejlesztő, támogató, segítő tevékenység végzésére szociális, közművelődési és pedagógiai területen;
- a szociális segítség alapfeladatainak ellátására a rászoruló fiatalok körében;
- információs és tájékoztató, tanácsadó tevékenység végzésére, ifjúsági szolgáltatás nyújtására;
- a fiatalok társadalmi részvételének, közösségi aktivitásának serkentésére;
- a gyermekek és fiatalok öntevékenységeinek, érdek- és jogérvényesítő tevékenységének elősegítésére;
- a gyermekeket és a fiatalokat célzó szolgáltatások együttműködésének kialakításában, fejlesztésében való közreműködésre;

• az ifjúsági munkával kapcsolatos adminisztrációs és dokumentációs tevékenység ellátására. 2014-ben a 2012-es változásoknak köszönhetően már az új felsőfokú ifjúságsegítő asszisztens képzés indulhatott el (5. ábra). Területi vizsgálat alapján az Észak-dunántúli területen hanyatlás tapasztalható, Szombathelyen egyáltalán nem, míg Győrött egy helyen sikerült elindítani a képzést. Az országos területi lefedettség sem biztató, jól látható a területi centralizálás, ami a Dunántúlon Pécs, a Duna-Tisza közén Kecskemét, s Észak-Magyarországon Nyíregyháza és Debrecen vonzáskörzetére koncentrálódik. Budapest folyamatos kínálatot biztosít.

5. ábra: 2014-ben felsőfokú ifjúságsegítő asszisztens képzést indított települések (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. adatai alapján)

Az ifjúságsegítő asszisztens szakképzésekből a BA képzésekbe való bekerülés elsősorban az andragógus, a csecsemő és kisgyermekgondozó, az óvodapedagógus, a pedagógia, a szociális munka, a szociálpedagógus és a tanító szakokon volt lehetséges³⁸. 2016-tól megváltozik a felsőoktatási kínálat, az andragógia szak megszűnik, helyette közösségi szervezés indul, az eddigi ifjúságsegítő asszisztensi képzést megszüntetni tervezik. A 2016-ban induló képzésben a leg hamarabb megszerezhető diploma időpontja 2019 (de inkább 2020), így felmerül a kérdés, hogy a jelenleg végzett asszisztensek kinek, kiknek is lesznek az asszisztensei. Az FSZ szintjén továbbra sincs szelekció a képzés bementi területén, a jelentkezők nagyobb hányada a képzést jelenleg is maradékelvnek, papírszerzésnek, vagy továbblépési lehetőségnek tekinti.

A szakterületen való továbbtanulás tehát a jövőben elvileg megoldódik, azonban továbbra sem egyértelmű a helyzet az ifjúság szakmai feladatellátás és foglalkoztatás területén.

³⁸ A felsőfokú ifjúságsegítő képzés során a felsőoktatási szakképzettség megszerzéséhez összegyűjtendő kreditek száma: 120 kredit, amelyből: a besorolási szakon való továbbtanulás esetén a beszámítandó kreditek száma legfeljebb 90 kredit, illetve a képzési terület szerinti továbbtanulás esetén beszámítandó kreditek száma legalább 30 kredit (Felsőoktatási Szakképzés KKK, 2012).

IV. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐ BA KÉPZÉS

Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképesítés megújítása, egyúttal interprofesszionális képzéssé fejlesztése először egy 2009-es szakmai együttműködésben merült fel. A rendelkezésre álló adatok azt mutatják, hogy a végzett ifjúságsegítők sikeresen megállják helyüket a munkaerőpiacon, mivel azon kevés erre specializált szakemberek közé tartoznak, akik képesek a fiatalokat hozzásegíteni ahhoz, hogy képességeiket kibontakoztatva elkerüljék a támogató közösségből való kiszakadást és a deklasszáldást (Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése, 2012). A kutatás tapasztalatait összefoglaló jelentés (Horváth, 2011) szerint szükséges az ifjúságsegítő képzési rendszer magasabb (BA) szintre való kidolgozása, mely az FSZ (később felsőoktatási szakképzés, FOSZK) mellett jelenhetne meg. Kidolgozásra kerültek a képzési rendszer további elemei (pl.: MA) és lehetséges foglalkozási keretei is (Nagy, 2010).

Ehhez képest a Kormány igen szűk szakmai egyeztetési folyamattal kísérve új képzés indítását dolgozza ki közösségi szervező néven. Az új képzés, ami BA szinten már magasabban képez ifjúsági területtel (is) foglalkozó szakembereket 3 szakirányban gondolkodik:

- kulturális közösségszervező (Cultural Community Coordinator);
- ifjúsági közösségszervező (Youth Community Coordinator);
- humánfejlesztő (Human Developer).

Az alapképzési (BA) szak célja kulturális, humán, közösségi alapú társadalom- és gazdaságszervező munkát végző szakemberek képzése, akik el tudják látni művelődési, egyházi, civil, vállalkozói és nonprofit szervezetek, állami vagy önkormányzati intézmények, integrált, többfunkciós szervezetek, intézmények működtetését, képesek helyi, közösségi szinten a művelődés, az ifjúság, a felnőttképzés társadalmi és gazdasági helyzetének fejlesztésével összefüggő állami feladatellátást megszervezni, meghatározott intézmény szintek esetében azt irányítani. Képesek a közösségi művelődés, az ifjúságsegítés és a humánfejlesztés területén, településeken, intézményekben, szervezetekben, közösségekben és a közösségi művelődés, valamint a felnőttképzés különböző színterein közvetlen tervező, szervező, értékelő, irányító, illetve animátori, koordinátori munkakörök és/vagy feladatok ellátására. A végzettek kellő mélységű elméleti ismeretekkel rendelkeznek a tanulmányaik mesterképzésben történő folytatásához (Közösségszervezés KKK, 2015).

A BA képzés indításához több megválaszolatlan kérdés maradt. Jelenleg maga a megrendelő (a szakárca) dönt a képzés valamennyi lényeges kérdésében, az ügyfél (a fiatalok és szervezeteik), az elméletalkotók (kutatók), a gyakorlati szakemberek (akik valóban e területen tevékenykednek), a foglalkoztatók (állami háttérintézmények, civil szervezetek stb.) és a képzők (a képzést hirdető és elindító egyetemek) valós bevonása nélkül. Probléma, hogy a képzés tartalmi része hiányos, annak statútuma nem tartalmazza pl.: a személyes ifjúságsegítői szituációk igen tágas terét. A KKK csak most készül, a szak elindulása legjobb esetben is csak 2017-re várható az ígért 2016 helyett, ami maga után vonja azt is, hogy az első képzésen végzettek legkorábban 2020-ban jelenhetnek meg a munkaerőpiacon. Az elképzelések a képzést a bölcsészettudományhoz sorolják (SIC!), holott az európai minta leginkább szociális, sok helyen pedagógiai vagy társadalomtudományi, néhány helyen önálló képzésként meghatározott. Nincs továbbá kidolgozott teljes képzési vertikum, nincsenek a szakmán belül továbblépési lehetőségek (MA, ifjúságügyi interdiszciplináris doktori program), hogy a szakterületre jelentkezőknek és belépőknek tervezhetővé váljék tanulási pályájuk.

V. AZ IFJÚSÁGSEGÍTŐK FOGLALKOZTATÁSA

A BETÖLTHETŐ ÁLLÁSHELYEK

Az Új Ifjúsági Szemlében megjelent 2003 és 2009 között vizsgált adatok alapján a 4 féléves szakképzéssel betölthető foglalkozások: egyéb pedagógusok (szabadidő-szervező, gyermek- és ifjúságvédő, gyermekfelügyelő) kulturális szervező munkatárs, szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi ügyintéző (Bíró-Nagy, 2010). Ugyanakkor a KSH, valamint az NFSZ Nemzeti Munkaügyi Hivatal Nemzeti Pályaorientációs Portáljának Támop-2.2.2-12/1. fejezetében az ifjúságsegítő foglalkozás és munkaköröit az alábbiakban határozza meg: gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, gyermekvédelmi felügyelő, ifjúsági asszisztens, ifjúsági referens, ifjúságnevelési munkatárs, közösségfejlesztő asszisztens, közösségi asszisztens, közösségi gyermekgondozási tanácsadó, rehabilitációs nevelő, segítő. A képző intézmények ajánlását 2011-ig figyelembe véve a megszerzett képesítéssel betölthető munkakörök: egyéb szakképzett oktató, nevelő, ifjúságsegítő, oktatási asszisztens, egyéb művészeti és kulturális foglalkozású, egyéb ügyintéző. A 2012 évi változás alapján a betölthető munkakörök ifjúságsegítő szakirányon: egyéb szakképzett oktató, nevelő; ifjúságsegítő; oktatási asszisztens; egyéb művészeti és kulturális foglalkozású és egyéb ügyintéző (7. táblázat). Látható, hogy a szakmai ajánlások a munkaerő-piaci igazgatás és a képzőintézmények ajánlása között meglehetősen csekély az átjárás.

betölthető munkakörök	UISZ	KSH, NFSZ	felsőoktatási intézmények 2011-ig	felsőoktatási intézmények 2012-től
szabadidő-szervező, egyéb művészeti és kulturális foglalkozású	X		X	X
kulturális szervező munkatárs	X		X	X
szociális ügyintéző, egyéb ügyintéző	X		X	X
gyermekfelügyelő, egyéb szakképzett nevelő	X		X	X
gyermek- és ifjúságvédő, gyermek- és ifjúságvédelmi felelős	X	X	X	
gyermek- és ifjúságvédelmi ügyintéző	X	X	X	
ifjúsági asszisztens, Ifjúságsegítő		X	X	X
ifjúsági referens, ifjúságsegítő		X	X	X

ifjúságnevelési munkatárs, egyéb szak-képzett oktató, nevelő		X	X	X
közösségfejlesztő asszisztens		X		
közösségi asszisztens		X		
közösségi gyermekgondozási tanácsadó		X		
rehabilitációs nevelő, segítő		X		
oktatási asszisztens			X	X
egyéb ügyintéző			X	X

2. táblázat: Ajánlások az ifjúságsegítő szakképesítéssel betölthető munkakörökre (forrás: saját szerkesztés az Educatio Nonprofit Kft. KSH, NFSZH és az UISZ adatai alapján)

SZOLGÁLTATÁSI HIÁTUSOK

Felmértük azokat a színtereket ahol elsődleges, vagy hangsúlyos célként az ifjúsági feladatok ellátása jelenik meg, illetve hol jelentkezik a szolgáltatás hiánya. Középszinten a leginkább jellemző intézmények az alábbiak:

Az Új Nemzedék Központ Nonprofit Közhasznú Kft. és a Kontaktpont-irodahálózat viszi tovább a korábbi ifjúságszakmai háttérintézmény, a Mobilitás feladatait. Megyei Kontaktpont Irodák a megyeszékhelyeken és a fővárosban két helyen működnek, összesen 20 helyszínen, ahol átlagosan három fő végezte az ifjúságsegítő feladatokat. Mára mindenhol egy-egy státusz maradt meg.

A Gyermekjóléti Szolgálat feladata a gyermekjóléti szolgáltatás biztosítása, amely a gyermekek érdekét védő speciális személyes szolgáltatás. Célja a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése. Ennek érdekében gondozó tevékenységet (különösen családgondozást), ellátások közvetítését (szolgáltatást) és szervező tevékenységet (szervezést) is végez.

A Családsegítő Szolgálat célja a működési területén élő szociális és mentálhigiénés problémák miatt veszélyeztetett, illetve krízishelyzetbe került személyek, családok életvezetési képességének megőrzése, az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, valamint a krízishelyzet megszüntetésének elősegítése. 2011-ben az összes ellátott település négyötöde, a kétezer főnél kisebb lélekszámú falvak 92 százaléka ún. bevont településként részesült a családsegítő- és gyermekjóléti szolgáltatásból, ami annyit jelent, hogy egy központi településen lévő intézmény szervezi a környező, általában kisebb helységeket ellátását (KSH, 2012).

A Család, Esélyteremtési és Önkéntes Házak (CSEÖH) országos hálózata 19 megyei és egy fővárosi esélyteremtési irodából épül fel. A hálózat kiemelt feladatai közé tartozik a társadalmi

attitűdformálás, a meglévő előítéletek leküzdése, az előítéletek kialakulásának megakadályozása elsődlegesen a gyerekek és az ifjúság körében, az esélyteremtés területén tevékenykedő civil és egyéb szervezetek, valamint az önkormányzatok és munkáltatók közötti partnerség-építés és koordinációs feladatok ellátása, pályázati programok generálása, szakmai műhelyek, képzések, konferenciák, tréningek szervezése (Esélyteremtési Házak, 2015). A hálózat küldetésében ugyan megjelenik az ifjúsági korosztály, azonban a hat fő³⁹ célterületében már csak a gyermek korosztályra összpontosít, a fiatalokkal való munka nem kötelezően ellátandó terület. Az irodákban átlagosan három-három fő biztosítja a szolgáltatást.

A Civil Információs Centrumok szintén megyei szinten megjelenő hálózati rendszer, amelyek feladatát képezi többek között a civil szervezetek működésének szakmai támogatása, fenntarthatóságuk erősítése (Civil Információs Portál, 2015). A CIC-ek szintén a megyeszékhelyeken működtek irodát, többségében a CSEÖH hálózatával közösen, átlagosan két-két szakemberrel.

A Nemzeti Művelődési Intézet a közművelődési ágazat stratégiai fejlesztő és szolgáltató intézménye, amelynek küldetése a kulturális ágazat szakmai támogatása, együttműködésük megteremtése, az egyenlőtlenségek csökkentése, a magyar társadalom növekedése és fejlődése, a magyar siker jövője érdekében. Megyei hálózati rendszerével közművelődési feladatellátást végez az ország egész területén szakmai-módszertani központként, melynek tevékenységi körében az ifjúsági korosztály, mint célcsoport is megjelenik.

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat ugyancsak megyei referenci szerkezetet hozott létre, ahol a vidékfejlesztési projekttervek megvalósulását, a projekttervek benyújtásához információs segítséget nyújtanak a lehetséges partnereknek (Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat, 2015).

Emellett kiemelt programokon belül háttérintézmények is foglalkoznak az ifjúsági korosztállyal, mint pl. a KLIK „Köznevelés az iskolában” projektje, vagy a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány fiatalok vállalkozóvá válásának segítésének elősegítése.

Helyben, a települési ifjúsági referensek alkalmazását elsősorban megyei jogú városok képesek biztosítani a terület sokszor a közművelődési, sport, vagy oktatási területekkel összevontan jelenik meg. Emellett néhány kisvárosban is tudnak ifjúsági referenst foglalkoztatni (pl.: Tatán – sporttal, Komáromban – kultúrával összevontan).

A megyei módszertani kínálat mellett települési szinten az IKSZT hálózat az, ahol hangsúlyosan jelenik meg az ifjúsági terület (Integrált Községi Szolgáltató Terek, 2015). A vidéki lakosság megtartása érdekében a helyben elérhető alapszolgáltatások körének bővítése, minőségének és hozzáférhetőségének javítása többfunkciós szolgáltató központok létrehozásával, a többnyire kihasználatlan épületek felújítása és műszaki korszerűsítése révén az 5000 fő lakosságszám alatti településeken jelenik meg a szolgáltatás.

A kormányzati törekvések fenti tükrében az ifjúsági terület két szinten jelenik meg: az egyik megyei szolgáltatások, hálózatok, a másik pedig a kistépülések szintje. A köztes terület: a nagyvárosok és járásközpontok lefedetlen.

³⁹ Az Országos Esélyegyenlőségi Hálózat célcsoportjai a következők: hátrányos megkülönböztetést vagy diszkriminációt elszenvedett, vagy azzal fenyegetett nők, fogyatékkal élő, roma, gyerekek, idősek, hátrányos helyzetű térségekbe élők (Esélyteremtési Házak, 2015).

Ha minden ifjúsági folyamat mellé (IKSZT, Kontaktpont, CSEÖH, NMI, stb) állítanánk egy ifjúságsegítőt, úgy az állami szektorban a betölthető álláshelyek száma kb. 500-600 lenne⁴⁰. Magyarországon 2012-ben 654 családsegítő szolgálat működött, ezek összesen 2.600 főt foglalkoztattak (KSH, 2014). 2010-ben 84 önálló gyermekjóléti szolgáltató, 664 gyermekjóléti szolgálat és 57 gyermekjóléti központ létezett. Az intézmények zöme több települést is ellát, ezáltal a községek és városok 98,5 százalékában volt elérhető a szolgáltatás országszerte. A foglalkoztatottak 92 százaléka diplomás (Statistikai tükör, 2010), ezért még 200-300 fő foglalkoztatásával számolhatunk reálisan. Összevetve ezt 2003-2014 között felvételt nyert hallgatói létszámmal (4.310 fő), láthatjuk optimális esetben is a felvételt nyert hallgatók 20%-a kerülhet be államilag létrehozott és kiépített szakmai hálózatokba, folyamatokba. A fennmaradó majd nyolc tized kerül a nyílt munkaerőpiacra, felsőoktatási intézménybe, jobb esetben a korosztállyal foglalkozó civil szervezetekhez. Nem lehet célunk, hogy állami finanszírozással megfelelő képzési háttérrel megszerzett szakmai képességgel a képzett ifjúságsegítők álláskeresővé váljanak, az ország elhagyására kényszerüljenek, vagy méltatlan foglalkoztatási területeken jelenjenek meg, miközben maga a célcsoport, az ifjúsági korosztály a mai napig csak szelektáltan ún. szalámi-elv alapján kapja meg a szükségleteire, problémáira a segítséget. Az ifjúsági szakma által ösztönzött és szorgalmazott szakemberképzési háttér erre a szükségletre adhat(na) választ, amennyiben az valóban a célcsoporttal foglalkozó háttérintézmények, szervezetek, kutatók, képző intézmények együttes gondolkodásával kerül(ne) kidolgozásra.

HIVATKOZÁSOK

- Az ifjúságsegítő képzés interprofesszionális fejlesztése (2012): Támop-5.4.4-09/2-C-2009-0002
http://ifipcd.kefo.hu/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1
- Bíró Endre – Nagy Ádám (2009): Ifjúságügy, ifjúsági szakma, ifjúsági munka, Új Ifjúsági Szemle, 26 szám,
- Esélyteremtési házak (2015): www.eselyteremtesihazak.gov.hu
- Farkas Éva (2009): A felsőfokú szakképzés helyzete a hazai oktatási rendszerben, in Fehérvári Anikó, Kocsis Mihály (szerk.): Felsőfokú? Szakképzés?, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Budapest
- Fehérvári Anikó – Imre Anna – Tomasz Gábor (2010): Az oktatási rendszer és a tanulói továbbhaladás. in Jelentés a magyar közoktatásról 2010, Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Budapest
- Felsőoktatási Szakképzés képzési és kimeneti követelmények
www.ofi.hu/sites/default/files/attachments/2012_10_29_felsooktatasi_szakkepzes_kkk.pdf
- Horváth Ágnes: Ifjúságsegítő képzés a közeli és távoli jövőben UISZ IX. évfolyam 4. szám, 2011. tél
- KSH (2011): Gyermekvédelmi jelzőrendszer, Statisztikai Tükör V/42, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/gyermekvedelem10.pdf>
- KSH (2012): Családsegítő szolgálatok 2000–2011, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/csaladsegito.pdf>
- KSH (2014): Szociális ellátások, szociális védelmi helyzetkép a megyékben 2014. április, <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regioik/debrecenmiskolcsocialis.pdf>

⁴⁰ Működő IKSZT: 459 db, CSEÖH pontok 20 db, Kontaktpont Irodák 21 db, NMI 20 db.

Közösségszervezés alapképzési szak képzési és kimeneti követelmények 2015. június 30-i változata
Nagy Ádám (2010): Ifjúsági szakemberek és szerepek – egy lehetséges képzési rendszer alapjai, in Új Ifjúsági Szemle, VIII/4

Nagy Ádám (szerk) (2007): Ifjúságsegítés – probléma vagy lehetőség az ifjúság? Palócvilág-Új Mandátum-Belvedere, Szeged-Budapest

Nagy Ádám – Székely Levente (2008): Az ifjúsági civil világ, Civil Szemle V

Nagy Ádám, Nizák Péter, Vercseg Ilona (2014): Civil társadalom – Nonprofit Világ, UISZ Alapítvány, Budapest

Nemzeti Munkaügyi Hivatal (2013): Munkaerő-piaci helyzetkép a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján, Budapest

Nyugat-magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar (2015): Felvételi információk, www.nyme.hu/felveteli/?page_id=123

Reisz Terézia (2012): A felsőfokú szakképzés dilemmái TÁMOP-5.4.4-09-C-2009-0008 „Reflektív szociális képzési rendszer a 21. században” projekt, <http://reflektiv.hu/esemenyek/tananyagfejleszt-es-szazhangolasa-a-munkaero-piaci-elvarasokkal-munkaero-piaci-szereplok-bevonasa-a-tananyagfejleszt-es-be>

Székely Levente – Nagy Ádám (2010): A szakmává válás útján, Új Ifjúsági Szemle VIII/4

Az Új Nemzedék Központ honlapja, www.ujnemzedek.com

Civil Információs Portál, www.civil.info.hu

A Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat honlapja, www.mnvh.eu

Az Ifjúsági Községi Szolgáltató Terek honlapja, www.ikszt.hu

GYÖRFI GYULA: FORRÁSTÉRKÉP

Az ifjúsági forrásokat alapvetően a civil szervezeteken keresztül közelítjük meg. A hazai civil szektor helyzetét nézve jól látható, hogy olyan életciklusban van, amelyben útját keresi tragikusan magas állami (politikai) függőségének enyhítéséhez és kritikusan alacsony intézményesültségének (tőkefelhalmozásának) növeléséhez. A folyamatosan és hullámozóan változó társadalmi és gazdasági környezet, az erőforrásokat, lelkesedést felőrlő, állandósult bizonytalanság végeláthatatlan turbulenciába taszította a kisközösségeket. Ebben a tartósan kedvezőtlen helyzetben egyre fontosabb menedzsmentterület – versenyben a szakmai munkával az első helyért – a forrásteremtés.

Paradigmaváltásra van szükség az elmúlt negyed évszázad káros szocializációjának levetkőzéséhez. A vállalkozás egyik nagy kihívást jelentő terepe a független források hatékony bevonásához szükséges szervezeti kultúra és gondolkodásmód kialakítása, amely a pályázati, állami források csökkenését és a magánforrások bevonásának növelését is jelenti. Független források nélkül nincsenek független civil szervezetek!

I. FORRÁSSZERKEZET

Mielőtt áttekintjük, hogy milyen forrásszerzési lehetőségei vannak azoknak a civil szervezeteknek, melyek elsődleges célcsoportja az ifjúság, vegyük szemügyre, hogy az előző két lezárt évben (2013-ban és 2014-ben) milyen forrásszerkezetről számoltak be a szervezetek.

Az érintett célcsoporttal foglalkozó egyesületek három fő bevételi forrása az alaptevékenység árbevétele, a központi költségvetésből, valamint a közösségi alapokból kapott támogatások. Ha ezt összevetjük a klasszikus civil szervezetek együttes adataival (KSH, 2013), lényegesen nagyobb arányú az állami és közösségi támogatás és csekély mértékben magasabb a szolgáltatási bevétele ebben a szakmacsoportban.

Az is jól látható, hogy rendkívül alacsony az adományok és a személyi jövedelemadó 1%-os felajánlások aránya a bevételi szerkezetben. A magántámogatások aránya a klasszikus civil szervezetek átlagához képest tetemes elmaradást mutat. Persze ebben minden bizonnyal szerepe van annak, hogy az ifjúsági szervezetek nem nagyon működtek közre önerőt is igénylő infrastrukturális beruházásokban.

Ahhoz, hogy a fiatalokkal foglalkozó civil szervezetek biztonságosan folytathassák szakmai tevékenységüket, jelentősen növelniük kell az államtól független forrásaikat, ebben a körben főként az üzleti és magán adományokat. A számok tükrében ezen a területen nagy tartalékaik vannak a szervezeteknek.

A szerkezetváltás jelei – vélhetően inkább kényszerből – fellelhetőek. A nagy jelentőséggel bíró közösségi támogatások csökkenése ellenére a szakmacsoport bevétele emelkedni tudott, és a bevételi szerkezet változásban látható az államtól független támogatók és az adományozók növekvő szerepe. Ezen a területen jelentősebb változásokra van szükség, a közösségi támogatások

csökkenése - az átmeneti időszakban - jelentős lehet, aminek ellensúlyozására főként az intézményesült szervezeteknek kell aktív forrásteremtésbe fogniuk tevékenységeik fenntartása és kapacitásaik megőrzése érdekében.

Az 1. táblázat bemutatja az elérhető beszámolók alapján, hogy ebben a csoportban milyen változások történtek az utóbbi két év évben:

	Bevételek megoszlása	Bevételek változás az összes bevétel százalékában	
Bevételek	2013 → 2014	2013	2014
Alaptevékenység árbevétele	19,5%	26,0%	27,2%
Vállalkozás árbevétele	25,9%	0,3%	0,4%
Egyéb és rendkívüli bevételek	11,4%	73,0%	71,1%
ebből			
- Tagdíj	28,7%	0,5%	0,6%
- Támogatások	-6,7%	67,2%	54,8%
ebből			
= Központi költségvetés	16,9%	16,3%	16,6%
= Helyi önkormányzat	64,6%	1,4%	2,1%
= EU támogatás	-26,5%	39,3%	25,2%
= Normatív támogatás	1,7%	4,1%	3,6%
= SZJA 1%	-7,8%	0,5%	0,4%
= Közzszolgáltatási bevétel	16,2%	1,1%	1,1%
= Nem besorolt támogatások	44,7%	4,5%	5,7%
- Adományok	66,9%	1,7%	2,5%
Különbféle egyéb bevételek	168,9%	0,6%	1,4%
Összes bevétel	14,5%	100%	100%

1. táblázat: bevételek megoszlása az összbevétel százalékában (forrás: szervezetek közzétett 2014. évi beszámolója, www.birosag.hu)

II. ÁLLAMI FORRÁSOK

KÖLTSÉGVETÉSI FORRÁSOK

A fiatalokkal foglalkozó civil szervezetek szerteágazó szakmai tevékenységei alapján szinte bármilyen szakterületen kereshetnek pályázatokat, tekintettel arra, hogy a különböző társadalmi tevékenységeknek nem sok olyan területe van, amely ne lenne kapcsolható a fiatalok helyzetéhez, közösségeik jövőjéhez, vagy csak egyszerűen a jövő nemzedékéhez (Nagy et al, 2007).

Hazai költségvetési forráshoz a szervezetek jellemzően az alábbi keretekben jutnak:

- Pályázati kiírások során nyerhetnek el támogatásokat különböző központi költségvetési és önkormányzati alapokból, programokból;
- Nemzetstratégiailag fontos tevékenységeket végző szervezetek egyedi kérelmek során kaphatnak jelentős támogatásokat központi költségvetésből;
- A szervezetek kaphatnak eseményeikhez támogatást szintén egyedi kérelemmel különböző állami, önkormányzati tisztségviselőkhöz rendelt keretekből;
- Átvállalt feladathoz kapott normatív támogatásként központi és önkormányzati költségvetésből;
- Az adományszervezés területéhez kapcsolódóan személyi jövedelemadó 1% felajánlásokból;
- Természetben juthatnak hozzá elsősorban ingatlanok használatához állami, önkormányzati támogatásként.

Az ifjúsági ügyekkel foglalkozó civil szervezetek egyik jelentős bevételi forrása az állami támogatások. Ezek megszerzéséhez jelentős tapasztalattal, tudással rendelkeznek, széles körben indulnak pályázatokon, jól kihasználva illeszkedési lehetőségeiket.

Kifejezetten ifjúságügyi tevékenységek támogatására az Emberi Erőforrások Minisztériuma irányítása alatt álló alapok és a nagyobb települések önkormányzatai írnak ki pályázatot.

A következőkben sorra vesszük az ifjúságsszakmai szervezetek lehetőségeit állami források bevonására.

A Gyermekek és Ifjúsági Alapprogram évről évre jelentet meg pályázatokat ifjúsági tevékenységek támogatására. A kiírt pályázatok kereteinek alakulását a 2. táblázat mutatja be. Az adatok alapján a keret kiapadni látszik, hiszen a keretét 2015-re megfelelte a költségvetési törvény, és úgy tűnik, ez megmarad 2016-ban is: 65 millió forint. A szervezetek kedvelt állami forrásai kiesnek, ezeket a tevékenységek fenntartásához más forrásokból kell pótolniuk. Ennek sikeressége azonban kétséges, féltő hogy a terület szervezetei kivárára rendezkednek be a munkás paradigmaváltás helyett.

Tevékenység	2013	2014	2015
Közösségi programok/sorozatok	0	16 000 000	60 000 000
Szervezetfejlesztés	0	20 000 000	

Képzési programok	20 000 000	15 000 000	
Táborozás	107 000 000	70 000 000	
Határon túli szervezetek egyes tevékenységei	20 000 000	25 000 000	
Kétoldalú kapcsolatok	28 000 000	0	
ÖSSZESEN:	175 000 000	146 000000	60 000 000

2.táblázat: a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram támogatási szerkezete (forrás: <http://ncsszi.hu/palyazatok>)

A Nemzeti Együttműködési Alap (NEA), illetve ennek Új nemzedékek jövőjéért kollégiuma (ÚN) nagyobb tételben támogatja az ifjúsággal foglalkozó szervezetek működési és szakmai támogatásával. E kollégium támogatási körébe tartozik: a nevelés és oktatás, képességfejlesztés, gyermek- és ifjúsági érdekképviselő, gyermek- és ifjúságvédelem, egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, gyógyító, egészségügyi rehabilitációs tevékenység, kábítószer-megelőzés, természet- és környezetvédelem területén működő civil szervezetek. A Nemzeti Együttműködési Alap támogatásai fontos helyet foglalnak el az ifjúsági szervezetek pályázati bevételei között és az előző forrással ellentétben a rendelkezésre álló keret itt növekedni látszik (3. táblázat).

Erre a támogatási alapra igaz lehet az az állítás, hogy stratégiája, működése és mérete miatt fejlesztésre és a szervezetek fenntartható pályára állítására nagyon kevés, a függőség fenntartására viszont éppen elég.

Támogatás jellege	2013	2014	2015
Működés támogatása	381 254 000	381 254 000	478 164 000
Szakmai programok támogatás	190 632 000	190 632 000	286 898 400
KOLLÉGIUM ÖSSZESEN:	571 886 000	571 886 000	765 062 400
ÖSSZES NEA támogatás:	3 224 459 384	2 782 253 305	3 825 312000

3. táblázat: A NEA ÚN forrásai (forrás: pályázati kiírások)

ÖNKORMÁNYZATI TÁMOGATÁSOK

Az ifjúsági ügyek támogatására jellemzően minden nagyobb önkormányzat működtet saját költségvetésén belül pályázati alapot, leginkább szakmai tevékenység finanszírozására. Ezek a támogatások első ránézésre nem tűnnek meghatározónak (mértékük alacsonynak látszik), ám ha hozzáteszünk, hogy elsősorban a kisebb vidéki szervezetek munkáját segítik, máris kiemelt helyet foglalnak el az ifjúsággal foglalkozó kisseb szervezetek forrásai között (magas darabszámukkal).

Az önkormányzati támogatások megjelenése a szervezetek kimutatásaiban elsősorban pénzbeli, holott jelentős mértékben kapnak a civilek természetben is támogatást, amelynek mértéke valószínűsíthetően többszöröse a pénzben adott támogatások értékének. A természetbeni támogatások megjelenési formája leggyakrabban ingatlan- és egyéb eszközhasználat, ami lehet ingyenes, vagy jelentős kedvezménnyel adott juttatás.

A természetbeni adományok terén jól állnak az ifjúsággal foglalkozó civil szervezetek, kifejezetten gyakori, hogy az önkormányzatok együttműködési megállapodás keretében bevonják őket ifjúsági kötelező feladataik ellátásába, melyért cserébe – pénz helyett - ingyenesen biztosítják eszközeiknek használatát. Ezen a téren azonban kedvezőtlen változás figyelhető meg. A közösségi forrásokból nem mindig átgondoltan felújított agorák fenntartása egyre nagyobb kihívást jelent az önkormányzatoknak, amelyet úgy próbálnak enyhíteni, hogy növelik a helyek kiadásából származó bevételeiket az ingyenesség visszaszorításával és a kedvezmények csökkentésével.

EGYÉB - ELSŐSORBAN NEM IFJÚSÁGSZAKMAI - PÁLYÁZATOK

Az ifjúsági szervezetek tevékenységei kiválóan illeszthetők egyéb szakmai programok megvalósítására kiírt pályázatokhoz, a „jóvő nemzedéke” számos területen prioritást élvez. Ilyenek a sport, az oktatás, a környezeti nevelés, a kultúra, az egészségügy, a szociális felzárkóztatás, stb.

Könnyen elérhetőek számukra a szabadidősport támogatások, amelyek egyike a Nemzeti Olimpiai Bizottság által meghirdetett sportprogramokat támogató pályázatok (4. táblázat). A keretért folyó verseny növekedésével egyre nehezebb kisebb szabadidősport programokra forráshoz jutni, jelentősége így egyre csökkenő a szakmacsoport állami finanszírozása terén.

Támogatás hatóköre	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Helyi jelentőségű események	127 300 000	102 000 000	
Országos jelentőségű események	61 750 000	55 000 000	
TÁMOGATÁSI KERET ÖSSZESEN:	189 050 000	157 000 000	még nincs kiírás

4. táblázat: A NOB forrásai (forrás: pályázati kiírások)

A szabadidősport pályázataihoz hasonlóan a lehetőségek csökkenésével a Zöld Forrás pályázatok is elérhetőek voltak az ifjúsági civilek számára környezeti nevelési programjaikhoz. Keret reálértéken csökken, és a hozzáférés egyre nehezebb (5. táblázat). Míg 2013-ban prioritást élvezett a környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése, melyben számos lehetőség volt az ifjúsági szervezetek számára, mára leginkább állami feladatot átvállalók részére érhető el nagy versenyben, mely helyzet tulajdonképpen ki is szorította az ifjúságügyet.

Támogatás jellege	2013	2014	2015
Szakmai támogatás	85 000 000	70 000 000	70 000 000

5. táblázat: Zöld program források (forrás: pályázati kiírások)

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma kezelésében működik a drog-prevenációs támogatási rendszer, mely a fiatalokkal foglalkozók körében nem megkerülhető terület, így sikerrel fordulhatnak támogatásért programjaik megvalósításához. Bár a keret nagysága nincs összhangban a probléma méretével (6. táblázat). A szakmacsoportba tartozók nem szívesen foglalkoznak ezzel a politikailag és társadalmilag stigmatizált területtel, annak ellenére sem, hogy szinte minden tevékenység, melyet folytatnak a fiatalokkal foglalkozó közösségek, alternatíva a drogfogyasztással szemben, a létrehozott tevékeny közösségek biztonságot jelentenek a csatlakozó fiataloknak. Mint ilyenek, kétséget kizáróan drog-prevenációs tevékenységet is folytatnak a leginkább veszélyeztetett célcsoport érdekében.

Támogatás jellege	2013	2014	2015
Szakmai támogatás	65 000 000	155 000 000	155 000 000

6. táblázat: drog-prevenációs támogatások (forrás: <http://ncsszi.hu/palyazatok>)

Szintén az Emberi Erőforrások Minisztériuma kezelésében működik a Nemzeti Kulturális Alap, mely számos területen jelentet meg pályázatokat, melyek jó lehetőséget jelentenek a fiatalokkal foglalkozó, kulturális tevékenységet is végző szervezeteknek (7. táblázat).

Az Alap 10 állandó szakmai kollégiumából 9 kollégium ír ki olyan pályázatokat, melyen az innovatív ifjúsági szervezetek művészeti és kulturális programjaikkal sikeresen juthatnak forrásokhoz.

Támogató kollégium	2014.I. félév	2014.II. félév	2015.I. félév	2015.II. félév
Folyóirat-kiadás	0	292 400 000	0	88 096 000
Könyvkiadás	146 000 000	110 000 000	140 000 000	100 000 000
Közművelődés és Népművészet	83 000 000	260 000 000	83 000 000	156 000 000
Kulturális fesztiválok	526 000 000	0	331 000 000	
Szépirodalom és Ismeretterjesztés	36 000 000	50 000 000	78 000 000	80 000 000
Színház- és Táncművészet	231 000 000	170 000 000	221 800 000	248 737 000
Vizuális művészetek	146 000 000	47 000 000	139 000 000	30 000 000

Zenei (Cseh Tamás programmal)	227 600 000	552 000 000	380 500 000	429 500 000
Kulturális turisztikai fesztiválok	300 000 000	0	300 000 000	
ÖSSZESEN:	1 695 600 000	1 481 400 000	1 673 300 000	1 132 333 000

7. táblázat: az NKA forrásai (forrás: www.nka.hu)

Az Alap nyílt pályázatokon elérhető keretösszege láthatóan csökkenésnek indult. A változatlansága ellenére stabil forrásnak tekinthető, azzal együtt, hogy a költségek előteremtése érdekében a programok részvételi-, belépő díjának emelésére kényszerülhetnek a szervezők. Az emelések hatása ahhoz vezethet, hogy a minőségi kultúrához jutás az egyre fogyó középosztály számára válik elérhetővé, ez csökkenő fizetőképes keresletet jelent, amelynek további árfelhajtó hatása várható. Ennek a szakmai területnek a példáján keresztül is látható, hogy azoknak a szervezeteknek, melyek társadalmi szolgáltatásaik ellenértékét eddig túlnyomó részt állami támogatásokból fedezték, programjaik fenntarthatósága érdekében mihamarabb innovatív (államtól független) megoldásokat szükséges kidolgozniuk.

Célszerű megemlíteni a nemzetiségi civil szervezetek támogatására elkülönítve rendelkezésre álló forrásokat is (8. táblázat). A nemzetiségi tevékenységgel foglalkozó ifjúsági szervezetek itt is pályázhatnak működésre és táboroztatásra. Az intézménynek nincs ugyan elkülönítetten ifjúságügyre fókuszáló része, de a terület prioritásként jelenik meg a támogatásokban.

Támogatás jellege	2013	2014	2015
Működés támogatása	110 000 000	110 000 000	110 000 000
Nemzetiségi táborok támogatása	30 000 000	30 000 000	90 000 000
ÖSSZESEN:	140 000 000	140 000 000	200 000 000

8. táblázat: a nemzetiségi civil támogatási rendszer (forrás: pályázati kiírások)

A felsorolt népszerű rendszeres keretek mellett számos olyan kisebb szakmai pályázati program érhető el, melyek speciális tevékenységeket végző ifjúsági szervezetek számára segítség lehet. Ezek figyelemmel kísérése tudatos forrásteremtés menedzsmentet feltételez és jól működő pályázatfigyelést igényel, tekintettel arra, hogy jellemzően nehezen beazonosítható lehetőségekről és nem ciklikusan megjelenő (inkább eseti jellegű) kiírásokról van szó. Ebbe a nehezen beazonosítható körbe tartoznak többek között a Nemzeti Munkaügyi Hivatal (Munkaügyi Központok) támogatott foglalkoztatási lehetőségei, vagy a volt Nemzeti Agrárszaktanácsadási, Képzési és Vidékfejlesztési Intézet (NAKVI, 2015 II. félévétől Hermann Ottó Intézet) pályázatai.

A TRANSPARENCIÁN TÚL

Van az állami forrásokhoz jutásnak két olyan formája, melynek átláthatósága kifejezetten hiányos. Az egyik ilyen támogatási forma az egyes állami tisztségviselőkhöz rendelt keretek, melyeket jellemzően egyedi kérelmek alapján osztanak ki, nem átlátható szempontok szerint. Ilyen keretek egyaránt vannak a központi és a nagyobb települések, valamint az állami gazdasági társaságok költségvetésében, de legnagyobb mértékben a NEA miniszteri kerete nyomja rá bélyegét a szektorra, amely a mindenkor NEA keretösszeg 10%-a.

A források nagysága és felhasználása jórészt ismeretlen. Az ilyen típusú támogatások lehetőségét adnak a döntéshozóknak, hogy helyzetbe hozzanak kiválasztott szervezeteket a szakterületen dolgozó többi civil rovására. Ez a fajta állami intervenció hasonlóan, mint a gazdasági szektorban, jövőromboló hatású, erőteljesen képes rontani a jó kormányzás ethoszába vetett bizalmat.

Hasonlóan nehezen átláthatóak azok az állami támogatások, melyek országos szövetségeken keresztül kerülnek helyi hatáskörű civil szervezetekhez. Ezek a megoldások leginkább a szociális szektorra és a sportra jellemzőek. A támogatott célcsoporttal foglalkozó helyi tagszervezetek kiszolgáltatottsága és a rendszer működtetésének költségei megkérdőjelezzik ezt a megoldást, és a központilag támogatott, majd támogatóvá váló szövetségek sokkal inkább hasonlítanak hatóságra, mint tagjait szolgáló érdekképviselői szervezetre.

II. NEM ÁLLAMI FORRÁSOK

A civil szervezetek fenntartható független működésének egyik feltétele, hogy bevételeik négy-öt különböző forráscsoportból származzanak, és egyik csoport se legyen tartósan (több éven keresztül) 30-35%-ot meghaladó arányú. Ennek a függetlenségnek az elérésében komoly szerepe van az államtól (és itt ide értve a közösségi támogatásokat is) független bevételeknek.

EBBE A KÖRBE TARTOZÓ FORRÁSOK:

- a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásai
- célszerű- és vállalkozási tevékenység bevételei (árbevétele)
- üzleti adományok
- magánszemélyek adományai
- adományozó szervezetektől kapott támogatások

AZ SZJA 1%-A

Említést kell tennünk a személyi jövedelemadó terhére felajánlható 1%-ról. Ha az iskolákban működő alapítványokat nem tekintjük klasszikus civil szervezetnek – hiszen legtöbb esetben az iskolák forráshiányát hivatottak enyhíteni –, akkor az látható, hogy az ifjúságügyi klasszikus civilek nem állnak jól ennek a forrásnak a mozgósításában (Nagy-Székely, 2008a; Székely-Nagy, 2008b).

Erre az állami forrása igaz leginkább, hogy az államtól független, és inkább adományszervezés, mint klasszikus állami támogatás. Megszerzése jó gyakorlat lehet a szervezeteknek az adományszervezési technikák elsajátításában. Nagyobb hangsúlyt kell helyezzenek az ifjúsági szervezetek erre a forrásra, hiszen még mindig nagyon sokan nem tesznek felajánlást adójuk terhére. A lehetőség kiaknázásával újabb pénz vonható be és elmozdíthatja a szervezeteket az üzleti- és magánadományok gyűjtésének irányába. A kedvezőtlen hozzáállás oka ismert, a tevékenység célcsoportjának helyzete miatt a fiatalokkal foglalkozó szervezetek nagy hátránnyal indulnak az iskolai alapítványokkal szemben, a diákok szülei inkább a befogadó iskolák alapítványainak ajánlják fel adójuk egy százalékát. Ezen a helyzeten kifejezetten rontott az az új lehetőség, mely szerint a felajánló engedélyezheti nevének közlését a kedvezményezettel. Ez a lehetőség könnyen helyezheti nyomás alá a szülőket.

ÁRBEVÉTEL

Magától a szótól is idegenkedik a civil szektor nagy része, túlzottan üzleti csengése van, bár szerencsére ez az ifjúsági szervezetekre kevésbé igaz.

Az alaptevékenység árbevétele tekintetében az ifjúsági szakmacsoport a statisztika tükrében jobban áll a klasszikus civil szervezetek átlagához képest (Statisztikai, tükröz, 2013). Köszönhető ez főként annak, hogy a projektek megvalósításában jártas szervezetek humán kapacitása képes társadalmi szolgáltatások fejlesztésére – számos projekt maga is ilyen szolgáltatások csomagja – és tulajdonképpen a projektek fenntartási kötelezettsége miatt a szervezetek rákényszerülnek a szolgáltatások üzleti modellben való tovább működtetésére. A projektekben szerzett tudás jó alapot nyújt ahhoz, hogy ennek a bevételi forrásnak a részarányát tovább emeljék a szervezetek, egyrészt a függetlenség erősítésére, másrészt a csökkenő állami és közösségi támogatások kiváltására. Érdemes figyelni arra, hogy az utóbbi időkben a közösségi, ESZA típusú források egyre nagyobb része került állami szervezetekhez, intézményekhez, vagy kiemelt projektként központosították. A felkészült, szolgáltatásokkal rendelkező szervezetek jó eséllyel válhatnak beszállítóká ezekben a projektekben, mint szakmai szolgáltatók. A jövőbeni EFOP pályázatok menetrendjét figyelve, ez az előttünk álló évekre is jellemző lesz, jó döntés energiát fektetni szolgáltatások fejlesztésébe.

A vállalkozási tevékenység nem csak a klasszikus civilektől áll nagyon távol, hanem az ifjúsági szervezetektől is. Ez a szervezeti kultúrán túl leginkább annak tudható be, hogy nagyon alacsony a szektor intézményültsége és nem rendelkeznek a szervezetek működtethető vagyonnal, befektethető tőkével. Bár az állam nem tiltja és tulajdonképpen 10%-ot meg nem haladó részarányig támogatja is a vállalkozási tevékenységet (közhasznú besorolású szervezetek esetében 15% a kedvezmény mértéke), középtávon sem remélhető előrelépés ezen a téren. Ebben felelőssége van az oktatásnak, és a hazai kedvezőtlen vállalkozási környezetnek egyaránt. Ennek megváltoztatása komoly társadalmi fejlesztést és ciklusokon átívelő politikai szándékot igényel, melyre jó példa lehet Észtország.

ADOMÁNYOZÁS

E területen az ifjúsági szervezetek meglehetősen gyenge a teljesítményt nyújtanak. Izgalmas és feltárandó terület az egyre népszerűbb és kifejezetten innovatív közösségi finanszírozás, amely nálunk még gyerekcipőben jár ugyan, de számos jó példa tanulmányozható már (pl.: adjukossze.hu).

Jó lehetőséget jelent, hogy számos multinacionális- és hazai vállalkozás ír ki pályázatot adományaik kiosztására. Egyszerűek és „mindösszesen” szemléletváltást követelnek, túl kell lépni az állami pályázatokon szerzett rossz beidegződéseken.

Nagy lehetőségeket tartogatnak a természetbeni segítségerek, legyen az termék, szolgáltatás, vagy önkéntes munka. Amit nem kell kifizetni, arra nem kell bevételt fordítani! Népszerű program a Google Ad Grants-tagság ingyenes lehetősége, vagy a CivilTech kedvezményes szoftver juttatása.

Az önkéntességben jól áll az ifjúsági terület, a vizsgált mintában az önkéntesek száma egy év alatt több mint 50%-kal nőtt, amiben persze szerepe van az iskolai közösségi szolgáltatnak is (ami ha jogilag és fogalmilag nem is önkéntesség, tartalmában nagyban egybevág azzal).

KÜLFÖLDI TÁMOGATÁSOK

Nagyobb projektek, ötletek megvalósítására az állami források helyett lehet külföldi forrásokat is szerezni. A kedvezőtlen szocializációnak köszönhetően az ilyen források megszerzését kifejezetten nehéznek gondolják a szervezetek, nem szívesen vágnak bele megszerzésükbe. Pedig jól látható módon számos ilyen forrás van. A leghíresebb ezek közül a Norvég Civil Támogatási Alap (NCTA), mely az elmúlt időszakban komoly kormányzati támadásnak volt kitéve. Az Alap három fordulóban írt ki pályázatokat három méretben, és mindegyik kiírásban volt ifjúság- és gyermekügyi önálló terület. A sikeresen pályázók jelentős, támogatást nyertek programjaik megvalósításához (9. táblázat). A hazai pályázatok esetében a támogatás kiosztásának egyik rendező elve, hogy minél többen részesüljenek támogatásban, ez a források szűkössége miatt jellemzően azt jelenti, hogy a pályázó nem kap megfelelő mértékű támogatást projektjéhez. Ezzel szemben ez az Alap a programok megvalósíthatóságára és hatására fókuszál, ezért az arra érdemes pályázatokat kis számban, de kellő forrással segíti. A makro- közepes- és kis projektek mellett számos kisebb támogatás is segíti a szervezeteket. Jól hasznosítható az ösztöndíjpályázatok keretében szerzett tapasztalat a szervezetek megújításában, modernizálásában, és az akció pályázatok segítségével aktívan bevonható az ifjúsági célcsoport a társadalmi problémák közös feldolgozásába.

Támogatás mérete	Kiírás I.	Kiírás II.	Kiírás III.
Makro projektek támogatása	3 800 000 €	-	-
Közepes- és kisprojektek támogatása	-	4 890 000 €	3 430 000 €
Kisprojektek támogatása	1 050 000 €	-	-
TÁMOGATÁSI KERET ÖSSZESEN:	4 850 000 €	4 890 000 €	3 430 000 €

9. táblázat: az NCTA forrásai (forrás: pályázati kiírások)

Hasonlóan jó lehetőséget jelentett az észak-keleti megyék civil szervezetei, köztük a támogatott szakterületeken is dolgozó ifjúsági szervezetek számára a Svájci-Magyar Civil és Ösztöndíj Alapok (10. táblázat), amelyek pályázatait szociális szolgáltatások nyújtása és környezeti kihívások kezelése területeken, valamint ösztöndíj programok megvalósításában (utóbbi esetében az egész ország területéről fogadtak be pályázatokat). A norvég és a svájci források kezelésével ugyan azon államtól független civil konzorciumot bízták meg a donor államok. Nem véletlen, hogy a források megszerzésében, és a támogatói programok lebonyolításában, szellemiségét tekintve nagy a hasonlóság.

Támogatás mérete/területe	2013	2014
Makro-, közepes- és kis projektek	4 503 500 CHF	
Szociális szolgáltatások támogatása		882 048 CHF
Környezeti kihívások megoldása		288 243 CHF
Ösztöndíj programok támogatása	900 000 CHF	-
TÁMOGATÁSI KERET ÖSSZESEN:	5 403 500 CHF	1 170 291 CHF

10. táblázat: a Svájci-Magyar Civil és Ösztöndíj Alapok forrásai (forrás: pályázati kiírások)

Számos további lehetősége van a civil szervezeteknek arra, hogy közvetlenül külföldi és hazai adományozóktól, nagykövetségektől vagy nemzetközi szervezetektől jussanak független támogatásokhoz ötleteik megvalósításához. Ezen források bevonásához a nyelvismeret és az adományozó ismerete mellett az előbbi alapoknál felvázolt gondolkodásmód megléte alapvető feltétel. Egyelőre csak nyomokban lelhetők fel ilyen támogatások az ifjúsági civil szervezetek bevételei között, de az út jól járható, a korlátok áttörése után fontos helyet foglalhatnak el a szervezetek életében ezek a források.

III. UNIÓS FORRÁSOK

A civil szervezetek uniós támogatásokhoz leginkább két forrásból juthatnak: jellemző módon hazai operatív programok pályázatain keresztül, vagy ritkaság számba menően közvetlenül brüsszeli kiírásokból.

A nagyobb szervezeteknek érdemes külön figyelni a közvetlen brüsszeli pályázati lehetőségekre. A pályázható minimális összegek civil léptékekben magas értéke miatt inkább nagyobb szabású projektek megvalósításához biztosítanak forrásokat.

2015 a támogatási keretek közötti átmenet időszaka. A vizsgált mintában is jól látszik, hogy kifutottak a korábban megkezdett programok, amelyek helyébe nem léptek be még új EU-s támogatások. Az ifjúsági civil szervezeteknek nagy fejlődést okoz, hogy miként tartsák fenn a korábbi pályázatok során felépített szakmai műhelyeiket (közösségeket, szolgáltatásokat, humánkapacitást). Kevesen rendelkeznek olyan tartalékokkal, melyekkel könnyen áthidalható lenne ez az átmeneti időszak.

A civil szervezetek számára leginkább három közösségi program biztosított az utóbbi években hazai forrást projektjeik megvalósításához. Az egyik a Társadalmi Megújulás Operatív Program, a Fiatalok Lendületben Program és a LEADER program. Korábban elérhetőek voltak források a Környezet- és Energia, valamint a Regionális Operatív Programokból is.

Közvetlenül Ifjúsági projektek megvalósítását segítette jelentős forrásokkal a Társadalmi Megújulás Operatív Programok (TÁMOP).

- A Gyermekek és fiatalok társadalmi integrációját segítő programok forrását jelentő TÁMOP-5.2.5.B-10 sorozat, amely hosszú távon biztosított forrást ifjúsági és kábítószer-prevenációs célú programok működtetésére. A program keretében 73 pályázat keretében 3844 millió forintot végezte tevékenységét ifjúságügyre az ország területén. A programok jellemzően lezárultak 2013. évben, de öt éves fenntartásuk még ma is tart és a projektek keretében létrehozott szolgáltatások működtetésére a szervezeteknek elő kell teremtenie a forrásokat.
- Az önkéntesség elterjesztése érdekében meghirdetett TÁMOP-5.5.2-11 pályázatok segítségével mozgósítani lehetett a fiatalokat a szervezeteket segítő önkéntességre, innovatíván felépített pályázatok jól szolgálhatták a humán kapacitás fejlesztést. A program során 410 projekt megvalósítására 1555 millió forintot használtak fel a nyertesek. Hasonlóan az előzőhöz, ezek a projektek is lezárultak 2013-ban, és javában tart az öt éves fenntartásuk, melyhez szintén szükséges forrásokat biztosítani.
- Kifejezetten jól jött a civil szervezetek kapacitásának fejlesztéséhez a Hátrányos helyzetű célcsoportok foglalkoztatásának támogatása a nonprofit szervezetek foglalkoztatási kapacitásának erősítésével TÁMOP.1.4.1-12/1 pályázat, mely keretében 410 civil szervezet jutott 6078 millió forint támogatáshoz. A program során pályakezdő fiatalokat foglalkoztathattak, akik aktívan részt vettek a szervezetek tevékenységeiben, és ha a szervezetek jól éltek a lehetőséggel, az anyagi fenntarthatóságot elősegítő új szolgáltatások fejlesztésébe is bevonták őket. A tizenkét hónapos foglalkoztatás mellett forrást kellett teremteni az előírt három hónapos továbbfoglalkoztatásra is. A három hónapon túl további forrásigényes fenntartási kötelezettséget nem kellett bevállalni.

TÁMOP keretekben ezeket a kiírásokat követően leginkább olyan pályázatok jelentek meg, melyeket intézmények, egyházi szervezetek, állami szervek, vagy kiemelt projektként egy-egy stratégiai partnernek számító szervezet nyert el megvalósításra. Azok a szervezetek, melyek rendelkeztek jól felépített szolgáltatásokkal és megfelelő kapacitással, képesek voltak beszállítóként részt venni ezen projektek megvalósításában. Ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy kedvezően alakul a szakmacsoport célszerű tevékenység árbevétele.

A programok 2015-ben zárultak, hatásukat érdemben az elkövetkező években lehet majd igazán látni. A 2014-2020-as tervezési időszak ehhez hasonló operatív programja Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) néven vált ismertté. A Magyar Közlönyben megjelent menetrend szerint az első szakmacsoport számára fontos pályázati kiírás 2015 októberében várható EFOP.1.2.2 Ifjúsági programok támogatás megnevezéssel.

Kifejezetten ifjúsági kezdeményezéseket, programokat támogatott a Fiatalok Lendületben Program (2007-2013), illetve támogat az azt felváltó Erasmus+ (2014-2020) és a kereteik között működő Európai Önkéntes Szolgálat (EVS).

A pályázatok a szervezetek leginkább olyan ifjúsági kezdeményezéseihez nyújt jelentős támogatást (11. táblázat), amelyek megvalósításában több – meghatározott - országból vesznek részt fiatalok, ifjúsági csoportok.

Támogatás	2014	2015	2016 (tervszámok)
Ifjúsági csereprogramok	1 297 573 €	1 217 596 €	1 217 627 €
Európai Önkéntes Szolgálat (EVS)	1 513 593 €	1 542 289 €	1 542 327 €
Ifjúságsegítők mobilitása	519 029 €	487 039 €	487 051 €
Stratégiai partnerségek	485 557 €	632 416 €	656 164 €
Strukturált párbeszéd	140 395 €	168 247 €	168 256 €
TÁMOGATÁSI KERET ÖSSZESEN:	3 956 147 €	4 047 587 €	4 071 425 €

11. táblázat: az Erasmus+ pályázat forrásai (forrás: <http://www.eplusifjusag.hu>)

Kizárólag vidéken – nagyvároson kívüli – dolgozó szervezetek juthatnak forráshoz a LEADER programban. A közösségi kezdeményezéseket felkaroló vidékfejlesztési program lehetőséget ad közösségépítő és tudásátadó programok megvalósítására, de lehetőséget teremt infrastrukturális fejlesztésekre, régiók közötti együttműködésekre, szolgáltatások fejlesztésére és működtetésére is. Az előző tervezési időszak utolsó pályázatainak megvalósítása 2015-ben zárul, és hamarosan indul a helyi tervezési folyamat a 2014-2020 keret felhasználására. A pályázatokat a kistérségi LEADER közösségek fogalmazzák meg, hangolják össze. Magyarországon a következő tervezési időszakban az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap hazai keretének (EMVA) 5-12%-a LEADER programok keretében kerül kiosztásra.

IV.A NEM CIVIL FORRÁSOK

Összevetésképp álljon itt a nem civil szektoron keresztül közvetített, az ifjúságügyhöz közvetlenül kapcsolódó források listája. Bár csak a közvetlen költségvetési forrásokat szereztettük ki (a rendkívüli támogatások, uniós pénzek – operatív programok csatornáin keresztül érkezett pénzekkel nem kalkuláltunk). Ezen forráshiányosnak tűnő adatok tükrében több mint sajátos, hogy ugyanezen időben egyes kedvezményezettek milliárdos támogatásra számíthattak (gondoljunk az Új Nemzedék Központ 3 milliárdos projektjére, vagy a cserkészeknek ajándékozott nagykovácsi kastélypark 1,4 milliárdos állami fejlesztésére).

Támogatás	2014	2015
(Zánka) Új Nemzedék Központ nkft.	30,5	170,4
Gyermek és ifjúsági szakmafejlesztési célok	28,7	28,7
Család- és ifjúságügyi támogatások (szociális kiadásokon belül)	0	50,3
NCSSZI (csak egy igazgatóság foglalkozik ifjúságüggyel)	746,7	678,6
	(ebből 111,4 saját bevétel)	

12. táblázat: a költségvetési törvények egyes ifjúságügyi forrásai (forrás: költségvetési törvények, 2014, 2015)

HIVATKOZÁSOK

Statisztikai tükör (2014): A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői, 2013, 2014. 11.29.

Nagy Ádám – Székely Levente (2008): Az ifjúsági civil világ, Civil Szemle V

Nagy Ádám – Székely Levente (2008): Civil ifjúság-szervezetek, Új Ifjúsági Szemle 19-20

Nagy Ádám (szerk) (2007): Ifjúságsegítés: Probléma vagy lehetőség az ifjúság? Belvedere – Új-mandátum – Palócvilág, Szeged-Budapest

Szervezetek közzétett 2014. évi beszámolója, www.birosag.hu

www.nka.hu

www.eplusifjusag.hu

<http://adjukossze.hu>

<http://ncsszi.hu/palyazatok>

1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és osztalékadóról

2013. évi CCXXX törvény Magyarország 2014. évi központi költségvetéséről

2014. évi X törvény Magyarország 2015. évi központi költségvetéséről

RÓZSA MÓNIKA - GRUBER ANDREA: JOG- ÉS ÉRDEKVÉDELEM

A jog- és érdekvégyesítés keretei és lehetősége sarkalatos pontja minden demokráciának. A gyerekek és fiatalok, mint az érdekvégyesítés szempontjából nem igazán erős csoport, jogainak érvényesülése fokozottan jellemzi egy társadalom jogintézményeinek működését, és ezen keresztül a jogállamiság mértékét. Magyarországon jogilag minden adott ahhoz, hogy a magas fokú demokrácia működjön, a gyakorlat mégis azt mutatja, hogy a valamilyen okból sérülékenyebb csoportok jogai napi szinten korlátozottak, mind a róluk való tudás, mind az érvényesülés területén. Nincs ez másképp a gyerek és ifjúsági területen sem. Jelen fejezetben ezt igyekszünk körüljárni. Bemutatjuk a gyermekjogokat érintő szabályozás és a Magyarország által ratifikált egyezmények teremtette keretet, áttekintjük ezek mindennapi megvalósulását, vagy azok hiányát és kiemeljük a rendszer hiányosságait. Kitérünk a sérülékenyebb csoportok érdekvégyesítő képességére, s alapfeltételezésként fogadjuk el, hogy amennyiben a gyerekek⁴¹ jogai sérülnek, illetve érdekvégyesítő képességük nem megfelelő, ez a helyzet tovább gyűrűzik és fiatal felnőtt korukra is kihatással van. Ezért elsősorban a nagykörűságot megelőző helyzetet elemezzük. Fontos emellett, hogy kevés 2014-15-ös adat áll rendelkezésre, ezért – amennyiben az releváns – visszanyúlunk korábbi adatokhoz is.

I. GYEREKJOGOK SZABÁLYOZÁSA

ENSZ GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY

Az ENSZ Közgyűlése 1989. november 20-án fogadta el a Gyermekjogi egyezményt. Az egyezményhez a mai napig 194 ország csatlakozott, így jelenleg ez a legszélesebb körben elfogadott emberi jogi dokumentum a világon. A Gyermekjogi egyezmény kimondja, hogy a gyerekeket az alapvető jogok ugyanúgy megilletik, mint a felnőtteket, és a felnőttekével azonos jogokkal rendelkező jogalanyoknak kell tekinteni őket⁴². Ugyanakkor élethelyzetükből fakadóan (életkor, fejlettség,

41 A Gyermek Jogairól szóló Egyezmény kihirdetéséről rendelkező 1991. évi LXIV. törvény szerint gyermek a tizennyolcadik évét be nem töltött személy.

42 Az egyezmény a gyerekeket megillető jogokat hármias viszonyban értelmezi: a jogalany, vagyis a gyerek és a jogokat védeni köteles intézményrendszer, azaz az állam mellett a szülő is megjelenik, mint a gyerek jogainak és jogérvényesítésének speciális képviselője. Az ENSZ Gyermekjogi egyezmény kimondja, hogy minden gyereknek joga van többek között:

- az élethez és a fejlődéshez,
- az egészséghez;
- a megfelelő életkörülményekhez és szociális biztonságához;
- az oktatáshoz; tanuláshoz;
- hogy védelmezzék a megkülönböztetéstől; bántalmazástól; kizsákmányolástól;
- a családdal vagy az azt helyettesítő védelemhez;
- a játékhoz és szabadidőhöz;
- a magánélethez;
- a személyazonosságához és saját kultúrájának megőrzéséhez;
- a tájékoztatáshoz;
- a véleménynyilvánításhoz;
- az egyesüléshez és békés gyülekezéshez;
- hogy figyelembe vegyék a véleményét;

érettség) bizonyos jogokat speciális formában gyakorolhatnak, illetve ennek okán különleges jogokkal is rendelkeznek⁴³. Magyarország 1991-ben csatlakozott az ENSZ Gyermekjogi egyezményhez, amely a kihirdetést követően 1993-tól hatályos. Ma is ez az a dokumentum, amely a gyerekek jogai szabályozásának az alapját képezi.

A magyarországi jogszabályok a Gyermekjogi egyezményen túl is tartalmazznak a gyerekek jogait érintő megállapításokat. Ezek közül különösen fontos Magyarország Alaptörvénye⁴⁴ és a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, de leglényegesebb az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.

1997. ÉVI XXXI. TÖRVÉNY A GYERMEKEK VÉDELMEÉRŐL ÉS A GYÁMÜGYI IGAZGATÁSRÓL

Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényt (Gyvt.) az Országgyűlés azzal a céllal alkotta meg, hogy érvényre juttassa a Gyermekjogi egyezményben és az Alaptörvényben meghatározott gyerekeket megillető jogokat. Természetesen a törvényt összehangolták a családról és gyámságról (1952. évi IV. törvény a családról és a gyámságról), illetve a szociális ellátásokról (1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról) szóló törvényekkel is. A Gyvt. a Gyermekjogi egyezményhez hasonlóan az alapvető gyermeki jogokat, a családdal, vagy az azt helyettesítő intézménnyel kapcsolatos jogokat, a védelemhez, a véleménynyilvánításhoz és tájékoztatáshoz való jogokat, illetve a gyerek kötelességeit is részletezi. Kitér a gyerekek jogainak védelmére is, és a szülőket megillető jogokat és kötelezettségeket is felsorolja. A szülők vagy gondviselők kötelezettségein túlmenően a gyermeki jogok védelmét a törvény minden olyan természetes és jogi személy kötelességévé teszi, aki a gyerek nevelésével, oktatásával, ellátásával, ügyeinek intézésével foglalkozik.

Sajnálatos módon 2010-től erős visszarendeződés figyelhető meg a gyerekjogok területén. Ilyen az iskolaőrök alkalmazása a fegyelem fenntartása céljából, akik bizonyos esetekben testi erőt is alkalmazhatnak, s ehhez kapcsolódik a tanulókkal szembeni fegyelmi eljárások szigorítása (eltiltás a tanév folytatásától, kizárás az iskolából) is. Ugyancsak ilyen a tankötelezettség 18-ról 16 évre való leszállítása; a szakiskolákban a közismereti tárgyak óraszámának csökkentése. Visszalépésnek értékelhető a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt természetbeni juttatással – utalvánnyal – történő biztosítása, a családi pótlék helyetti iskoláztatási támogatás az iskolába nem járó gyerek utáni elvonása.

- hogy részt vegyen az őt érintő ügyekben;
- és hogy minden őt érintő döntésnél az ő érdeke legyen a legfőbb szempont.

43 A Gyermekjogi Egyezmény fordításakor hibásan került a magyar szövegbe a „mindenek felett álló érdek”, a „best interest” (legfőbb érdek) helyett, és ezt azóta sem javították ki, ami sok félreértés forrása.

44 Az egyetlen hely, ahol a gyerekjogok tételesen megjelennek az Alaptörvényben a XVI. cikk, de a Gyermekjogi egyezményhez képest ez is szűkítő értelmű:

- (1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.
- (2) A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést.
- (3) A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja gyermekük taníttatását.
- (4) A nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni.

2010 óta a szociális és gyermekvédelmi bentlakásos és intézményi támogatások közel a harmadával csökkentek; 2013 januárjától központi irányítás alá kerültek az oktatási intézmények (kivéve az alapítványi, egyházi- és magán iskolák), valamint a gyermekvédelmi szakellátás és más szociális intézmények is; s az EU bizottsági ajánlás ellenére továbbra is érvényes az etnikai származás szerinti adatok gyűjtésének és nyilvánosságra hozásának tilalma, ami megnehezíti a gyermekszegénység elleni programokban a célcsoport azonosítását és elérését.

2011-től visszalépés történt a gyermeki jogok védelme terén is. A Gyvt. korábbi klauzuláit (Gyvt. 11. §. (1)-(2) bek.) – amely elrendelte, hogy a gyerek alkotmányos jogainak védelmét az állampolgári jogok országgyűlési biztosa a rendelkezésére álló eszközökkel segítse, és ennek során a gyerek alkotmányos jogait érintő visszaéléseket vizsgálja, valamint hogy orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezzen – a 2011. évi CXI. törvény hatályaon kívül helyezte, és utalás sem maradt erre a jogintézményre. A szélesebb feladat- és jogkörök helyett mindössze ennyi áll az új rendelkezésben: az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen a hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

II. GYEREKEK ÉS FIATALOK JOGISMERETE

Magyarországon és az EU-ban az elmúlt években a gyerekekkel való munka középpontjába került a gyerekek jogainak érvényesítése mindazokon a területeken, ahol a gyerekek megfordulnak, legyenek ezek akár családi, akár intézményi keretek között. A kutatások és a jogérvényesítéssel foglalkozó szervezetek, szakemberek elsősorban azt hangsúlyozzák, hogy a jogérvényesítés és jogvédelem alapját a jogok ismerete adja, hiszen a jogok ismerete nélkül nem beszélhetünk jogérvényesítésről. A jogok ismerete és a jogok érvényesítése között pedig a jogérvényesítést lehetővé tevő készségek fejlesztése áll.

Lényeges, hogy a Nemzeti Alaptantervnek nem része a gyerekjogok témaköre, csak a gimnázium 10-12. évfolyamán oktatható(!) heti 1 órában, illetve hivatkoznak rá a tanulási esélyegyenlőségről szóló fejezetben, ahol a gyerekek jogai a társadalmi, állampolgári és gazdasági ismeretek tantárgy keretében jelennek meg.

Az Eurobarometer (Eurobarometer, 2008) által készített felmérésben 10000 az EU tagállamaiban élő 15-18 éves fiatalt kérdeztek meg a jogismeret, jogérvényesítés témakörben. A felmérés szerint az EU-ban élő fiatalok 67%-a tisztában van azzal, hogy a 18 év alatti személyeket a felnőtt személyekhez képest különleges és specifikus jogok és védelem illeti meg. Ugyanerre a kérdésre a Magyarországon élő fiatalok mindössze 38%-a, csak kicsit több, mint egyharmada válaszolt igennel. Ezzel az aránnyal a magyar gyerekek az EU akkori 27 tagállamában megkérdezett gyerekek között az utolsó helyen álltak.

A vizsgálat a jogsértést követő segítségkéréssel kapcsolatban is kérdezte a fiatalokat. A válaszokból az derül ki, hogy az EU tagállamokban élő fiatalok 82%-a nem kér segítséget és nem ismer olyan fiatalt, aki segítséget kért volna, amikor azt gondolta, hogy jogait nem tartották tiszteletben. A magyar fiatalok 81%-a szintén nem kér segítséget, és nem is ismer olyan kortársat, aki segítséget kért volna. A segítségkérés, jelzés alacsony százalékának a magyarázata között a fiatalok több

dolgot soroltak fel. Többségük (EU – 79%, Magyarország – 81%) nem tudta, hogy mit kell tennie és kinek jelezze a jogsértést. 76%-uk (Magyarország – 79%) azt jelezte, hogy nem ismeri a jogait, így nem is érzékeli, amikor megsértik azokat. Többen jelezték, hogy attól tartanak, hogy a folyamat túl hosszú (EU – 67%, Magyarország – 59%) és túl bonyolult (EU – 65%, Magyarország – 60%), vagy a hatóságok nem válaszolnak a kérésükre (EU – 49%, Magyarország – 40%).

Az UNICEF Magyar Bizottsága 2014 őszén végzett kutatása (Unicef MAB, 2014) a fenti adatokhoz képest még riasztóbb képet fest a gyerekek és fiatalok ismereteiről a saját magukra vonatkozó jogokkal kapcsolatban⁴⁵. Az UNICEF MAB kutatása, akár kontrollja is lehet a 2008-as felmérésnek, bár eltérő módszertannal dolgoztak, így adataik statisztikai szempontból nem összehasonlíthatóak. A vizsgálat talán legmegdöbbentőbb eredménye az, hogy 2014-ben a válaszadó magyar fiataloknak csak 36%-a tudja azt, hogy a gyerekeknek a felnőttektől eltérően különleges jogaik vannak, őket különleges védelem, gondozás és jogi képviselőt illeti meg. Ez azt mutatja, hogy a két vizsgálat között eltelt 6 év alatt Magyarországon nem történt komoly változás a gyerekjogok ismeretében, s az ezzel kapcsolatos politikai cselekvésekben.

Az UNICEF MAB 2014-es kutatása a gyerekjogok ismerete, a jogvédelem, a segítségkérés, a részvétel, az erőszak, és az internetes biztonság témakörökben is kérdezte a fiatalok véleményét. Az egyes területek eredményeit részletesen áttekintve az látszódik, hogy a megkérdezettek véleménye szerint jócskán van még tennivaló a gyerekjogok érvényesülése és érvényesítése területén Magyarországon. A kutatásból ugyanis az derül ki, hogy a válaszadók egy harmada (34%) nem tudja, hogy a gyerekeket minden emberi jog megillet, s kétharmaduk (64%) nem tudja, hogy a gyerekeknek a felnőttekhez képest különleges jogaik is vannak, a védelemre, gondozásra és megfelelő jogi védelemre. A megkérdezettek majdnem felével (42%) még soha nem beszéltek gyerekjogokról. Lényeges, hogy a válaszadók három negyede (76%) még sosem érezte úgy, hogy segítséget kell kérnie, mert megsértették a jogait. Ezt a magas százalékot akár pozitívnak is értelmezhetnénk, azonban ha összevetjük azzal az adattal, hogy a gyerekek kétharmada nem tudja, hogy őt különleges jogok illetik meg, akkor az a riasztó kép rajzolódik ki, hogy a gyerekek igen magas százaléka azért nem kér segítséget, mert nem tudja, hogy őt jogsértés érte.

A megkérdezettek negyede (27%) úgy érzi, hogy a felnőttek nem hallgatják meg igazából a gyerekeket és csaknem felük (47%) úgy gondolja, hogy a felnőttek nem engedik meg a gyerekeknek, hogy beleszóljanak az őket érintő ügyekbe, s közel ötödük (19%) úgy érzi, hogy a felnőttek nem tisztelik a gyerekeket (1. ábra).

⁴⁵ A gyerekjogokkal kapcsolatos kutatást 1191 fős nem reprezentatív mintán végezték, 10-19 éves általános- és középiskolai diákok részvételével.

Gyermekek részvétele a szubjektív megítéléseik alapján, %

1. ábra: Gyermekek részvételi lehetőségei (forrás: UNICEF MAB)

A fenti számok azért is aggasztóak, mert tanúságuk szerint magas azoknak a gyerekeknek az aránya, akik nincsenek tisztában azzal a ténnyel, hogy őket jogok, esetenként különleges jogok, védelem, és beleszólás az őket érintő ügyekbe is megilletik. Összefoglalásképpen leszögezhetjük, hogy a ma Magyarországon élő gyerekek többsége számára a gyerekjog pusztán elvont fogalom marad, mivel mindennapi tapasztalataik nem támasztják alá, hogy valóban léteznek ezek a jogosultságaik. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a Nemzeti Alaptantervben elvárásként megfogalmazott gyerekjogi kompetenciák, illetve az abban való jártasság a gyakorlatban nem létezik.

III.A GYEREKEK ÉS FIATALOK JOG- ÉS ÉRDEKÉRVÉNYESÍTŐ KÉPESSÉGÉT NÖVELTŐ PROGRAMOK

A jogok ismerete az előszobája a jogok érvényesítésének, ezt követheti az a felelősségvállalás, amely önmagunk és mások jogainak képviselését és tiszteletben tartását kíséri. Ez a felelősségvállalás a feltétele a demokratikus értékek megjelenésének és érvényesülésének.

A gyerekek jogérvényesítő képességének fejlesztéséhez kormányzati, civil, oktatási és gyermekvédelmi, továbbá állampolgári kezdeményezések területén egyaránt nagy szükség van. A jelenlegi magyarországi helyzetre leginkább az jellemző, hogy az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény ratifikálását követően a 2000-es évek közepéig fejlődő és ígéretes tendenciát, a törvények, lehetőségek és források fokozatos beszűkülése váltotta fel, amelynek negatív eredményei a 2008-as válságtól és a 2010-es kormányváltástól fokozottan jelentkeznek.

MTA GYEREKSZEGÉNYSÉG ELLENI PROGRAM

Magyarország kormánya először 2007-ben hozott határozatot az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága ajánlásának eredményeként a gyermeki jogok megismertetése és alkalmazása, monitorozása céljából. A határozat a „Legyen jobb a gyerekeknek” nemzeti stratégia néven vált ismertté (47/2007. (V. 31.) OGY határozat) és a gyerekszegénység és kirekesztettség felszámolásához szükséges feladatokat határozta meg a következő 25 évre, horizontális célként jelölve meg az etnikai és területi hátrányok csökkentését. A stratégia megvalósításához cselekvési tervet dolgoztak ki (1092/2007. (XI. 29.) Korm. határozat), támogatva a szükséges jogszabályi, szakmai és szervezeti feltételek kidolgozásával, a felelősök és közreműködők, határidők meghatározásával és a források megjelölésével. A kormány felkérésére a program szakmai tartalmát 2005-2006-ban az MTA Gyerekszegénység Elleni Programiroda (GYEP) dolgozta ki. Az ígéretesnek induló kezdeményezés forrásai 2011-re kimerültek, a GYEP számításai szerint a rendelkezésre álló összeg évente a GDP legfeljebb fél százaléka volt, hazai forrásból való finanszírozása talán 1-2 ezreléke⁴⁶. Az elmúlt években az a jellemző helyzet alakult ki a program megvalósítása során, hogy a kimerülő források akadályozzák a szakmai program sikeres végrehajtását. A programot kidolgozó szakemberek a helyzetet felismerve és a tehetetlenség határát átlépve megalapították a Gyerekesély Közhasznú Egyesületet a civil részvétel biztosítása érdekében, és 2011-ben elkészítették a „Civil jelentés a gyerekesélyekről” című tanulmányt.

A 2012-2015 közötti időszakban a TÁMOP 5.2.1 kiemelt projekt keretében (www.gyerekesely.hu) az EMET folyamatátámogatásával, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és az MTA TK Gyerekesély Kutatócsoport szakmai támogatásával folytatódott tovább a Gyerekesély program, három támogatási körben 23 kistérség számára 400-600 millió forint biztosításával. A program fókuszába kerültek a Biztos Kezdet Gyerekházak, a korai gyermekkor és kisgyermekkorra célzó intervenciók prioritizálásával. A pályázati projekt jellegű támogatás, az egyre rövidülő megvalósítási idő és a bevont kistérségek egyre nagyobb száma azt eredményezte, hogy az eredeti szakmai szempontok és mélység egyre kevesebb helyen tudott megvalósulni, sok helyszínen elkezdték a rendszert, az együttműködések és a helyiségek „felépítését”, de a működést stabilizálni már nem tudták. A legtöbb elemzés és a szakmai megvalósítók véleménye szerint egy Gyerekesély/Biztos Kezdet program elindításához és kiépítéséhez 3 évre, a stabilizáláshoz újabb 3 évre lett volna szükség. A projektfinanszírozás nem teszi lehetővé egy ilyen típusú fejlődési és fejlesztési folyamat megvalósítását. A III. támogatási körben (2013-ban) induló programok 2015 március – november közötti időszakban zárulnak. Ezt követően az látszik, hogy a kormányzat elköteleződött a Biztos Kezdet házak működésének biztosítása, támogatása mellett, 2015-ben 606 millió forintot delegált a 114 ház működésének folytatásához (Sajótájékoztató, 2015).

2011-ben a kormány által elfogadott Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia - mélyszegénység, gyerekszegénység, romák – 2011 – 2020 integrálta a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti- és a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiáját. Az összevonás a szakemberek megítélése szerint költséghatékony, a párhuzamosságokat megszüntető lépés, azonban a 2012-

⁴⁶ A Figyeljetek ránk! (Herczog, 2012) gyerekjogokról szóló összefoglaló részletesen elemzi a stratégia megvalósításának akadályait, és felsorolja a hátráltató tényezőket (pl. az adott kistérségben hiányzó szolgáltatások, az ezekhez való hozzáférés, a szociális munka eszköztelensége, a szakemberek hiányos jelenléte és képzettsége).

2014-re kidolgozott kormányzati intézkedési terv nem képviseli a hosszú távú stratégiai célkitűzéseket, felsorolja a már létező programokat és projekteket, illetve csökkenő vagy minimális forrásokat és projektesítő módszereket rendel a létező programokhoz (Darvas-Ferge, 2013).

NEMZETI IFJÚSÁGI STRATÉGIA

2009-ben az Országgyűlés 88/2009. (X. 29.) határozatával elfogadta a Nemzeti Ifjúsági Stratégiát (NIS). A NIS tizenöt éves időtávban fogalmazza meg az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos hosszú távú társadalmi célokat és az ezekhez kapcsolódó állami koordinációt igénylő feladatokat, az egyes területeken pedig horizontális és specifikus célokat, valamint ezekhez kapcsolódó részcélokat határoz meg. A Stratégia három horizontális célt fogalmaz meg: az esélyegyenlőség elősegítése, az Európai Unió és az Európa Tanács által deklarált társadalmi és ifjúságpolitikai érték- és célrendszer megjelenítése az ifjúságpolitikai cselekvésekben, és a fenntartható fejlődés szempontrendszerének érvényesítése. A három pillér mentén a NIS kilenc vertikális célt jelöl ki. Ezek közül a gyerekjogokkal kapcsolatos ismeretek erősítését célzó intézkedések leginkább az „Esélyegyenlőség, szolidaritás - a kirekesztés, a kirekesztettség, a marginalizáció esélyeinek csökkentése, a társadalmi mobilitás lehetőségeinek bővítése” célba illeszthetők. „Ugyanakkor azt is megállapíthatjuk, hogy a Nemzeti Ifjúsági Stratégia elfogadása csak félmegoldás. Egyfelől mint pusztán parlamenti határozat nem „kötelezően komolyan veendő”, másfelől bár a kívántos tartalmakat csaknem konszenzussal írta le, az ehhez kapcsolódó keretek már nem születtek meg, azaz a mai napig nincs ifjúsági törvény” (Nagy-Bodor-Domokos-Schád, 2014).

AZ ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSÁNAK GYERMEKJOGOKKAL KAPCSOLATOS TEVÉKENYSÉGEI

Magyarországon nem működik az önálló gyermekjogi ombudsman intézménye. A gyermeki jogok védelmét az általános ombudsmanként működő állampolgári jogok országgyűlési biztosa látja el. Az Alapvető Jogok Biztosa ennek a feladatának az ellátását 2008 óta minden évben tematikus projektek kidolgozásával igyekezett végrehajtani⁴⁷. Ahogy korábban jeleztük, a 2011. évi CXI. törvény (az alapvető jogok biztosáról) eredményeként az alapvető jogok biztosának hivatalában is változás történt. A törvény a korábbi négy ombudsman feladat- és hatásköreit egyetlen, „erősebb” biztosi posztba delegálta, és mellé rendelte a gyermeki jogok védelmét is (a nemzetiségi jogok, a jövő nemzedékek érdekeinek és a rászoruló társadalmi csoportok jogainak védelme mellett). A törvény a feladat ellátásához nem rendelt külön forrást, amely hasonló a korábban a GYEP kapcsán felvázolt helyzethez.

⁴⁷ A projektek az alábbi területeken vizsgálták a gyerekek jogainak érvényesülését és elemezték a magyarországi helyzetet:

2008: A gyermekek jogtudatosítása;

2009: Védelem az erőszakkal szemben;

2010: Család nélkül, családban (a család szerepe a gyermeki jogok biztosításában);

2011: A gyermekek testi-lelki egészsége (a gyerekek hozzáférése az egészségügyi ellátásokhoz és az egészséges életfeltételekhez);

2012: Gyermekközpontú igazságszolgáltatás (a gyerekek jogainak védelme az igazságszolgáltatásban);

2013: A gyermekek egészséges környezethez való joga.

2012-ben az Alapvető Jogok Biztosa a gyerekjogok érvényesülésével kapcsolatos kiemelt projektjében áttekintette a fenti kategóriába tartozó kezdeményezéseket (Lux, 2012). Az AJB Gyermekjogi honlapjának interaktív táblájával és a Gyermekjogi Facebook profil létrehozásával a beérkező panaszok és kérdések száma jelentősen megnőtt, és megnőtt a lehetősége annak, hogy olyan panaszokra, jogsérelmekre is fény derüljön, amelyek e lehetőség hiányában nem kerülnének felszínre. A gyerekek és fiatalok elérését, a jogérvényesítő készségeik fejlesztését a biztos és munkatársai a gyerekeknek szóló rendezvényeken interaktív formában és eszközökkel valósítják meg. Példa erre a Speciális Olimpiai Bizottság rendezvényei vagy a Telekom Gyereksziget nyári programjai, s elkészítettek egy gyermekjogi táblásjátékot, amely Kiskompasz néven vált ismertté.

A fenti kezdeményezések ellenére a gyakorlat azt mutatja, hogy a gyerekek – bár fordulhatnak az ombudsmanhoz panasszal, mint bárki más – nem használják ki az Alapvető Jogok Biztosa intézményét a jogérvényesítésre. A beérkező panaszok töredéke érkezik gyerekektől. Ezek az összes ügy kb. 10-13%-át teszik ki.

KORMÁNYZATI KEZDEMÉNYEZÉSEK

2014-ben „Gyere K-épbe” címmel az Emberi Erőforrások Minisztériumának család- és ifjúságügyért felelős államtitkárságának kezdeményezésére elkészült a Gyermekjogi mesekönyv nevelőotthonokban és nevelőszülőknél élő gyerekek számára. Ezt közvetlenül kapták meg a gyerekek és egy roadshow keretében további ismereteket is szerezhettek. A program során a szakemberek tapasztalata hasonló volt az UNICEF MAB és az Eurobarometer vizsgálatok tapasztalataival: a gyerekek hallottak már a gyerekjogokról, de konkrét situációkban nehezen ismerik fel azokat, nem tudnak velük mit kezdeni, nem tudják képviselni azokat.

A 2014-ben feltárt gólyatábori és főiskolai-egyetemi nemi erőszakok is jelzik, hogy a gyerekek-fiatalok viselkedését és gondolkodását jellemző jogtudatos magatartás kialakításának hiánya miképp vezet erőszakos vagy nem-demokratikus értékeken alapuló viselkedéshez. Az eseményeket követően az oktatási jogokért felelős ombudsman hivatalból indított vizsgálatának főbb megállapításai szerint (Oktatási biztosi jelentés, 2015) egy-két kivételtől eltekintve sehol nem létezett szabályozás a táborra vonatkozóan, bár belső, akár rektori útmutatók igen. Az ombudsman ajánlásának hatására, illetve már egy-két évvel korábban is, elindultak az egyes karokon az érzékenyítéssel, egyetemi életre való felkészítéssel foglalkozó szakmai és orientációs napok, amelyeket a gólyatáborok helyett szerveznek. Több olyan programot dolgoztak ki, amelyek a felsőoktatásban tanulók számára szolgálnak jogtudatosító, érzékenyítő ismeretekkel, tájékoztatják a diáktanácsadók működését, növelik az intézményen belül elérhető személyiségfejlesztő, önszorgító csoportokat és egyéni pszichológiai tanácsadást. Az ügyek kipattanását követő első szigorítási lázból, 2015 januárjára jutottak el oda, hogy az emberi erőforrás miniszter munkacsoport összehívását kezdeményezte. Az ezt követő sajtótájékoztatón az oktatási jogok biztosa a felsőoktatási törvény módosítását javasolta. A javaslat májusra született meg, mely szerint a gólyatáborok szervezését ezentúl a törvényben szabályozzák. A módosítás tisztázza a hallgató és az egyetem jogviszonyát, kötelezővé teszi a gólyatáborok szervezésére vonatkozó szabályok szervezeti és működési szabályzatokban való nevesítését, illetve a gólyatábor szervezőjét személyesen teszi felelőssé a táborért és az ott rendezett programokért. Ezek az intézkedések, bár a táborok biztonsága szempontjából fontosak, nem adnak adekvát választ a jogismeret, illetve a jogérvényesítés hiányából fakadó jogsérelmek megelőzésére.

AZ UNICEF MAGYAR BIZOTTSÁGÁNAK TEVÉKENYSÉGE

A nemzetközi nem-kormányzati szektorban az UNICEF Magyar Bizottsága folyamatosan és célzottan fejti ki tevékenységét és támogatja a gyerekjogok érvényesülését Magyarországon. A gyerekjogokat elemző jelentéseikben átfogó képet nyújtanak a gyerekek jogainak érvényesüléséről, és az ezt meghatározó jogszabályi környezetről, szociális, gazdasági, oktatási helyzetről. Az UNICEF MAB⁴⁸ legutóbbi jelentését 2014-ben *Jogod van a jogaidhoz!* címmel adta közre (ismertetését lásd: fentebb).

Az UNICEF Magyar Bizottság Alapítvány kezdeményezésére 2015 márciusában megalakult a Gyermekjogi Civil Koalíció (<http://unicef.hu/megalakult-a-gyermekjogi-civil-koalicio>). A szakmai fórum célja a párbeszéd és az aktív együttműködés előmozdítása a gyerekek védelmével és a gyerekjogok érvényesítésével foglalkozó civil szervezetek és szakértők között, a gyerekjogokkal kapcsolatos egységes fogalomrendszer kidolgozása, továbbá az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága által Magyarország számára megfogalmazott ajánlások végrehajtásának és az ENSZ emberi jogi bizottságai számára küldendő későbbi jelentések előkészületeinek elősegítése. A koalíció munkájába kb. 25 civil szervezetet illetve szakértőket vontak be, valamint a munkában megfigyelőként az ombudsman hivatala is részt vesz.

MÁS CIVIL KEZDEMÉNYEZÉSEK

A civil kezdeményezések területén is megfigyelhető a 2011 környékén kezdődött szűkülő tendencia. A Jogismeret Alapítvány 2011-ben még aktív Gyermekjogház című projektje a gyermekjogi szektor együttműködését célozta meg egy információs portál működtetésén keresztül. Ehhez kapcsolódott a Diákjogi szektor, amely a diákjogok érvényesülését támogatta a kapcsolódó intézmények egy portálon való megjelenésével. A Gyermekjogház és Iskolajogház programok NCA és NCTA támogatással jöttek létre, de 2011 után, a támogatás felhasználása után nem tudtak tovább működni és széles körben ismertté válni. A weboldalak jelenleg „halottak”, a tulajdonos alapítvány szerint le fogják majd venni őket a webről, mert az alapítvány képviselője szerint kormányzati szinten megszűnt a gyermeki jogokkal való kiemelt foglalkozás, illetve a jogalkotásban sem jelenik meg szempontként a gyermeki jogok érvényesülése. A kormány forrásokat sem rendel a meglévő szabályozásban foglaltak megvalósítása mellé.

48 A UNICEF MAB jelentései: 2012: *Gyermekszemmel a gyermekjogi egyezmény*. 2013: *Te hogy vagy? Jelentés a gyermekek jólétéről*. 2014: *Jogod van a jogaidhoz!* Ezen túlmenően az UNICEF MAB 2012-ben hangoskönyvet adott ki a gyerekek számára érthető nyelvezettel az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény széles körű megismertetésére. Ugyancsak 2012-ben „Gyerek, de joggal” címmel kampányt vezetett a gyerekek jogainak tudatosítására, a jogszérelmet szenvedett gyerekek jogainak ismertetésére. A kampány kísérője egy poszter bántalmazás és erőszak esetén hívható telefonszámokkal, gyorsan alkalmazható információkkal. Az erőszakhelyzetekben azonnali segítséget nyújt a 2013. szeptember óta elérhető HelpApp, amit az UNICEF MAB fejlesztett ki. 2014 márciusában indították az *Ebresztő-óra* című interaktív, játékos jogtudatosító előadásokat, azzal a céllal, hogy növeljék a gyerekjogok ismertségét a 10-18 éves diákok körében.

IV. SÉRÜLÉKENY CSOPORTOK JOG- ÉS ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉSE

Az alábbi eseteírás egy Budapesten élő, kétygyekes anya története, aki 30-as évei elején jár, fiai 12 és 9 évesek. Férjétől elvált, mert az többször fizikailag bántalmazta, gyakran fogyasztott alkoholt és kiszámíthatatlan volt a viselkedése. Ennek ellenére azóta is egy lakásban élnek, amit a férfi szülei bérelnak az önkormányzattól, azonban a bérlet körülményei sem tisztázottak. Az anya szeretne elköltözni, azonban ezt nem tudja véghezvinni, részben az anyagi lehetőségei, részben a volt férjéhez fűződő ambivalens viszonya miatt.

A 7 éve megoldatlan helyzetben az anya és gyerekeinek lehetőségei egyre jobban beszűkülnek. Jelenleg a gyerek iskolai teljesítménye miatt erőteljesebben fellépő családgondozó indította be újra a rendszert. Az anya attól való félelmében, hogy gyerekei esetleg állami gondoskodásba kerülhetnek, újra felkereste az összes szóba jövő támogató szervezetet, lehetőséget, mert az elmúlt 2 hónapban folyamatos fenyegetettséget élt át. Az iskola igazgatója azt kéri tőle, hogy keressen másik iskolát nagyobb fiának; a családgondozó azt kéri tőle, hogy költözzön el volt férjétől, mert a gyerekek tanulmányi eredményeinek romlása a rossz, hektikus kapcsolatnak köszönhető; a volt férje időnként kéri, időnként fenyegeti, amikor az anya a változtatási, kilépési szándékát kommunikálja; gyerekei, az apai minta és a felborult családi viszonyrendszer miatt, olyan módon kommunikálják igényüket, amiktől az anya szintén nem képes az általa jónak tartott lépés megtételére.

Az anya több sérülékeny csoportba is besorolható: általános iskolát elvégezte, szakmája nincs, roma származású, két gyerek édesanyja, elvált, bántalmazott, van munkája, de nem bejelentett (nem volt még munkanélküli!), erős dohányos, vidékről költözött Budapestre a jobb élet reményében. Az ellátórendszer és a jogszabályok alapján biztosított minden lehetőséget igénybe vettek: családgondozás a családszolgáltató szolgálatnál és a gyermekjóléti szolgálatban, adósságkezelés, rendkívüli ellátások, rendszeres gyermekvédelmi ellátások, családkonzultáció, családterápia, egyéni fejlesztő és korrepetáló foglalkozás a gyerekeknek, terápia a nevelési tanácsadóban.

A fenti eseteírás szemléletes példája annak, hogy azok az „ügyfelek”, akik a sérülékeny csoport(ok) tagjai, sérülékenységtük „eredményeként” nem képesek saját jogaik érvényesítésére – azok ismeretének hiányában, illetve jogérvényesítő képesség hiányában. Ezekben az esetekben jellegzetes minta, hogy az intézményrendszer, konkrétan a benne dolgozó szakemberek, nem megtanítják ezeket az ügyfeleiket a jogaikra és azok érvényesítési lehetőségeire. Épp ellenkezőleg, kihasználják ügyfeleik alacsony jogérvényesítő képességét és nem tartják tiszteletben a jogukat.

Az ellátórendszerben dolgozó szakemberek magas ügyszáma, a változó jogi környezet, a szűkös erőforrások, a kiegészít megelőző rendszer szintű szakmai, módszertani eszközök hiánya lehetővé teszi, sőt „elősegíti” azt, hogy a sérülékeny csoportokba tartozó ügyfelek jogai tovább sérüljenek a szociális ellátások igénybevétele során.

Ami hiányzik a fenti képből: a folyamat. A család minden segítséget megkapott, de elszórva az időben, szigetszerűen. Amikor az egyik szakember veszélyt jelez, akkor elkezdődik az együttműködés, majd a feltételek teljesítésének nehézsége miatt, folytatódik az ígérgetésben, majd a

csöndes kilépésben. A szakembereknek nem volt ideje, rálátása, ereje, figyelme arra, hogy bent tartsák őket akár egyetlen folyamatban is, így aztán megtanították őket a látszat-együttműködésre. Amikor baj van, akkor a család segítséget kér, ígér, és a vihar elmúltával elszívárogo. A szülő ebben a 7 éves folyamatban azt tanulta meg a rendszer és a rendszert működtető szakemberek viselkedése alapján, hogy ne a valódi jogait érvényesítse, hanem a „kiskapukat” találja meg. Azt tanulta meg, hogy minden olyan esetben, amikor szorul a hurok, akkor lépjen, ígérjen fűt-fát, aztán menjen tovább, mert az idő, az ügymenet, a családgondozó másik 82 ügye úgyis lesöpri az övét az asztalról. És akkor marad újra pár hét, hónap, akár fél év lélegzetvételnyi idő ... és csak *dagad a belső monológ, a véget nem érő történet*. A benne élők, köztük a gyerekek is, ezt a mintázatot tanulják, ezt viszik tovább saját megoldási mechanizmusukként.

A különböző sérülékeny csoportok (pl. fogyatékkal élők, magatartászavarosok, hátrányos helyzetűek, bűnelkövetők, migránsok, kísérő nélküli kiskorúak, stb.) esetében még hangsúlyosabb a jogok ismerete és érvényesülése, hiszen a napi gyakorlat és a média különböző felületein megjelenő hírek ennek az ellenkezőjét támasztják alá. A sérülékeny csoportok jogainak érvényesülése napi szinten ütközik akadályokba. Jogérvényesítési képességük pedig még az átlagosnál is gyengébb, mivel esetükben, ahogy azt a fenti példa is mutatja, sokszor generációkon keresztül és pont a rendszer által „beégetve” alakultak ki a családi minták.

Az Alapvető Jogok Biztosának hivatala 2011-es jelentése (Lux, 2012) kitér a gyermek- és ifjúságpszichiátriai ellátás jelenlegi helyzetének feltérképezésére is. Megállapítja, hogy egyre kritikusabb a gyerekek mentális állapota, a tanulási nehézséggel, magatartászavarral küzdő gyerekek száma folyamatosan növekszik. Magyarországon körülbelül 250 ezerre tehető azon gyerekek száma, akiknek valamilyen problémát okoz a viselkedése, magatartása. További 200 ezer azoknak a gyerekeknek a száma, akik valamilyen tanulási nehézséggel küzdenek. A halmozódó problémák miatt ezek a gyerekek valódi nehézséget és kihívást jelentenek, s többszörösen tagjai a különböző sérülékeny csoportoknak. Esetükben a jogaik ismerete és azok képviseletéhez szükséges készségek alacsony szintje a jellemző, ezért a jogsértések számának növekedése várható. Egyre növekszik azoknak az eseteknek a száma Magyarországon, amikor a zavaró magatartású gyerekek és fiatalok nevelése, ellátása során különböző jogsértésekre derül fény (Gruber-Rózsa, 2014). A problémás, magatartászavaros, SNI-s (sajátos nevelési igényű), BTM-es (beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő) és még számtalan más címkével megnevezett gyerekek és fiatalok okozzák az egyik legnagyobb nehézséget az iskolák, a gyermekvédelmi rendszer, a pszichiátriai ellátás, a büntetés-végrehajtás és nem utolsósorban a családok számára⁴⁹. Ezek a nehézségek gyakran súlyos cselekményekben és nem vagy csak nehezen tolerálható viselkedésben manifesztálódnak, ezért a helyzetben lévő szereplők (felnőttek) tetteit a saját épségüket védelmező mechanizmusok, vagy a tehetetlenségből származó, félelem alapú reakciók vezérlik. Az ilyen felfokozott helyzetekben pedig nehéz a jogok tiszteletben tartása, vagy éppen védelmezése az arra hivatott felnőtt számára. Ezekben az esetekben azt látjuk, hogy a módszertani eszközök hiánya, vagy a szakemberek elfáradása, esetenként képzetlensége, a szülők számára rendelkezésre álló korlátozott erőforrások (és még sok különféle tényező együttállása) lesznek az okozói a jogsértéseknek. Az is jellemző adat, hogy az akkut krízishelyzetben lévő gyerekek ellátása jelenleg nem megoldott hazánkban.

⁴⁹ A Gyermekvédelmi törvény szerint a nevelési felügyeletet, mint szabadságkorlátozást jelentő jogintézményt a fogyatékos, tartósan beteg, vagyis különleges szükségletű gyermekek körében nem lehet jogszerűen elrendelni.

Folyamatos hiány van a praktizáló gyermekpszichiáterek számában, sokan nyugdíj mellett praktizálnak és van olyan régió, ahol nincs aktív gyermekpszichiátriai fekvőbeteg ellátás (pl: Dunántúl, Észak-Magyarország).

A magatartási és tanulási zavarokkal küzdő gyerekek – hasonlóképpen a szegény, értelmi sérülés miatt szegregált, vagy cigánygyerekekhez – elutasításban és részvétlenségben élnek a mindennapjaik során, akár családjukban, lakóközösségükben, iskolájukban vagy a gyermekvédelmi szakellátás különböző helyszínein. A magatartási nehézségekkel küzdő gyerekek és fiatalok esetében gyakran jellemző, hogy a súlyos magatartási nehézségek kezelése során összerosódik a gyerek szociális és etnikai hovatartozása. Ez az összerosás gátolja a sikeres intervenciók felépítését és véghezvitelét, ennél fogva a problémák halmozódása és felnőttkorba való továbbvitele vetíthető előre. Amikor büntetéssel, elzárással vagy a szeretet és elfogadás megvonásával kívánjuk visszavezetni a társadalom által elvárt helyes útra ezeket a gyerekeket, csak a frusztrációjukat és haragjukat növeljük és elzárjuk őket a jogérvényesítő és jogtisztelő szakmai megoldásoktól és ellátási formáktól.

Az elmúlt években az tapasztalható, hogy a sérülékeny csoportok megértésében és támogatásában pozitív és előremutató változást hoz az, amikor a nem sérülékeny csoportba tartozók a jogérvényesítés, vagy jogsérelem szempontjából tekintenek az addig meg nem értett és elutasított csoportokra. A jogérvényesítés és a sérülékeny csoportok jogainak tisztelete az esetek nagy százalékában a jogukat érvényesíteni tudó csoportok támogató tevékenységének bevonásával és erőforrásainak megosztásával jelentős változást eredményezhet.

Az ombudsman 2013-ban is folytatta tematikus gyermekjogi munkáját, amelynek fókuszába a gyerekek egészséges környezethez való jogának vizsgálatát állította. A jelentésből és az ombudsman 2013. évben végzett munkájának összefoglalójából fontosnak tartjuk kiemelni az egyes sérülékeny csoportok jogsérelmére vonatkozó megállapításokat. A jelentés kiemeli, hogy az egészséges környezethez való jog jelentéstartalma eltér a súlyos szegénységben vagy mélyszegénységben élő gyerekek esetén, számukra elsősorban a minimális környezeti feltételek (étkezési, lakhatási és higiénés lehetőségek) kényszerű nélkülözése jelentik a problémát.

Az elmúlt hat évben több kutatás és jelentés próbálta felmérni a szegénységben, nélkülözésben élő gyerekek számát, illetve a veszélyeztetett gyerekek arányát. A helyzet a 2009-es és 2012-es adatok között inkább romlott, az UNICEF MAB 2012-ben végzett kutatása szerint minden második magyar gyerek nélkülöz valamilyen szempontból. A veszélyeztetett gyerekek száma az összes gyerek 10-12%-át teszi ki.

A Központi Statisztikai Hivatal és az Eurostat adatai szerint Magyarországon 2006 - 2007 óta emelkedik a jövedelmi szegénységben élő 0-17 éves gyerekek és gyerekes háztartások aránya, illetve nőnek a jövedelmi egyenlőtlenségek (KSH, 2014; Eurostat, 2014). A gyerekek negyede (25%), a gyerekes háztartások ötöde (21%) volt szegény 2013-ban, szemben a teljes népesség 15 százalékos szegénységi rátájával. 2012 és 2013 között a KSH a „szegénységben vagy kirekesztettségben” és a súlyos anyagi deprivációban élők arányának és számának csökkenését mérte. A legutóbbi (2013-as) adatok szerint a gyerekek 41%-a, a gyerekes háztartások több mint harmada (36%) szegénységben vagy kirekesztettségben él (Gyerekesély, 2015).

A nélkülöző gyerekek esetében fokozottan igaz, hogy súlyosabb terhet jelent számukra az egészségtelen vagy nem biztonságos környezet megléte. Ezekben az esetekben a jelzőrendszer haté-

konysága is sérül, akár a szakellátás intézményeit, akár a lakókörnyezetet nézzük. A nélkülözhető vagy veszélyeztetett gyerekek gyakran szegregált településeken élnek, szegregált oktatási intézményekbe járnak, az állam által nyújtott közszolgáltatások (oktatás, orvosi ellátás, védőnői ellátás, sportolási és kulturális lehetőségek, stb) színvonala és kapacitása a jogsérelmek számának növekedéséhez járul hozzá.

2015. április 29-én a Rendőrség a saját honlapján számolt be a Zsaru Magazinban megjelent hír alapján a Kislétán bezárt kislány esetéről (Veszélyeztetett gyermekek, 2015). „Egy kislétai családban a szülők eleinte éjszakánként, majd délutánonként is bezárva tartották 11 éves gyermeküket. Egy helyi lakos értesítette erről a gyermekjóléti szolgálatot, amely aztán bejelentést tett a rendőrségen. A szülők ellen büntetőeljárás indult, a kislányt kórházban ápolták, négy testvérét pedig ideiglenesen lakásotthonba helyezték.”

A gyermekjogok védelméért kiemelten felelős ombudsman hivatalból indított vizsgálata során információkat kért a gyerekekkel és családdal kapcsolatba kerülő hatóságoktól és lakosságtól (védőnő, gyermekjóléti szolgálat és gyámhivatal vezetője, iskola igazgatója, környékbeli lakosok). Az ombudsman vizsgálata alapján a már ismert forráskönyv bontakozott ki: sokan tudtak a kislánnyal kapcsolatos gondokról, magatartásbeli problémákról. A gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai azért nem cselekedtek „mert nem észlelték” a gyermek veszélyeztetett helyzetét. A kislány sem kért segítséget, mert úgy gondolta, hogy nem hinnének neki, félt a büntetéstől, de talán még azt sem tudta, hogy szülei cselekedete jogsértő.

A gyermek veszélyeztetettségét állandósította és súlyosbította az észlelés hiánya, ami súlyosan sértette a védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogát – olvasható az ombudsmani közleményben. Az ombudsman jelentésében és közleményében felhívta a figyelmet arra, hogy mennyire fontos a kiszolgáltatott helyzetű gyerekek esetében a lakókörnyezet közreműködése. Ez a történet jól példázza, hogy a jogok nem ismerete, hogyan vezet súlyos jogsértő helyzetekhez. Sem a kislány nem volt tisztában az őt megillető jogokkal, sem a környezete, de még a jelzőrendszer tagjai sem ismerték fel, hogy a kislány alapvető emberi joga (a szabadsághoz való jog) sérül, még akkor is, ha kifejezetten veszélyeztetés nem áll fel. Egy olyan rendszerben, ahol a szakemberek és más felnőttek a gyerekek jogi szemléletben gondolkodnak, ez az eset nagy valószínűséggel nem történik meg.

Az ombudsman 2013. évi tevékenységeiről szóló jelentésében kitér a roma gyerekek helyzetére is (Kovács, 2014). „A roma gyerekek 60 százaléka olyan osztályba jár, ahol gyakorlatilag emberfeletti erőfeszítést jelent az oktatásuk.” – olvasható a beszámolóban, mely szerint egy-egy osztály tanulóinak több mint a fele még nyolcadikos korában sem tud megoldani elemi olvasási, szövegértési feladatokat. A szegénység, a tömeges szegregáció, a tanárok kontraszelekciója miatt az érintettek „nem tudtak megbirkózni a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek koncentrációjából adódó problémahalmazzal”. „Szociális kérdésekre csak társadalmi szolidaritáson alapuló szociális válaszokat lehet adni. Ez a jogállami politikai közösség egyetemes kötelezettsége, a mindenkori kormány, valamint a települések vezetőinek a feladata.” – áll a beszámolóban.

Fontos, hogy a különféle okok miatt hátrányos helyzetű gyerekek kiszolgáltatottabbak, azaz a sérülékeny csoportok valamelyikébe tartoznak. Ezen okokból kifolyólag ők gyakrabban tapasztalnak jog-

sértést és sokkal valószínűbb, hogy ezekre nem tudják felhívni a figyelmet, nem tudnak segítséget kérni. A Speak Up! projektben megkérdezett gyermekotthonban és nevelőszülőknél élő 13-17 éves gyerekek nem hallottak korábban a gyermeki jogokról, és a testi fenyegetés törvényi tiltásáról sem. Ezek a fiatalok teljesen helyénvalónak gondolják, rossz viselkedésük vagy jogaik megsértése miatt csak ők a hibásak. Innen már csak egy ugrás a gondolkodásukban, hogy jogosnak tekintik azt, hogy ha nem teljesítik kötelességeiket, akkor jogaikat sem érdemlik meg. A gyerekek megfogalmazták, hogy nem kapnak segítséget a felnőttektől a problémáik megfogalmazására, kifejezésére. Ezért aztán sérül részvételük a rájuk vonatkozó döntések meghozatalában. A vizsgálat egyértelműen azt mutatta meg, hogy a felnőttek által nyújtott minták gátolják a gyerekeket a jogaik megismerésében és kifejezésében, a kifejezéshez szükséges készségek fejlődésében.

A sérülékeny csoportok jogainak érvényesítése során kiemelt szerepe van a tömegtájékoztatásnak, akár pozitív, akár negatív irányban. Az elmúlt tíz évben ez a tendencia inkább a negatív, a jogsérelmeket növelő irányba tolódott el. Az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) 2009-ben tett közzé állásfoglalást a „magyarországi bűnözési helyzetről, az elkövetők etnikai hovatartozásának nyilvántartásáról és a „cigánybűnözésről” (Herczog, 2012). Azáltal, hogy a médiában megjelenő hírekben felnagyítják az elkövetett súlyos és erőszakos cselekményeket, és jelzik az elkövető etnikai hovatartozását is, torzítják a bűnözésről a közvéleményben kialakuló képet, noha az elkövetett bűnök számszerű és tényyszerű vizsgálatával ezek a torzulások nem mutathatók ki. Ez a téves percepció és következtetési rendszer jellemző az egyes sérülékeny csoportok jogainak, jogsérelmének értékelése során is. Ezért van kiemelt jelentősége a gyerekek és fiatalok jogtudatos nevelésének, különös tekintettel a sérülékeny csoportok tagjaira, családtagjaikra és a velük dolgozó szakemberekre.

HIVATKOZÁSOK

- Az ombudsman gyermekjogi oldala, <http://gyermekjogok.ajbh.hu>
- Darvas Ágnes, Ferge Zsuzsa (szerk.) (2013): Gyerekesély programok, kistérségi alkalmazás, a gyakorlat dilemmái és tanulságai, Budapest, <http://www.gyere.net/downloads/gyerekesely.pdf>
- ENSZ Gyermekjogi Egyezmény, http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99100064.TV
- Eurobarometer (2008): The Rights of the Child, Flash EB Series #235, Analytical Report, The Gallup Organization,
- Eurostat: EU SILC, Income and living conditions. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_235_en.pdf
- Gruber Andrea, Rózsa Mónika (2014): „A hozzáértés szükségzerű”, avagy a Pressley Ridge módszertan a magatartási- és viselkedési problémákkal küzdő gyerekek segítésében, in: Családjog Herczog Mária (szerk, 2012): Figyeljetez ránk! A gyermekjogok helyzete Magyarországon 2006-2012 Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület
- KSH (2014): A háztartások életszínvonala. 2014 november <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/hazteletszinv.pdf>
- Kovács Zsolt (szerk, 2014): Beszámoló az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2013 Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

- Lux Ágnes (szerk, 2012): AJB PROJEKT FÜZETEK A gyermekek testi-lelki egészsége Gyermejköjgi projekt 2012/1, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
- Lux Ágnes (szerk, 2011): AJB PROJEKT FÜZETEK, „Család nélkül, családban” Gyermejköjgi projekt 2011/1, Országgyűlési Biztos Hivatala
- Lux Ágnes (szerk, 2013): AJB PROJEKT FÜZETEK, Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás Gyermejköjgi projekt 2013/1, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala
- MTA Gyerekszegénység Elleni Program honlapja, www.gyerekesely.hu
- Nagy Ádám, Bodor Tamás, Domokos Tamás, Schád László (2014): Ifjúságügy, ISZT Alapítvány, Budapest
- Sajtótájékoztató Czibere Károllyal (2015): <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/szocialis-ugyekert-es-tarsadalmi-felzarkozasert-felelos-allamtitkarsag/hirek/elo-kozvetites-kormanysozovivo-sajtotajekoztato-czibere-karollyal>
- Speak up! Projekt (2012): Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület <http://csagyi.hu/projektek/aktualis/speak-up/dokumentumok/item/415-speak-up-modszertani-keret>
- Oktatási biztosi jelentés a gólyatábori erőszakról (2015): <http://www.kormany.hu/hu/dok?type=305#!DocumentBrowse>
- Szerző nélkül (2015): „Több pénz marad a magyar családoknál...” De kiknél és hogyan?, Gyerekesély Közhasznú Egyesület, Budapest, http://www.gyere.net/downloads/Gyerekesely_koltsegvetes2016.pdf
- UNICEF Innocenti Jelentés, http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/11/unicef_gyermekek-j%C3%B3ll%C3%A9t-RC11_2013.pdf
- UNICEF Magyar Bizottság (2012): Gyermekszemmel a gyermekjöjgi egyezmény, <http://unicef.hu/-/gyermekszemmel-a-gyermejköjgi-egyezmény>
- UNICEF Magyar Bizottság (2014): Megalakult a Gyermekjöjgi Civil Koalíció, <http://unicef.hu/megalakult-a-gyermejköjgi-civil-koalicio>
- UNICEF Magyar Bizottság (2013): Te hogy vagy? Az UNICEF Magyar Bizottság jelentése a gyermekek jóllétéről, <http://unicef.hu/-/minden-2-magyar-gyermek-veszelyben>
- UNICEF Magyar Bizottság (2014): Jogod van a jogaidhoz! http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/11/kutatasi_osszefoglalo_UNICEF_gyermejköj_fin.pdf
- UNICEF Magyar Bizottság oldala, www.unicef.hu
- Veszélyeztetett gyermekek - A kislétai bezárt kislány esete (2015): Minden jelzés számít a megelőzés érdekében! <http://www.jogiforum.hu/hirek/33968>
- Magyarország Alaptörvénye
1952. évi IV. törvény a családról és a gyámságról
1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról
1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.
- A Kormány 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- 47/2007. (V. 31.) OGY határozat. a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiáról, 2007-2032

1092/2007. (XI. 29.) Korm. határozat a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégiáról, 2007-2032 sz. 47/2007. (V. 31.) OGY határozat végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról (2007-2010)

SALAMON ÉSZTER: AZ IFJÚSÁGÜGY BEÁGYAZOTTSÁGA

Ebben a fejezetben az ifjúságügy beágyazottságát vesszük górcső alá. Áttekintjük nemzetközi rendszerekkel való kapcsolatát - elsősorban, de nem kizárólag európai szinten. Így megnézzük az Európai Unió Ifjúsági Stratégiája itthoni átültetését és a strukturált párbeszéd magyarországi gyakorlatát, az Európa Tanács és az ENSZ hazai szerepét. Áttekintjük a terület civil szektorbeli illeszkedését és igyekszünk bemutatni a társszakmákkal, nevezetesen az egészségüggyel, szociálpolitikával, oktatásüggyel, munka világával és kultúrával való kapcsolódásokat.

I. NEMZETKÖZI ILLESZKEDÉS

AZ EU IFJÚSÁGI STRATÉGIÁJA

Az ifjúságpolitika, akárcsak a fiatalokat érintő legtöbb részstratégia, nemzeti hatáskörben van, tehát az egyes tagállamok számára az Unió csak ajánlásokat fogalmazhat meg. A 2010-18 közötti időszakra az ifjúsági ügyekkel foglalkozó miniszterek bizottsága megfogalmazott egy olyan együttműködési keretrendszert, amelynek fő célja egyfelől, hogy egyenlőbb esélyeket biztosítson a fiatalok számára az oktatásban és a munkaerőpiacon egyaránt, másfelől hogy a fiatalokat a közéletben való részvételre buzdítsa.

Az ifjúságügy nemzeti hatáskörbe rendeltsége miatt a célok megvalósítására elsősorban anyagi ösztönzők és az információ széleskörű megosztása áll rendelkezésre. Az Európai Bizottság által használt fő eszközök kétfélek: egyrészt olyan ifjúsági kezdeményezések támogatása főként anyagiilag, az Erasmus+ program keretében, amelyek közvetlenül a fiatalokat célozzák, ösztönzik a nem-formális tanulásban való részvételt (amelynek leggyakoribb formája a civil szervezetekben való tagság, részvétel azok mindennapjaiban), a társadalmi részvételt, az önkéntes tevékenységet, az ifjúsági munkát, a mobilitást és az informálódást. Másrészt olyan sikeres, szektorok közötti együttműködések elterjesztése, amelyek keretében az ifjúságügyi érdekeket figyelembe veszik a tervezési, a megvalósítási és az értékelési szakaszban is, és amelyek a fiatalok életét jelentősen befolyásoló területeken, például az oktatásban, a munkaügy területén, az egészségügyben illetve a jóléti területeken valósulnak meg.

Az EU Ifjúságstratégiája nyolc olyan területet emel ki, amelyek kifejezetten támogatandónak számítanak:

- Oktatás és képzés – ebben a témában az oktatás- és ifjúságpolitikák határterülete az élet-hosszig tartó tanulás, a nem formális keretek között szerzett tudás elismerése és a korai iskolaelhagyás megelőzése (amely európai értelemben nem a tanulmányok 18 éves kor előtti abbahagyását, hanem a tanulmányok 18 és 24 év közötti abbahagyását jelenti piacképes végzettség nélkül).

Magyarországon a tendenciák ellentétesek az európaival a formális oktatás területén (ld. ET2020), az informális tanulás elismerése pedig lényegében még nem került napirendre.

- Munkavállalás és vállalkozás – itt is határterületi elem, az oktatáspolitikával is érintkezve, a nem formális oktatásban szerzett tudás elismerése, továbbá az Ifjúsági Garancia Program, amely képzést kínál az elhelyezkedni nem tudó fiataloknak; megemlíthető határterület az ún. skills mismatch, a képzés és a munkaerőpiac igényei közötti összhang hiánya; a terület eleme még a gyakornoki programok, valamint az időszakos mobilitás támogatása, amely egyben a másság elfogadását is segítő elem, továbbá a vállalkozói hajlandóság támogatása.

Magyarországon a korai iskolaelhagyás növekedése, a vállalkozás és mobilitás támogatása helyett a fejlődést nem biztosító közmunka kiterjesztése jellemzi a kormányzati politikát, a szakképzés korszerűtlen, az élethosszig tartó tanulás helyett a tanulmányok korai befejezéséttámogató formái kerültek bevezetésre (Fehér könyv, 2013).

- Egészség és jól-lét – ezen a területen a testi egészség mellett a lelki és szexuális egészség is kiemelt hangsúlyt kap (ezen belül ismét kiemelt határterület a szexuális irányultságtól független lelki és testi egészség), de fontos terület a függőségek elleni küzdelem, továbbá a tömegsport, valamint a felelősségvállalás, a csapatmunka és az interkulturális tanulás, a toleranciával összefüggő határterület.

Itthon ez a terület elsősorban az egészségügyi ellátások rendszerének gyors hanyatlása miatt mostoha helyzetű, ezen belül különösen mostoha a mentális egészség helyzete az ellátórendszerek leépülése miatt, míg a függőségek kriminalizálása, valamint a vallásosság állami szintű támogatása sem teszi lehetővé az egészségről való pozitív diskurzust.

- Állampolgári részvétel – ez a terület elsősorban a civil társadalomban való aktív részvétel támogatását, népszerűsítését jelenti, amely a következő lépcsőben aktív állampolgári részvételt is jelent, így ez a határterület a munkaerő-piaci esélynöveléstől a választási részvételi arányok növeléséig terjed; az EU politikája minden olyan mechanizmust támogat, amely lehetővé teszi, hogy a fiatalok minden, a korosztállyal összefüggő kormányzati döntés előkészítésében aktívan részt vehessenek; fontos eleme a részvétel biztosítása egészen a gyermekkor elejétől.

Hazánkban az elmúlt évek változásai oktatási rendszerből gyakorlatilag kizárták a fiatalok részvételét, ugyanakkor a fiatalok között már és még nem népszerű az ifjúsági szervezetekben való részvétel sem, a fiatalok véleménynyilvánítási lehetőségei az életüket befolyásoló döntésekkel kapcsolatosan gyakorlatilag nem léteznek (megemlíthető, hogy 1995 és 1998 között messze a mai európai trendeket is meghaladó beleszólási, érdekegyeztetési mechanizmusok álltak rendelkezésre) (Nagy, 2000), európai viszonylatban a magyar fiatalok profitálnak a legkevesebbet az ifjúsági munkában szerzett tapasztalatokból a munkaerő-piacon.

- Önkéntes tevékenységek – ez a határterület a munkaerő-piaci esélyegyenlőség segítésétől a tolerancia fejlesztéséig több területet érint, fontos eleme az önkéntesek megfelelő munkafeltételeinek megteremtése, a generációk közötti szolidaritás növelése, a nemzetek közötti megértés, az empátia és a tolerancia fejlesztése.

Magyarországon ezen a területen fontos előrelépés volt, bár a 2010-es ifjúsági stratégiát jelentősen megelőzve jött létre, az önkéntes munka jogi kereteinek szabályozása. Ez a tapasztalatok szerint elődelegesen a külföldi önkéntesek hazai munkavégzésének kereteit biztosította, a magyar fiatalok körében viszont továbbra sem népszerű az önkéntesség, sem az

élményszerzés, sem a későbbi jobb elhelyezkedési lehetőségek szempontjából, a kötelezővé tett, ráadásul átgondolatlanul szervezett közösségi munka pedig kifejezetten az önkéntesség népszerűsége ellen látszik hatni.

- Társadalmi inklúzió – a szegénység, a hajléktalanság, az előítéletek és a kirekesztés elleni fellépés, valamint az emberi jogi szemlélet a kiindulópontja ennek a területnek, amely külön hangsúlyt fektet az ifjúsági munka és az ifjúsági szervezetek fejlesztésére, mint a kirekesztés elleni küzdelem fontos eszközeire.

A magyarországi szegénység és ezen belül kiemelten a gyermekszegénység rohamos növekedése, az intolerancia kormányzati kommunikációs támogatása, az oktatási szegregáció legalizálása az elmúlt időszakban a hagyományosan nem befogadó magyar társadalom egy részét tovább radikalizálta, amit tovább nehezít az ország lakossága nagy része számára csak a sajtóból ismert migránsok elleni fellépés is, az inklúzióval kapcsolatos tevékenységeket, az ezzel összefüggő ifjúsági munkát szinte lehetetlen finanszírozni, azokra kormányzati források gyakorlatilag nem állnak rendelkezésre.

- Fiatalok és a világ – ez a terület az Európán kívüli kapcsolatok erősítését, a szolidaritás, a környezettudatosság tematikáját fedi le elsődlegesen.

A hazai kormányzati politika elsősorban a magyarok lakta, vagy egykor Magyarországhoz tartozó területek megismerésére koncentrál, általánosan jellemző, hogy sem a politika-csinálók, sem a fiatalok horizontja nem terjed ki a harmadik világra, amely ennek a policy-szegmensnek az elsődleges célterülete.

- Kreativitás és kultúra – ez a terület elsődlegesen a fiatalok kreativitásának támogatását, a kreatív gondolatok megvalósításának segítségét, az interkulturális megértés fejlesztését tűzi ki célul, ezen belül külön hangsúlyt fektet az új technológiák hozzáférhetőségére és a médiára is, de része az összeurópai kulturális örökség megismerése és az európai identitás erősítése is.

A magyar politika elsősorban a hagyományos magyar kultúrát, a konzervatív művészetet és a művészek közül elődlegesen az idősebb és középkorostyalát támogatja, így az interkulturalitás, a fiatal kreatív elmék kiteljesedésének szintere főként az EU többi országa, kivételt jelent a film, ahol az elmúlt 2 évben több fiatal alkotó is nemzetközileg kiemelkedőt hozhatott létre állami támogatással (Liza, a rókatündér, VAN valami furcsa és megmagyarázhatatlan, Saul fia stb.).

Míg az ifjúsági stratégia megvalósítása elsősorban az Európai Bizottság és a tagállamok kormányai feladata, az ifjúsági szervezetek igen jelentős szerepet játszanak a folyamatban. A stratégia háromévente felülvizsgálatra kerül, erre első alkalommal 2012-ben került sor, az újabb felülvizsgálat pedig ebben az évben esedékes. Az EU Youth Report címet viselő dokumentum három részből áll:

- Egy hivatalos, a Bizottság és a Tanács együttműködésében elkészített és közösen jegyzett Communication dokumentumból, amely számba veszi a hároméves ciklus eredményeit az EU Ifjúsági Stratégia megvalósításában, továbbá meghatározza a következő hároméves ciklus prioritásait. Ezek kialakítása során az igen jelentős lobbierővel bíró ifjúsági szervezetek is hozzáteszik saját véleményüket, javaslataikat. Mivel a magyar fiatalokat lényegében jelenleg

senki sem képviseli ezekben a szervezetekben, főként a legerősebb pozícióban lévő Európai Ifjúsági Fórumban, a magyar ifjúságügy számára fontos témák megjelenése, helyzetük értékelése kizárólag a magyar kormányzat beavatkozásán, továbbá lényegében a véletlenül múlik;

- egy, a Bizottság illetékes tisztviselői által készített áttekintésből, amely az európai fiatalok helyzetét mutatja be;
- egy, a tagállamok válasza alapján szintén az illetékes tisztségviselők által elkészített áttekintésből, amely az egyes tagállamokban illetve európai szinten, az EU Ifjúsági Stratégiájának megvalósítása érdekében tett lépéseket foglalja össze⁵⁰.

STRUKTURÁLT PÁRBESZÉD

A 2010-es ifjúsági stratégia keretében az EU mind uniós, mind nemzeti szinten rendszeres párbeszéd lehetőséget kívánt biztosítani a fiatalok számára, hogy kifejtsek véleményüket az ifjúságpolitika aktuális kiemelt kérdéseiről. A strukturált párbeszéd keretében az EU-t vezető aktuális trojka mindhárom országában tartanak egy-egy ún. Presidency Conference-t, ahol a fiatalok, nagyrészt ifjúsági szervezetek keretei között, kifejtethetik véleményüket az éppen vizsgált kérdésről.

Nemzeti szinten szintén lennie kell(ene) ilyen strukturált párbeszédnek, amelyben a ifjúságért felelős kormányzati szervek, ifjúságkutatók, a nemzeti ifjúsági tanács (ha van ilyen), helyi és regionális ifjúsági tanácsok, különböző háttérű fiatalok képviselői és ifjúsági szervezetek képviselői vesznek részt. A strukturált párbeszéd nemzeti megtörténtét hazánk is jelentette az EU felé, miközben az előzőekben felsorolt csoportok nagy része, a szakemberek és aktív civilek nagy része nem tudott róla. Az EU is felismerte, hogy a nemzeti párbeszéd több országban nem zajlott a tervezett körülmények között, így 2014/15-ben először lehetőség van arra is, hogy a párbeszédbe online, az [Európai Ifjúsági Portálon](http://europa.eu/youth) (europa.eu/youth) keresztül közvetlenül is bekapcsolódhassunk.

Ezen kívül az Európai Bizottság minden októberben összehív egy nagyszabású oktatási, képzési és ifjúsági fórumot, ahol szintén aránylag szűk fókusszal és nagyon erősen szabályozott körülmények között zajlik a véleménycsere, a szervezés jellegéből adódóan pedig elsősorban az oktatással és képzéssel összefüggő határterületek a hangsúlyosak, különös tekintettel arra, hogy a párbeszédben, az eseményen szinte kizárólag az Oktatási és Kulturális Főigazgatóság munkatársai vesznek részt.

Nincs tehát szó arról, hogy ez a mechanizmus lehetőséget biztosítana a fiatalok képviselőinek, hogy hallassák a hangjukat a korosztály életét érintő valamennyi kérdésben, így erősen felértékelődik a civil szféra, ezen belül is elsősorban a fiatalok képviseletében elsődlegesen fellépő Európai Ifjúsági Fórum (EYF) szerepe. Sajnálatos módon a magyar fiatalok ezen a csatornán keresztül gyakorlatilag nem rendelkeznek képviselettel, hiszen egyfelől hiányzik a nemzeti ifjúsági tanács vagy egy hasonló, a fiatalokat országos szinten összefogó és képviselő szervezet, amely az EYF magyar tagja lenne, ugyanakkor az EYF nemzetközi tagjai között (amelyek európai szinten működő, egy-egy rész-célcsoportot képviselő ernyőszervezetek) is csak elvétve van olyan, amelynek van, vagy volt magyar civil szervezet a tagja.

⁵⁰ A magyar helyzet, összehasonlítva más országokéval még a kizárólag állami adatszolgáltatás alapján is láthatóan szegényes és zavaros.

Az ifjúságügy képviselői szempontjából jelentős, ám a magyar fiatalok számára jelenleg szintén nagyrészt elérhetetlen lehetőséget jelent, hogy az Európai Parlamentben második alkalommal hoztak létre Intergroupot az ifjúsági ügyek gondozására. Az Intergroup egy olyan hivatalos, európai parlamenti képviselőkkel álló kvázi bizottság, amely szoros együttműködésben dolgozik a civil szférával. Nem rendelkezik a hagyományos bizottságokhoz hasonló jogosítványokkal, de számos sikeres képviselői kezdeményezés indult ki az ifjúsági parlamenti csoportból. Sajnálatos módon a civil képviselet hiánya mellett a 2014-ben megalakult bizottság tagjai között egyetlen magyar van.

Fontos újdonság az ifjúságügy szempontjából az is, hogy nemrégiben megalakult a gyermeki jogokkal foglalkozó Intergroup is, amelynek szintén egyetlen magyar tagja van. A teljes hazai korosztály érdekeinek civil képviselete szempontjából jelentős, hogy azokban az európai civil szervezetekben, amelyek ebben a parlamenti csoportban aktívak, nem csak van magyar tag, de vezetői szinten is van magyar képviselet.

Több olyan szakmai platform is igen aktív európai szinten, amelynek tagjai között nemzetközi ifjúsági civil szervezetek is vannak és amelyek az Európai Bizottság és az Európai Parlament állandó civil párbeszédpartnerei. Ilyen a Social Platform (Európai Szociális Platform) vagy az EUCIS-LLL (Európai Civil Platform az Élethosszig Tartó Tanulásért). A magyar fiatalok jelentős alulreprezentáltsága miatt ezeken a csatornákon keresztül is nehéz a magyar ifjúság érdekeit érvényesíteni. További probléma, hogy az Eurochild és az Európai Szülők Egyesülete kivételével a többi szervezet hangsúlyozottan a 16 év feletti, egyes esetekben, például az egyetemisták szervezetei esetében 18 év feletti csoportokat képviselnek, a fiatalabb korosztályok képviselete hiányzik (igaz, ez életkori sajátosságok miatt közvetlen formában elsősorban nemzeti szinten lenne lehetséges).

Az EU ifjúsági stratégia megvalósításának monitorozására a nyolc akcióterület mindegyikére meghatároztak bizonyos indikátorokat, összesen 40-et, amelyeket szakértői csoport monitoroz. Az ifjúságügy beágyazottsága szempontjából érdemes ezeket áttekinteni, ugyanakkor az ifjúsági korosztályok Európán belüli relatív helyzete az indikátorok vizsgálatával világosabbá tehető. Az indikátor-értékek forrásai egyrészt az Európai Statisztikai Hivatal, az Eurostat különböző kutatásai, nemzeti indikátor-vizsgálatok továbbá európai szintű közvélemény kutatások. Mindezek mellett az EU finanszíroz ifjúságkutatási tevékenységeket is, amelyek segítenek a világosabb kép kialakításában. Az indikátorok Magyarországra vonatkozó adataira a társszakmai, illetve civil beágyazottságnál visszatérünk.

AZ EURÓPA TANÁCS

Az Európa Tanács hagyományosan az emberi jogok védelmét igyekszik segíteni tevékenységével. Számos emberi jogi dokumentum született az ET keretei között, amelyek közül többet a tagállamok beemelték saját jogrendszerükbe. Ennek ellenére magának az ET-nek nincsenek eszközei azok betarttatására, hiszen az ET konzultatív szerepű, nincs az EU-hoz hasonló esetleges szankcionálási joga. Ebből következően elsődleges megközelítése a közvélemény informálása és formálása. Ugyanakkor számos ifjúsági területen az ET és az EU szorosan együttműködik, közösen lép fel (Nagy et al, 2014). Az EU fő támogatási rendszere, az Erasmus+ program hozzáférhető nem EU-tag ET tagországok számára is, ahogy a civil tevékenységeket kiemelkedően támogató Norvég Alap forrásai is (Nagy, 2014).

Ennek szellemében tartja fenn az ET az Európai Ifjúsági Központokat Strasbourgban és Budapesten. Ezek a központok fontos szerepet játszanak az európaiság gondolatai és értékei eljuttatásában a fiatal korosztályokhoz képzésekkel, műhelymunkákkal, információk többnyelvű terjesztésével. Gyakran befogadói is más szervezetek profilba illeszkedő programjainak. Bár hangsúlyozottan nem célozzák kiemelten a befogadó ország fiataljait, az a tény, hogy az egyik központ Budapesten található, talán a jelenleginél jobban kihasználható lenne.

Az Európa Tanács kezdeményezésére létrejött egy ifjúságkutatói csoport, a Pool of European Youth Researchers (PEYR), valamint a European Knowledge Center for Youth Policy (EKCP) hálózat is, amelyek nem csak az ET, hanem az EU munkáját is segítik a bizonyítékokon alapuló ifjúságpolitika formálásában. Az együttműködés különösen fontos az európai ifjúságpolitikai szélesebb körű elterjesztésében az ET olyan tagországaiban is, amelyek nem tagjai az EU-nak, de nem is állnak csatlakozás előtt.

A két nagy európai intézmény egyébként is együttműködik, különösen az állampolgári részvétel, a társadalmi befogadás, valamint az ifjúsági munka elismerése és minősége területén. A magyar fiatal korosztályok kevésbé profitálhatnak ebből, hiszen a fiatalok elsősorban civil szervezeteken keresztül kapcsolódhatnak be.

NEMZETKÖZI SZÍNTÉR – AZ ENSZ

A Világnap létrehozása az ENSZ leggyakoribb eszköze azokban az ügyekben, amelyekre fontosnak tartja felhívni a közvélemény figyelmét. Ennek szellemében mind a gyermekkorosztályok, mind az ifjúság számára kijelöltek egy-egy napot: augusztus 12. az Ifjúság nemzetközi napja, november 20. pedig a Gyermekek Világnapja. Ezen kívül külön világnapot kaptak a leánygyermek (október 11.), a gyermekmunka elleni harc (június 12.), de a gyermeki jogok is (március 13.), de számos egyéb tematikájú világnapnak is volt az elmúlt években gyermekekről fiatalokról szóló üzenete, témája. Magyarországon nem elterjedt a világnapok megünneplése, így nem szokott kiemelt hangsúlyt kapni az a téma, amelyet az ENSZ az adott évben kiemelt.

Az ENSZ Genfben ülésező szakbizottsága rendszeresen felülvizsgálja az egyes tagállamokat abból a szempontból, hogy a 0-18 évesekre vonatkozó Egyezmény a Gyermek Jogairól végrehajtásában, a gyermeki jogok érvényesítésében hol tartanak. Magyarország a kezdetektől fogva (egyetlen alkalom kivételével) egymástól gyökeresen eltérő tartamú kormányzati, illetve civil jelentést nyújtott be⁵¹. A bizottság rendre elsődlegesen a civil jelentés alapján hagyta jóvá felülvizsgálati határozatait, azt tartva realisabbnak.

A fiatalok számára az ENSZ keretei között is rendelkezésre áll egy képviseleti fórum. Az International Youth Forum nevű, az ENSZ-szel együttműködésben működő civil szervezet tagjai minden évben lehetőséget kapnak, hogy az ENSZ székházában, a plenáris teremben összegyűljenek és megvitassák az ifjúság aktuális problémáit. A tanács rendszeresen kap felkérést arra is, hogy a fiatalok hangját képviselője útján az ENSZ Közgyűlése előtt is megszólaltassa. A szervezetbe online lehet bejelentkezni, nagyjából 6000 tagja közül jelenleg mindössze kettő magyar.

⁵¹ Az első országjelentést esedékességgör az akkori kormány el sem készítette, csak civil jelentés készült.

II. CIVIL KAPCSOLATOK

A civil részvétel tekintetében a legfrissebb rendelkezésre álló adatok az Eurobarometer 2015. áprilisában megjelent ifjúsági jelentéséből származnak. Az adatfelvétel ideje 2014. december, a résztvevők reprezentatív alapon válogatott 500 fő, 15-30 éves korosztály. A felmérés tehát frissebb a rendelkezésre álló hazai ifjúságkutatásoknál, viszont kisebb minta alapján készült. A felmérés a hazai és az EU összességének helyzetét is összehasonlíja, eredményei a helyzetet ismerők számára nem meglepőek. A kérdések az Unió ifjúságstratégia mentén fogalmazódtak meg, a civil társadalomban való részvétel és az aktív állampolgárság kap elsődleges hangsúlyt.

A jelentésből az derül ki, hogy míg az európai fiatalok egynegyede vett részt szervezett keretek között önkéntes munkában, hazánkban ez az arány nem éri el az egyötödöt sem annak ellenére, hogy a felmérés már a kötelező közösségi tevékenységről szóló szabályozás életbelépése után készült. Az önkéntesség helyszíne tekintetében elmondható, hogy hazánkban lényegesen több fiatal vesz részt helyi hatókörü közösségi munkában, mint az európai átlag. Ugyanakkor országos jelentőségű tevékenységekben valamivel kevesebben, míg a nemzetközi önkéntesség aránya elenyésző, az uniós átlag töredéke (korábbi adatokat lásd: Nagy, 2008; Nagy-Székely, 2008). Jellemző, hogy a politika kivételével (ahol a részvétel hazai és EU-s szinten is mindössze 8%) minden fontosabb civil területen alacsonyabb a fiatalok részvételi aránya, mint Európa egészében, ugyanakkor sokkal nagyobb azoknak a fiataloknak az aránya, akik semmilyen fő kategóriába nem tudták besorolni önkéntességüket. Ugyanakkor az is kiderült, a részvétel hivatalos (oklevéllel, bizonyítvánnyal való) elismerésére valamivel ritkábban kerül sor, mint az Unióban általában (Mo. 23%, EU 27%)

A civil szervezetek életébe való bekapcsolódás is hasonló képet mutat. A legnagyobb arányban sportklubokban és ifjúsági szervezetekben aktívak a fiatalok, ám a teljes mintához képest a részvétel hazánkban mindössze az uniós átlag fele. A magyar fiatalok mindössze 7%-a, drámaian kevés vesz részt valamilyen ifjúsági szervezet munkájában. A civil aktivitás lényegesen kisebb az uniós átlagnál, míg átlagosan minden második fiatal gyakorolja az aktív állampolgárság ezen formáját, Magyarországon csak minden negyedik fiatal él ezzel a lehetőséggel.

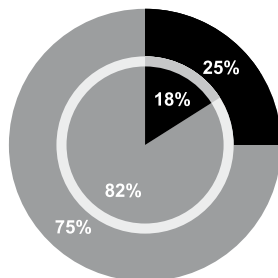

- Igen
- Nem
- Nem tudja

EU28 Külső körkikely		HU Belső körkikely	
EU28		HU	
FL408	FL408-FL319a	FL408	FL408-FL319a
25%	+1	18%	+1
75%	-1	82%	-1
0%	=	0%	=

Kialakulás 12/2014 - 02/2011

Vett-e részt bármilyen szervezett önkéntes tevékenységben az elmúlt 12 hónap során?

1. ábra: Szervezett önkéntes tevékenységekben való részvétel (forrás: Eurobarometer, 2014)

Részt vett az elmúlt 12 hónapba a következő típusú szervezetek bármilyen tevékenységében? (Több válasz lehetséges)

2. ábra: Különböző szervezetek tevékenységében való részvétel (forrás: Eurobarometer, 2014)

A társadalmi szolidaritás vonatkozásában az ifjúsági korosztályok aránylag kis hangsúlyt kapnak. Számos mutató, így például az SZJA 1%-ok megoszlásának vizsgálata, illetve sajtóelemzések, alapján megállapítható, hogy az ifjúságügy alacsony prioritású téma, például a nyugdíjasok, a kisgyermekes és a kóbor állatok jóval előrébb sorolódnak. Ebbe a trendbe illeszkedik, hogy az elmúlt években nem kaptak valós társadalmi támogatást az ifjúság életét jelentősen és negatívan befolyásoló döntésekkel szembeni tiltakozások, az oktatási rendszer átalakítása a szakma tiltakozása ellenére az európai trendekkel és elvárásokkal ellentétesen gyakorlatilag mindenfajta társadalmi ellenkezés nélkül zajlott le, a gyermekszegénység drasztikus emelkedése sem váltott ki társadalmi ellenállást, de a fiatalok tömeges külföldre vándorlása sem mozgatta meg a társadalmat.

III. A TÁRSSZAKMÁK IFJÚSÁGÜGYI HELYZETE

A 2010-ben kezdődött kormányzásnak több olyan intézkedése volt, ami erősen érinti az ifjúságügyet is, bár alapvetően más rendszereket formált át.

OKTATÁSÜGY

Az európai ifjúságpolitika és oktatáspolitikai metszetében legfontosabb témaként a korai iskolaelhagyás megelőzése, az élethosszig tartó tanulásra való felkészítés és a középfokúnál magasabb végzettség megszerzése állnak. Mindhárom terület szorosan összefügg az oktatás átalakításával annak érdekében, hogy alkalmasabbá váljon a XXI. század igényeinek kiszolgálására.

Ezen a területen a hazai oktatási rendszer szabályozási keretei rendelkezésre álltak egészen a jelenlegi „köznevelési törvény” életbe lépéséig. A szakmai konszenzus szerint a XXI. századi iskolák alapvető attribútuma a teljes körű autonómia mind az iskolavezetés, mind a tanterv testreszabása tekintetében. A 2012 óta hatályos szabályozás a központosítással és a tantervek uniformizálásával az oktatásügyet az ellentétes irányba fordította. A magyar oktatási rendszer nagy lehetőséget hagyott ki, feltételezhetően megfelelő szakmai segítség hiányában, illetve a pedagógusi szemléletváltás elmaradása miatt, hogy valóban autonóm módon működő, korszerű rendszerré váljon. Valószínűleg ez is az oka annak, hogy a központosítás még a kapkodás, az állandó változások és a finanszírozás jelentős csökkenése miatti működési gondok ellenére is gyakorlatilag ellenállás nélkül megvalósult. A Klebersberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) a centralizáció állatorvosi lova. Miközben folynak a központból elvégzett kinevezések (amely során nem különösebben érdekes a helyi közösségek, tanárok, szülők véleménye), a tankönyvek (és a diákok) uniformizálása, aközben a KLIK sokhónapos, egyre növekvő adósságot görget maga előtt (Nol, 2015): kifizetetlen számlákról, csúszó bérekről, közüzemi és adótartozásokról szólnak a hírek.

Az iskolai autonómia megszüntetése az ifjúságpolitika egésze szempontjából kedvezőtlennek tette az aktív állampolgárrá válás kereteit is, hiszen a központosítással gyakorlatilag megszűntek a gyakorlat útján való demokrácia-tanulás keretei az iskola védett közegében. Az egyetemi autonómia felszámolása is mutat hasonló problematikus elemeket. Az egységesített tanterv tananyag-központúsága és a kulcskompetenciák fejlesztésének háttérbe szorítása még az elvárások szintjén is

hátrányosan befolyásolja az élethosszig tartó tanulás esélyeit is. Magyarország távol van a 2020-ra tervezett 15%-is aránytól, a formális felnőttoktatásban való részvételben a leghátsó, 5% alatti csoportban vagyunk.

Ezen a ponton fontos megemlíteni az ifjúságügy egésze és az oktatás szempontjából egyaránt fontos megközelítési különbségeket. Az Európai Unióban, de a világ más részein is meghaladottá vált az egyenlő esélyek, az „equal opportunities” megközelítés, hiszen felismerték, az egyének hátrterüktől függően ezekkel különböző mértékben tudnak élni ezekkel. A ma érvényes megközelítés, a kiegyenlítő esélyeket, az „equitable opportunities”-t támogatja, hasonlóan az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye pozitív diszkriminációs megközelítéséhez. Az új magyar oktatáspolitikai, egyébként a szociálpolitikához is hasonló módon az egyenlő esélyek megközelítést támogatja, amelyről évtizedes tapasztalatok alapján tudjuk, a különbséget elmélyülését, a hátrányos helyzetűek még hátrányosabb helyzetűvé válását okozza. Az Európai Bizottság hivatalos, a magyar oktatáspolitikai jelenlegi helyzetéről, működéséről szóló jelentése szerint épp az ellenkezőjét lenne szükséges megvalósítani, mint amit a magyar oktatáspolitikai célul tűzött ki, ugyanis jelen folyamatok szerint az esélyek kiegyenlítésével szemben épp a szegények járnak a legrosszabbul, az egyébként is szelektív és merev magyar iskolarendszer a változásokkal még inkább ellehetetleníti a társadalmi mobilitást (Európai Bizottság, 2015).

Méginkább riasztóak a magyar iskolai szegregációs törekvések, amelyeket már – a közösségi elvek sérelmére hivatkozva – az Európai Bizottság is vizsgálni kezdett. A köznevelési törvény módosítása ugyanis lehetővé tette, hogy a kormány rendeletben szabályozhatja, hogy mely esetekben lehet eltekinteni az elkülönítés törvénybe foglalt tilalmától.

A korai iskolaelhagyás megelőzése területén hazánk 2010 előtt már jelentős sikereket ért el elsősorban a második esély programokkal, valamint az első, ingyenesen megszerezhető szakképesítés megszerzési korhatárának emelésével. A jelenlegi kormány első intézkedései között volt az iskolaköteles kor 18 évről 16 évre való leszállítása és a szakképesítés megszerzési korhatás csökkentése, amely az ifjúságügyre mért talán legsúlyosabb teher. Ennek hatására Magyarország azon országok dicstelen csoportjába került, másik 3 kelet-európai ország társaságában, ahol a korai iskolaelhagyás aránya 10% felett van és növekszik.

Visszavonásra került az a szabály, amely szerint a tanórak ötdödét nem szakórai rendszerben kellett megtartani. Így újra lecsökkentek a kooperatív, projekt- és élményalapú tanulási helyzetek (pl. erdei iskolák szerepe az iskolában), holott az ifjúságszakma régóta használ ilyen módszereket Magyarországon, s hagyományosan kompenzálja is ezzel az iskola által keltett hiányokat. Az iskolaügy pozitív intézkedésének tarthatnánk a közösségi szolgálat bevezetését, amennyiben az nem a kötelezettség erejével, hanem a motiváltság szándékával történt volna. Az ifjúsági munkának kihívás, hogy szakmai tudásával képes lenne a szolgálatban rejlő pedagógiai potenciálok kibontakoztatását segíteni, de forráshiánya miatt nem nagyon tudott bekapcsolódni.

EGÉSZSÉG, EGÉSZSÉGÜGY

A gyermek és ifjúsági korosztályok rendszeres szűrése, egészségi állapotuk monitorozása elvileg 16 éves korig megoldott, bár az iskolaorvosi megelőző tevékenység az ország nagy részén csak papíron működik. 16 éves kortól a munkába állásig a legtöbb fiatal nem vesz részt szűrővizsgálatokon, azt követően is csak a kötelező munkaegészségügyi vizsgálatokon, amelyek az iskolaorvosi rendszerhez hasonlóan nagyrészt papíron a valósánál alaposabbak és rendszeresebbek. Az egészségügy ellátórendszerében csak kevés szakterületen és az ország meglehetősen kis részét lefedően találkozhatunk az ifjúsági korosztályok számára speciálisan kialakított szakrendelésekkel, kórházi osztályokkal.

SZOCIÁLIS ELLÁTÁS, SZOCIÁLPOLITIKA

A fiatal korosztályokat érintő szociálpolitika egyértelműen a középosztályt támogatja, míg a rászorulóknak számára egyre szűkül az ellátások, a lehetőségek köre. A még nappali tagozaton tanuló gyerekek, fiatalok szempontjából katasztrofális – és az EU esélyegyenlőségi politikájával egyértelműen ellentétes – az a szabályozás, amely mindenféle vizsgálat és alternatív segítségnyújtás nélkül megvonja a családtámogatást bizonyos mennyiségű hiányzás után. További gondot jelent, hogy a gyermekétkeztetés rendszere, amelyben a rászoruló gyerekek csak tanítási napokon jutnak ellátáshoz, a gyermekéhezést, mint a növekvő gyermekszegénység egyik fontos elemét nem oldja meg.

Az EU által a fiatalok munkanélküliségének kezelése érdekében támogatott Ifjúsági Garancia Programnak csak nyomai vannak a hazai szabályozásban (bővebben lásd: Intézmények és folyamatok fejezet)⁵². Kérdés, hogy a fiatalok külföldre vándorlását ez csökkenti-e majd.

A fiatalok számára a szociálpolitika hagyományos elemei amellett, hogy a középosztályt részesítik előnyben, a rugalmasság, a mobilitás csökkenését vagy stagnálását erősítik, amely szintén ellentétes az európai ifjúsági stratégiával. A magyar szociálpolitika szent tehenének tekinthető, a szülők hároméves otthon tartózkodását támogató, többször nevet változtatott rendszer, amely mellől vagy helyett, nincs jelen a rugalmas munkavállalási formák támogatása. A munkavállalók egy jelentős része számára ez befolyásoló tényező a fiatal nők alkalmazása esetén, így erősíti az esélyegyenlőtlenséget. A „szocpol”, azaz a lakásvásárlás támogatásának rendszere és annak legújabb módosítása hasonló rejtett agendát feltételez.

A szociálpolitika és az oktatás határát jelenti a koragyermekkori ellátások rendszere, amely a fiatal korosztály egy részének életét alapvetően befolyásolja. Az ún. „barcelonai célok” szerint 2010 óta a három év alatti gyermekek legalább egyharmada számára rendelkezésre kellene állnia szervezett, fejlesztési célú intézményeknek (míg a 3 év feletti, de iskolaköteles kor alatti gyerekek esetében ez 90%). Ezen a téren Magyarország a sereghajtó harmadba tartozik, az arány mindössze 10% körül van (3 és 6 év között is 80% alatt, a kötelező óvodáztatás bevezetését sem kísérte az ellátórendszer fejlesztését segítő állami támogatás).

⁵² www.kormany.hu/hu/nemzetgazdasagi-ministerium/munkaeropiaci-es-kepzesi-allamtitkarsag/hirek/elindult-az-ifjusi-garancia-program.

A MUNKA VILÁGA

A munka világában az ifjúsági korosztályokat leginkább érintő kihívásokat a tartós elhelyezkedéshez sokszor nélkülözhetetlen munkatapasztalat megszerzése, a pályakezdők elhelyezkedése, a családalapítás és a tanulmányok folytatása érdekében az újfajta, rugalmas munkavégzési formák elterjesztése és a fiatal munkavállalók fokozott védelme jelentik.

Az európai és észak-amerikai fiatalok nagy része számára kiváló és gyakran kihasznált lehetőség az önkéntes tevékenység végzése. Ennek jogi keretei, mint azt korábban már kifejtettük, rendelkezésre állnak, ám ezekkel a lehetőségekkel elsősorban külföldi fiatalok élnek hazánkban. A kormányzatok adósak maradtak olyan ösztönző programokkal vagy legalább figyelemfelkeltő kampányokkal, amelyek az önkéntesség elterjesztését segítették volna. Erre a legjobb lehetőség 2011-ben, az Önkéntesség Európai Évében volt, ám a kormánypolitika már akkor is inkább civil szerepvállalás ellenes volt, így az Európai Évhez kapcsolódóan hazánkban semmilyen látható akció nem zajlott.

Az európai ifjúságügy egyik fontos témája az elmúlt időszakban a gyakornokok anyagi helyzetének rendezése. A magyar jogi szabályozás annyiban pozitív irányba változott, hogy a gyakornokokkal, akár a kötelező nyári gyakorlat idejére is, a fogadó intézmény köteles szerződést kötni, így a fiatalok dokumentumokkal tudják később igazolni a ledolgozott időt, ám a legnagyobb problémára, az anyagi helyzetre hazánkban egyelőre nincs megoldás, a gyakornokokat a jogszabály szerint akár a minimálbér 15%-áért is foglalkoztatni lehet.

A magyar munkaerő-politika nem tett erőfeszítéseket a nem-hagyományos munkavégzési formák elterjesztésére az utóbbi időszakban. A távmunka 2010 előtt kiemelt szerepben volt, mind annak támogatására, mind megismertetésére volt kormányzati program. Más nem-hagyományos formák, például a job-sharing, a státusz megosztása nem jellemző Magyarországon. Különös sajátossága a munka hazai világának, hogy miközben Európában mindenhol az állam alkalmazásában álló munkavállalóknak van a legtöbb mozgásterük, ha részmunkaidőben vagy rugalmas munkabeosztással, esetleg részben otthonról kívánnak dolgozni, nálunk az állami szféra a legrugalmatlanabb, így a fiatal családok vagy a továbbtanuló fiatalok életét az állam, mint munkáltató nem támogatja.

A pályakezdő munkanélküliek elhelyezkedését segítő, a munkáltatók számára rendelkezésre álló ösztönző programok évek óta működnek, ám nem tartalmaznak olyan elemet, amely a támogatási időszak lejárta után hosszabb távon is segítené a munkahely megtartását. A nem pályakezdő, hanem esetleg egy-két sikertelen munkavállaláson már tülesett fiatalokat a rendszer nem támogatja kiemelten.

KULTÚRA

A magyar fiatalok az európai átlagnál jóval kisebb arányban vesznek részt kulturális szervezetek tevékenységében. Ez minden valószínűség szerint egyaránt eredeztethető a társadalmi értékrendből, valamint a hazai általános művészetoktatás jellegzetességeiből.

A fiatalok kulturális tevékenységének közegei elsődlegesen nem a mainstream, az állami támogatásokhoz és jegybevétel alapú támogatásokhoz (pl. TAO) könnyen hozzájutó művészeti szinterek,

hanem a kísérletezésre, önmegvalósításra leginkább alkalmas alternatív művészeti csoportok lennének. A kormányzati politika az elmúlt évtizedekben sem támogatta különösebben hangsúlyosan ezeket a kulturális színtereket, ám az elmúlt öt évben a meglévő rendszerben is óriási visszafejlődés történt. Viszont a kulturális törvény 2012-es módosítása (1997. évi CXL. törvény, a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről) után a helyi önkormányzatoknak biztosítani kell a könyvtári ellátást (telepített könyvtárral vagy könyvtárbusszal - ez utóbbiból kevés van). Ezek a kistérségi könyvtárak alkalmasak lehetnek akár közösségi térként is funkcionálni – így létrehozható lenne a kapcsolat az IKSZT rendszerrel.

HIVATKOZÁSOK

- Council of Europe (2014): Perspectives on Youth Vol. 1 & 2
- Council Resolution on a renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-2018)
- European Commission (2009): EU Strategy for Youth – investing and empowering
- Eurobarométer adatok Magyarországról (2014): http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_408_fact_hu_hu.pdf,
- European Commission (2010): ET2020 – Strategic Framework – Education and Training – European Commission
- European Commission (2013): Barcelona objectives – Report
- European Commission (2009): European Research on Youth, a Policy Review
- European Commission (2011): EU Indicators in the Field of Youth – European Commission Staff Working Document
- European Commission (2012): EU Youth Report – http://ec.europa.eu/youth/policy/implementation/report_en.htm
- European Commission (2012): Rethinking Education – Policy Paper
- European Commission (2015): European Youth – Flash Eurobarometer 408, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_408_fact_hu_hu.pdf
- European Commission (2015): Commission Staff Working Document, Country Report Hungary 2015 Including an In-Depth Review on the prevention http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cr2015_hungary_en.pdf
- European Parliament and Council (2006): Recommendation 2006/962/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, Official Journal L 394 of 30.12.2006
- European Parliament and Council (2009): European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training
- Eurostat (2009): Youth in Europe. A statistical portrait – Eurostat
- Eurostat (2015): Being Young in Europe Today 2014 – Eurostat, Brussels, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_401_fact_hu_en.pdf
- Lannert Judit, Nahalka István, Radó Péter Trencsényi László, Váradi Balázs (2013): Fehér könyv az oktatásról – Magyar Pedagógiai Társaság, Haza és Haladás Közpolitikai Alapítvány
- Linda Haas (2008): Parental Leave and Gender Equality: Lessons learnt from the European Union – in Review of Policy Research

Myplace (2015): Project Report

Nagy Ádám – Bodor Tamás – Domokos Tamás – Schád László (2014): Ifjúságügy, ISZT Alapítvány, Budapest

Nagy Ádám (2000): Civil a pályán? – az ifjúsági intézményrendszer struktúrái a rendszerváltás után: a civil részvétel, Politikatudományi Szemle, 1–2

Nagy Ádám (2008): Civil ifjúság – szervezetek, Új Ifjúsági Szemle 19-20

Nagy Ádám (2014): A civil társadalom domesztikálása in Vásárhelyi Júlia – Magyar Bálint (ed.): A magyar polip – a posztkommunista maffiaállam, Noran Libro Kiadó

Nagy Ádám (2014): Ifjúsági scénáriók, in Elek Tímea (szerk): Összebeszélünk – I ifjúságügyi Kongresszus, konferenciakötet, ISZT Alapítvány

Nagy Ádám (szerk) (2007): Ifjúságsegítés – Probléma vagy lehetőség az ifjúság?, Budapest-Szeged, Palócvilág-Új Mandátum- Belvedere

Nagy Ádám-Székely Levente (2008): Az ifjúsági civil világ, Civil Szemle, 1-2

Niedersächsisches Landesinstitut für schulische Qualitätsentwicklung (2011): Framework of Reference: Making of Leadership in Education

Niedersächsisches Landesinstitut für schulische Qualitätsentwicklung (2011): Recommendations: Leadership in Education

Nol (2015): „A májusi fizetésem még sehol, a júniusi talán még a nyáron megérkezik”, <http://nol.hu/belfold/12-milliard-forinttal-tartozik-a-klik-1549109>

OECD (2014): Society at a Glance

RAND Europe (2014): Use of childcare services in the EU Member States and progress towards the Barcelona targets

Report of the Council and the Commission on the implementation of the renewed framework for European cooperation in the youth field (2010-18)

Resolution on a European Union Work Plan for Youth for 2014-2015

Vörös Miklós (2015): Verseny a közpénzből és a közpénzért, MASZK Egyesület

1997. évi CXL. törvény, a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről

ec.europa.eu

coe.int

youthforum.org

iyfnet.org

internationalyouthcouncil.com

undesadspd.org

ÁDÁM NAGY-ANDREA GRUBER-ZOLTÁN HÁMORI-ESZTER SALAMON: THE UGLY DUCKLING? POTENTIALS OF THE HUNGARIAN YOUTH FIELD

SUMMARY

I. APPROACHES TO THE FIELD OF YOUTH

Youth policy as a holistic discipline is still in the very early stages of development in Hungary as well as internationally. There is no consensus in the age range of youth; different disciplines use different starting points and ends. In many cases it is difficult to deal with youth as a homogeneous group because there are considerable differences between different age groups within the youth category, therefore tools and methods to be used as well as their legal status vary. Their different legal statuses according to their age of discretion do not necessarily correlate with the age groups used in youth policy definitions.

There are at least four different approaches to youth policy. According to the first, youth policy is defined as the widest subset of public policy; it means that all domains of public policy has a youth aspect, such as maternity leave, alimentation of children, student loans, etc. (horizontal policy approach). According to this approach youth activities are horizontal, and interweave society as well as traditional public policy areas (education, healthcare, employment, etc.) and related administrative branches. Therefore youth policy is the sum of all youth related activities of different policy areas, and cannot be defined as a separate entity. Party politics usually prefers this approach during election campaign periods.

Others define youth policy solely as activities directly aimed at youth (youth work approach). Although this approach identifies specific youth related areas (streetwork, youth camps, youth services, youth counsel), it loses the benefits of the horizontal approach.

The narrowest approach defines youth policy as supporting state motivated youth initiatives with grants, and the decision making structures and institutional background provided for this (youth administrative approach).

In our work we propose a fourth approach that integrates the horizontal, youth work and youth administrative approaches into one (integrated approach). This approach does not limit youth policy to the structure of decision making or to the distance of sociologists' approach that converts individual youngsters into youth; neither does it make it equal to non-formal pedagogy. It is aiming at collecting all the necessary areas of dealing with youth with an integrative method, that include supporting youth initiatives, creating opportunities for participation, involving stakeholder generations in decision making, support systems for youth communities and organizations, youth research, planning,

as well as the research on the relationship of youth and the legal subsystems, etc. It is important to note, that in contrast to the top-down approach of youth policy (youth policy approach), based on the logic of society and generational section of society's subsystems – our approach is not rooted in youth policy, but rather comes from a professional starting point, and it is issue-based. Its bottom-up system is built up from the individual and community needs of young people. According to this approach, in postmodern societies there is a third, equally important socialization space: free time community, besides the primary and secondary ones, family and school (further reading in Nagy-Trencsényi, 2012). While the effect of traditional socialization spaces (family, school) is weakening, the weight of the free time (and media) space is growing. While family norms are traditionally based on a respect of authority, school norms on obedience, free time space norms prefer cooperation between young people and reconciliation procedures, thus creating space for practicing reciprocity. Our analysis presented in this report follows this last approach.

II. THEORETICAL BACKGROUND

There are only a limited number of current research projects in the field of youth policy in Hungary. They are also limited in their scope, either concentrating on one segment only (e.g. university students, healthcare), or on one locality (e.g. Pécs, Székesfehérvár). On the whole we can say that ever since the national research entitled Hungarian Youth 2012 (Magyar Ifjúság 2012) this field has been relatively abandoned. With regards to policy papers we need to highlight the country report of the European Union (Working with Young People: The Value of Youth Work in the European Union, Country Report, Hungary, 2014), which does not present a favorable picture of youth work in Hungary, especially in comparison to other EU member states. We also need to mention the Policy Review in Hungary paper, which is being prepared in secret, also for an international order.

We can calculate with 10-12 active organizations that can be regarded as think tanks, approximately half of which has published on youth policy. A little more than a dozen books were published in the field in the last 2 years, a number that does not appear low at first glance, but if compared to other disciplines it is shamefully low. Since *ÚjIfjúságiSzemle* stopped to be published in 2012, there have also been half a dozen periodicals publishing youth policy related essays. Only one overarching conference and 4-5 meetings of professionals worth mentioning have been organized during this period. It is important to highlight an initiative launched in 2015 aiming at integrating the smaller meetings into one big "all youth policy" conference.

There are only three awards having any relevance to youths, but there is no high ranking national award in the youth field.

III. PUBLIC POLICY SPACE

The years 2014-15 – as well as previous years – were characterized by chaotic and unpredictable law making, and the comprehensive law on youth could not be created. Most youth related tasks are assigned to local governments by law, however, they have not been specified. As a result

every local government has had its own interpretation of these tasks, ranging from organizing youth camps, through establishing youth offices, community spaces, youth local governments, to some local authorities doing nothing. This is the reason why professionals have been lobbying for a law on youth for more than 25 years. Besides making tasks clear, it would have a synergic effect on all the stakeholders. In addition until summer 2014 governmental actions and products regarding youth issues were hindered by the bipolar structure of government.

The civic sector, having had a major role in the youth field, was severely hit by modifications of the Civic Code and related laws. Their administrative tasks multiplied, making it nearly impossible for them to function properly, focusing on their real tasks. What is more, they also need to fight the enormous bureaucracy of the courts.

It is interesting to note, that not these, but some related issues were highlighted by the media. The case of the Norwegian Civil Fund needs to be mentioned first, although it is not directly connected to the youth field but has strong links to it, along with the MACI Campaign of the non-profit organizations, born as a reaction to it. A rape case at the freshmen camp of ELTE University, a classic youth policy problem (camps) and not a higher education issue also received high publicity. Besides, the national research on youth, Hungarian Youth 2012 mentioned earlier, as well as the appointment of Mr. Tibor Navracsics to the position of Commissioner of Education, Culture, Youth and Sports have reached the news. Although it is not newsworthy and there is no information yet if Kecskemét wins the title of Youth Capital of Europe, it can be the most significant youth event of the next period.

IV. INSTITUTIONS AND PROCESSES IN THE HUNGARIAN YOUTH SECTOR

Institutional processes were mostly rooted in the planning fever of recent years. The National Youth Strategy which aligns to the Youth Strategy of the European Union, the so called youth policy framework 'For the Future of the New Generation Program', as well as the Action Plans connected to the National Youth Strategy all appeared to be on different levels of planning sometimes totally unrelated, sometimes even contradictory to each other. Governmental structures were also typically in a similar state of chaos with parallel decision making centers, which had a negative effect on activities as well as outputs. The situation in governmental background institutions was very similar. Mobilitás, formerly defined as the only professional institution in the field of youth, was dissolved after multiple transformations, creating an even bigger professional vacuum. New Generation Centers, established to replace Mobilitás, were only planned to be a two year project and invested only a minor part of their total assets of more than 3 billion HUF (approximately 10 million EUR) into the sector. Compared to this attempt, allocation of youth related tasks to the local integrated community service centers in small settlements was a better initiative.

Besides this the government did not create an official and legitimate dialogue with non-profit organizations of the youth sector, only its internal consultative structure (ISZEF) was extended by inviting representatives from the sector. At the same time, rights have not been granted to non-governmental participants in agenda setting, decision making and implementation, or initiating meetings.

The one billion HUF (approximately 3.3 million EUR) donation to the Hungarian Boy Scouts Association has to be highlighted here, a sum provided to the organization without any competition or procurement; this action clearly exemplifies the tendency of preferring the government friendly allies, as well as the alienation of the government from a service based approach. Contradictory to the national nepotism, a number of leaders of Hungarian non-profit service provider organizations were elected to European and international positions. The EU Commissioner of Education, Culture, Youth and Sports is also Hungarian, though Hungarian youth organizations have not profited much from this until now.

V. TRAINING AND EMPLOYMENT

The basis for any profession is provided by training. Youth worker training has been modified three times since its launch in 2003. In 2009 the training program was shifted towards modularity; in 2012 it was merged with the social assistant training resulting in the youth worker assistant training. Youth worker and youth worker assistant training shows an uneven geographical distribution, with the North Great Plain region is overrepresented while the Central Transdanubia region is extremely underrepresented with respect to training centers. In 2015 a youth specialization was established within the Community Worker BA. Enrolment to this BA opens in 2016, so the actual training will start in 2017 the earliest, thus the graduation of the first BA level youth workers is expected in 2020 only. Comparing the number of students in training (approx. 5000) since the inception of the program and the employment opportunities provided by the state (approx. 500) we see a striking difference. A solution of either downscaling of the training or widening of employment opportunities (e.g. by the counties, municipalities or by non-profits) need to be considered. All in all it seems that until today turning quantity into quality has not been successful.

VI. CHILDREN'S RIGHTS AND ADVOCACY

"The wellbeing of a child is provided if her/his material, emotional, mental, physical cultural and social needs are answered and at the same time she/he feels that her/his quality of life is appropriate" (UNICEF, 2013). Based on this goal we feel it important to review the framework of regulations on children's rights in Hungary as well as their current state, to consider the children's literacy of their own rights, and to take a look at the obstacles of advocacy for vulnerable groups. Although the UN Convention on the Rights of the Child, as well as the 1997 national law on child protection created the basis for effective protection of children's rights, a new trend started in 2006 and has increased since 2010 that resulted in regulations of certain legislative branches to limit these rights. It is definitely a step-back as compared to the previous period. As of today there is a considerable deficit in the field of child rights, furthermore there is no law that establishes the position of a child rights ombudsman. This task is assigned to the office of the general ombudsman, although this issue had been raised by the UN Committee on the Rights of the Child.

While Hungary is considered to be a functioning democracy, the number of children ignorant of their rights is rather high, at the same time the national curriculum limits child rights education to one hour

per week optional class in secondary school. We feel that it would be extremely important to include child rights education in the curriculum from a very early age, and to continue until the end of the formal education, including university. The knowledge and experience of young people of their own rights will be insufficient without such an intervention, and it will also limit their level of participation. Although there are civic and governmental initiatives to introduce children's rights to a wider audience, and the state also makes it compulsory on a regulatory level, the necessary resources are not provided for it, and even the existing resources are being pulled out of the system.

The situation with regards to vulnerable groups is even worse; their knowledge and advocacy capacity is more than limited, while they are the ones most exposed to violation of their rights on a daily basis. Moreover their own family patterns make them not to challenge their situation.

All these phenomena together, contrary to the favorable regulatory environment, considerably limit the chances of turning theoretical possibilities into reality; therefore there is a significant deficit in the actual respect and enforcement of children's rights in Hungary. However *"in the life of a child there is only one chance for growing up physically and mentally in a normal way"* (UNICEF, 2012).

VII. MAPPING THE RESOURCES

The main sources of income for youth organizations are the income from their main activities, and financial support from the Hungarian state and the European Union. In the youth sector the proportion of individual/corporate donations and donations from the 1% of income tax is limited as compared to their total incomes. Non-profit organizations of the youth sector are much more dependent on grants provided by the state than it would be optimal, and compared to other national examples (Scandinavia, UK, USA). This fact considerably limits their organizational autonomy. To establish financial security of NGOs working with youth, a radical increase of the proportion of individual and corporate donations is necessary.

Of all state provided grants, the Program for Children and Youth (with decreasing resources), the National Cooperation Fund (NEA) and specifically its Committee on the Future of New Generations (with increasing funds) can be considered as targeted youth resources. Besides these there are non-youth specific grants, and grants provided by local governments for youth NGOs. It is important to mention that in the state system mechanisms for supporting individuals and state owned enterprises are invisible and thus they do not provide for transparency of good governance. Concerning resources from individuals in the form of 1% of income tax and individual donations are the two biggest subsets. Operative Programs, the Erasmus+ Program, and the Leader grants have to be mentioned among the European Union resources. Beyond these, the contribution of the Norwegian and Swiss Civil Funds to the youth sector is considerable.

VIII. THE EMBEDDEDNESS OF YOUTH POLICY

Youth policy as a content of governmental and political frameworks both in Hungary and in the European Union is limited. While in Hungary professional content is formed solely by professionals

and politicians, on the level of the European Union as well as on that of the Council of Europe the agenda is set in great proportion by a circle of youth NGOs with considerable advocacy capacity. However activities of these NGOs are focused on a smaller professional area (Nagy, 2007), and a majority of them only concentrates on the narrow age group of 16-25 year oldyouths(EU Youth Report 2012). Initiatives or policies reaching out of the borders of the European Union are scarce.

While the European Commission fights against the segmented coordination of youth policy, declaring a policy of 'breaking down 'silos'', in Hungary coordination remained segmented. For example we cannot see any cooperation among policy areas (education, youth, and healthcare) despite of them belonging to the same Ministry of Human Resources (EMMI). Lack of coordination and cooperation is even more apparent if other ministries such as the Ministry of Interior (local governments), or the Ministry of Agriculture (integrated community service centers in small settlements) are involved.

A link between different segments of youth policy can be established in two ways. One approach is to use the agenda setting and advocacy potential of the youth NGO sector, as it works very well on European level (e.g. European Youth Forum). In Hungary this approach seems to be impossible to take. On the one hand the advocacy capacity of youth related NGOs has been decreasing in the last 15 years in Hungary. On the other hand, neither the hostile approach of the government, nor the low esteem of NGOs in society makes this possible. Another important framework for the formation of a holistic approach is subsidiarity (Davies, 2003). On local level, in the personal environment of the individual, it is much easier to deal with a young person as a whole. Politics trying to regulate everything on a central, state or even higher level is incapable of this. From the center only the number of pupils, unemployment rates, health care statistics are visible, but individual young people characterized by their living place and actual life situation cannot be seen.

A tradition of hierarchy in certain professions also works against embeddedness, making cooperation between professionals more difficult. On local level, sometimes even against legal regulations, the situation is better. A positive change in the legal framework providing autonomy for local professionals and institutions, or at least a communication campaign supporting professionals with a holistic approach, to see that they are on the right track would be of great help.

IX. CONCLUSIONS

Making the accomplishments already achieved and the processes initiated as an individual profession sustainable on the long run has not been ultimately successful until today. It is obvious that operation in all areas analyzed in this report is incomplete or questionable at best. Nevertheless, it would be a mistake to blame it solely on the discontinuous and periodic funding; for gaining a deeper understanding of the processes an objective analyses and systematic reflection are essential.

With respect to this, it has to be highlighted that the most important player in the youth policy field, i.e. the Hungarian government follows its own course. It does not take into consideration the reactions of others to its decisions and does not seem to care much about the long term effects of those decisions. The government's youth related decisions have raised the attention of institutions

and politicians of the European Union on several occasions. An even greater problem is that the perpetual changes create insecurity among young people. According to the findings of youth policy research (Nagy-Székely, 2014) the most important problem for young people is insecurity as compared to traditional issues like accommodation, family, employment. It is not surprising in the light of these data, that emigration of youth has become one of the most acute problems. Although the phenomenon of emigration is a problem in all segments of society, youth is seriously overrepresented in this respect; they have become the single largest group of citizens who “vote with their legs”. According to professional estimations in the last 5 years approximately 7-900,000 citizens left the country, and the process seems to be accelerating. Close to half of students (45%), and one third of those under 35 years old (33%) plans to leave the country (Tárki, 2015).

The continuous discontinuity (Oross, draft), the lack of stability (Mobilitás vs. New Generation Contact Points), the project approach replacing strategic development (e.g. New Generation Contact Point system), the permanent changes of direction (e.g. youth worker training) makes permanent and planned development impossible. As long as there is no change in this situation, the youth field will remain secluded, or it will be integrated into other professional fields, until – similarly to the example of some other European nations – a cataclysm brings it to life again.

X. RECOMMENDATIONS

The authors of this book collected the following set of recommendations as a motivation for taking action in the youth policy field:

1. A comprehensive law on youth that goes beyond the governmental cycle, serving as the political and professional framework for youth policy, should be created with a national consensus.
2. Youth organizations should be consulted in all questions affecting their age group, especially changes in legislation.
3. A legitimate civic – government dialogue should be established; the government forum (ISZEF) should not only be widened in numbers, but also its processes and operation should be reconsidered.
4. The system of Action Plans for the National Youth Strategy should be revised in a way that provides a valid Action Plan based on a political and professional consensus both in its form and its content at all times.
5. Establishment of a separate youth worker training (BA, MA, PhD) should be supported.
6. For a continuous development of the youth profession non-formal trainings should be provided. The state should provide adequate financial resources while professional youth organizations should identify training needs as well as agree on training content and providers.
7. Professional events and the re-launch of a professional periodical should be supported to foster the scientific background for youth policy.

8. Answers should be found to the challenges of migration. A related strategy as a common framework should be developed and applied for emigration as well re-immigration of Hungarians living abroad, and immigration of EU citizens and those from third countries.
9. Citizenship education should be strengthened. Parliament parties should be mandated to spend part of their financial support on citizenship education of young people, including non-party-affiliated youth. (Programs organized in cooperation with other political parties should be conditional for them to receive state financial support.)
10. Education for a healthy family life should be fortified. Instead of promoting a certain family model, programs that build the family competences and provide practical experiences as well as reflection should be financed.
11. The potentials in compulsory community service in secondary school should be explored through complex development of competencies. Teachers should receive methodology training on facilitating and processing the experiences gained through the community service activities. The work of such teachers should be acknowledged as part of their job. Young people should be encouraged to further volunteer in community service activities as a result of the compulsory activities.
12. A representative youth research should be commenced every four years (next in 2016), with a consensus of relevant researchers, similar to those in the past both in structure and in the type of data collected, providing the possibility of longitudinal analyses.
13. Child rights education should be included in the National Curriculum for all grades, so that every young people are well informed of their rights as well as for help and support.
14. Parents and the wider society should also be educated about children's rights, as well as the existence and importance of the child rights approach.
15. The status of child rights ombudsman should be established in accordance with the recommendation of the UN Committee on the Rights of the Child.
16. Resources allocated for youth policy goals should be increased. A normative financing of community institutions providing services directly to young people should be introduced in order to strengthen local communities' and municipalities' capacity to retain their inhabitants.
17. Transparency and public justification of non-normative state support should be introduced.
18. All urban development grant schemes should include a community building element; there should be no application only for building physical structures accepted. A two-step application procedure should be introduced, and in the second step community work should be made compulsory in order to map needs and strengthen local involvement, responsibility and sustainability.
19. The operation of smaller local youth organizations should be supported locally both financially and in kind. Bigger, or national organizations should be able to access wider state funding that allow for their institutionalization; they also need to be enabled to start innovative social enterprises to strengthen their autonomy.

REFERENCES

Davies Pat (2003): Widening Participation and the European Union: direct action – indirect policy? – in European Journal of Education

European Union (2014): Working with young people: the value of youth work in the European Union Youth Report, Country Report, Hungary (2012) – European Commission, Brussels http://ec.europa.eu/youth/policy/implementation/report_en.htm

http://www.youthpolicy.org/library/wp-content/uploads/library/2014_EU_Youth_Work_Study_Country_Report_Hungary.pdf; and http://ec.europa.eu/youth/library/study/youth-work-report_en.pdf

Nagy Ádám (szerk) (2007): Ifjúságsegítés: Problémavagylehetőségazifjúság? Belvedere – Újmandátum – Palócvilág, Szeged-Budapest

Nagy Ádám–TrencsényiLászló (2012): Szocializációsközegek a változó társadalomban, ISZT Alapítvány, Budapest

UNICEF (2012): InnocentiJelentés, 2010in: AJB projektfüzetek, A gyermekek testi-lelkiegészsége

UNICEF Magyar Bizottság (2013): Tehogyvagy? Az UNICEF Magyar Bizottságjelentése a gyermekek jóllétéről. <http://unicef.hu/-/minden-2-magyar-gyermek-veszelyben>

SZERZŐINK

Gruber Andrea, PhD.

felntőtképzési és kulturális menedzser, orosz-angol szakos tanár, tréner. A Pressley Ridge közép-, és kelet-európai regionális igazgatójaként a súlyos magatartás-, érzelmi és beilleszkedési zavarokkal küzdő fiatalok és családjaik támogatásán dolgozik. Fő érdeklődési területe a humán szolgáltatási modellek kultúrák és országok közötti átültetése. A témával PhD fokozatot szerzett nemzetközi fejlesztés és közigazgatás szakon a Pittsburghi Egyetem Közigazgatás és Nemzetközi Kapcsolatok karán.

Györfi Gyula

főállásban közgazdász, szabadidejében közel tíz éve kisközségek fejlesztésével foglalkozik, leginkább Dél-Dunántúlon. Szakterülete a stratégiai tervezés, a szervezeti menedzsment fejlesztés, kisszervezeti minőségirányítás, de főként a nonprofit gazdálkodás és ügyvitel. Tréner, oktató és tanácsadó.

Hámori Zoltán

Politológus-közgazdász. Több mint 15 éve foglalkozik önkéntességgel, közösségi tanulással, fiatalok demokratikus készségeinek fejlesztésével. Az utóbbi időben főleg civil szervezetek operatív, pénzügyi irányításában vesz részt, és non-profit menedzsment címmel tart kurzust a Budapesti Corvinus Egyetemen.

Kaszás András

politológus, joghallgató. 2013 óta a Nemzeti Ifjúsági Tanács alelnöke, mellette önkéntesként több ifjúsággal foglalkozó civil szervezetet munkáját vezeti, vagy vesz részt benne. Érdeklődésének középpontjában a foglalkoztatáspolitikai, a magyarországi politikai rendszer változásai, a civil érdekképviselés, érdekkérvényesítés és részvétel lehetőségei állnak.

Monostori Éva

művelődési menedzser, közösségfejlesztő, kutató, tréner, a komáromi Mag-ház alapítója, szakmai vezetője, számos civil és ifjúsági projekt kezdeményezője és civil szervezet tagja, önkéntese. A Nemzeti Civil Alapprogram Közép-dunántúli Regionális Kollégiumának volt tagja, illetve elnöke. Jelenleg a Civil Községi Házak Magyarországi Egyesületének elnöke, aminek révén ifjúsági munkával foglalkozó nemzetközi hálózatnak is tagja. Az ifjúsági és települési közösségfejlesztés, valamint a kortárssegítés területén tevékenykedik.

Monostori Ádám

a győri Széchenyi István Egyetem regionális és környezeti gazdaságtan mesterszakának elvégzése után főállású alkalmazottja az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézetének. Jelenleg PhD. hallgató a Széchenyi István Egyetem Regionális és Gazdaságtudományi Doktori Iskolájában. Fő kutatási területe az önkormányzati gazdálkodás, azon belül is az önkormányzati hitel- és fejlesztéspolitikai. Civil szervezeti vezető, fiatalok zenei tehetségkutatását segíti.

Nagy Ádám PhD. habil.

1972-ben született, Budapesten. 6 diplomáját a legkülönbözőbb tudományterületeken szerezte (műszaki, közgazdasági, politológiai, tanári, jogi, egészségügyi). Pedagógiából doktorált és habilitált, a Selye János Egyetem egyetemi docense, Bolyai ösztöndíjas. Az Új Ifjúsági Szemle és a Civil Szemle szakperiodikák alapító-főszerkesztője, a Magyar Pedagógiai Társaság Szabadidő-pedagógiai Szakosztályának elnöke, a Magyar Szociológiai Társaság Ifjúságszociológiai Szakosztályának al-elnöke, a Nemzeti Civil Alapprogram Tanácsának volt elnöke. Kutatási területei: szabadidő-pedagógia, ifjúságügy és a civil világ.

Nyári Kitti

a Nyugat-magyarországi Egyetem ifjúságsegítő szakának hallgatója Győrben. Az Ácsi Fiatalok (Ácsifi) közösség és a Komáromi Városi Diáktanács tagja, a Kerecsen Ifjúsági Egyesület elnökségi tagja, a komáromi Mag-ház önkéntese.

Rózsa Mónika

klinikai szakpszichológus és élménypedagógus, a Pressley Ridge Magyarország Alapítvány szakmai vezetője. Szakmai pályafutása során a bajban levő és bajt okozó, magatartászavaros gyerekek és fiatalok „megszelidítésével” foglalkozik. Az alapítványnál az intézményi és módszertani fejlesztések koordinációja, a munkatársak szupervíziója, a képzések tartalmának gondozása és tréningek tartása a fő felelősségi területei.

Salamon Eszter

Az Európai Szülők Egyesületének elnöke, kulturális menedzser, nonprofit PR szakember. Pedagógus és közgazdász végzettsége van. Csaknem 30 éve foglalkozik a gyermeki jogok érvényesülésének kérdéseivel, gyermek- és ifjúságüggyel. Rendszeresen publikál kulturális témákban, s több, főként civil ügyekkel, ifjúságüggyel foglalkozó könyv szerzője vagy társszerzője is. Aktív középiskolás szülő. Rendszeresen tart előadásokat és képzéseket Európa-szerte oktatási és ifjúsági témákban.

Schmidt Richárd

pszichopedagógus-terapeuta, több mint tíz éve gyakorló ifjúságsegítő szakember. Dolgozott ifjúsági irodában tanácsadóként majd irodavezetőként, jelenleg a XII. kerületi Ifjúsági Közösségi Tér munkatársa. A Budapesti Ifjúsági Irodák Szövetségének valamint, az Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetségének egyik alapítója, utóbbi szervezetnek társelnöke.

Tóbiás László PhD.

a Széchenyi Egyetem docenseként az egyetem szociálismunka-asszisztens és ifjúságimunka-asszisztens szakjának szakfelelőse. Önkéntesként két alapítvány kuratóriumi elnöke, aminek révén ifjúsági munkával foglalkozó nemzetközi hálózatoknak is tagja. PhD-dolgozatát a gyermekek napközbeni ellátásának alternatív formákban történő nyújtásának magyarországi gyakorlatáról írta az ELTE szociálpolitikai doktori programjában. Mindkét - húszas éveiben járó - gyereke is középiskolás kora kezdetétől önkéntesként végez ifjúsági munkát.

IFJÚSÁGSZAKMAI EGYEZTETŐ TANÁCSKOZÁS

Az ifjúságsszakmai szervezetek együttműködési szándékuktól vezérelve intézményesítik eddigi kooperációjukat, kezdeményezik az Ifjúságsszakmai Egyeztető Tanácskozás (ISZET) létrejöttét és együttműködésre hívják fel az ifjúságsszakmai szervezeteket.

Az ISZET az ifjúsági korosztályok számára szolgáltatásokat végző és élethelyzetük feltárásával foglalkozó (=ifjúságsszakmai és nem elsősorban fiatalokat tömörítő) szervezetek együttműködési és problémamegoldást célul kitűző felülete, amely az érintett korosztályok társadalmi helyzetének jobbítása az általuk igénybe vehető szolgáltatások bővítése érdekében működik; helyi-térségi, valamint középszinten meg nem oldható ifjúságügyi feladatokat lát el. Az ISZET fenti célok megvalósítása érdekében a következő feladatokat látja el:

1. Véleményt nyilvánít az ifjúsági korosztályokat és ifjúságügyet érintő kérdésekben;
2. Segíti a szakmai tudástranszfert, informálja a szakmai és szolgáltató szervezeteket;
3. Tagjai tekintetében biztosítja az információáramlást, a tagok közötti együttműködés számára teret nyújt és ösztönzi azt;
4. Törekszik az ifjúsági intézményrendszer bővítésére, fejlesztésére és segíti annak szakmaiságát.

A Tanácskozáshoz csatlakozók fontosnak tartják, hogy az ISZET munkájában olyan jogi személyiséggel rendelkező szervezetek vegyenek részt, amelyek működésük során hozzájárulhatnak az ifjúsági korosztály élethelyzetének javításához, az e téren tevékenykedő szervezetek identitásának kiteljesedéséhez. Az ISZET együttműködői egymást partnernek tekintő, egymás szakértelmét kölcsönösen elismerő és tiszteletben tartó szervezetek. Az ISZET tevékenysége a köz- és nem a pártpolitika mentén értelmezendő, munkáját világnézetre való tekintet nélkül végzi. Az ISZET olyan szakmai együttműködés, amely proaktív, gyorsan reagáló működésmódot vall magáénak, a méltányosság és a józan ész mentén igyekszik egyesíteni a demokratikus és a hatékony működést. A csatlakozók nyitottak az új együttműködésekkel, új típusú együttműködésekkel szemben és kölcsönösen és közösen erőfeszítéseket tesznek a lehető legtöbb felelősségteljes szakmai együttműködő partner ISZET munkájába való bevonására. Mindezen alapelveket az ISZET magukat egyenlőnek valló csatlakozói önmagukra nézve kötelezőnek és a mindenkor csatlakozni szándékozókra nézve követendőnek tekintik.

Önkéntes jelentkezés alapján az ISZET együttműködője lehet az a magyar ifjúságsszakmai szervezet, amely ifjúsági szervezetek számára szolgáltatásokat biztosít, vagy az ifjúsági korosztályok szolgálatát, élethelyzetük feltárását vállalta fel, és amely szervezet erre jogosult szerve az ISZET-hez való csatlakozásról döntött (az ISZET nem kíván szervezeti bejegyzést, de informális fórumnál erősebb együttműködésben bízunk). Az ISZET munkájában jelenleg 8 országos, 25 megyei hatókörű, 18 határon túli szervezet (a Juventus Soliditason keresztül) és 1 megfigyelő szervezet vesz részt.

Az ISZET munkaprogramjának megfelelően minden páratlan évben két évet átfogó jelentést ad ki az ifjúságügyről, páros évben megrendezi az Összebeszélünk – Ifjúságügyi Kongresszust.

RECONCILIATION FORUM OF THE YOUTH PROFESSION

Organisations in the field of the youth profession, driven by their will to collaborate, establish the Reconciliation Forum of the Youth Profession in order to institutionalise their already established cooperation and call all other organisations in the youth field for cooperation.

The Reconciliation Forum of the Youth Profession (RFYP) is a platform aiming at cooperation and problem solving for organizations involved in providing services for youths and in research on the life context of youth (RFYP's members are first and foremost are organizations of the youth profession and not that of youths.), working for improving the socio-economic status of youths, and for broadening the scope services available; it carries out youth policy related tasks that cannot be performed at local-regional or at the mezzo levels. In order to reach these goals RFYP will

1. Formulate and publish its opinion on questions regarding youth and youth issues;
2. Support the transfer of knowledge and inform professional and service provider organizations;
3. Establish a flow of information among its members, promote and provide space for their cooperation;
4. Aim at developing and broadening the system of youth institutions and supporting their work for professionalization.

Those joining RFYP consider it important that organisations joining the RFYP are legal entities that contribute to the improvement of youths' socio-economic status through their work and to reaching the full identity potential of organizations working on such issues. Collaborating organisations in RFYP mutually acknowledge each other as partners and respect each other's professionalism. RFYP activities are in the field of public policy and not that of party politics, and thus free of ideology. RFYP is a professional cooperation valuing proactive and prompt working methods, aiming democratic, yet effective operations along the principles of fairness and common sense. Those joining RFYP are open to new partners and new forms of cooperation, and make mutual and joint efforts to involve as many responsible partners in the work of RFYP as possible. Members declare themselves equal partners in RFYP and accept the above principles mandatory for themselves and deem them necessary for those wishing to join RFYP in the future.

All Hungarian organisations in the field of the youth profession, providing services for youths and involved in research on the life context of youth, may become partners in RFYP once their governing bodies decided on joining. (RFYP does not want to be formally registered as a legal entity, but there is hope for a stronger collaboration than an informal forum.) Currently there are 8 national and 25 county level organizations in RFYP as well as 18 organizations from the Hungarian diaspora in Hungary's neighbouring countries (through the Juventus Soliditas) and one organization with an observer status.

According to the working programme of RFYP a biannual Report on Youth Affairs will be published (first in 2015), and in years between two publications the 'Let's Talk Together' – Youth Profession Congress is organised (first in 2014).

ISZET EGYÜTTMŰKÖDŐK

I. ORSZÁGOS SZINT

1. Demokratikus Ifjúságért Alapítvány
2. Gyerektopicsom Alapítvány
3. Ifjúsági Szolgáltatók Országos Szövetsége
4. Ifjúság szakmai Társaság
5. Pressley Ridge Magyarország Alapítvány
6. Települési Gyermekönkormányzatokat Segítő Egyesülete
7. Új Ifjúsági Szemle
8. Juventus Soliditas

II. REGIONÁLIS SZINT

Baranya megye	Tett-Hely Ifjúsági Szolgáltató Hálózat Területfejlesztők a Vidékért Egyesület
Békés megye	Mi egy Másért Gyermekekért és Ifjúságért Közhasznú Egyesület
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Fiatalokért Kulturális és Szabadidő Egyesület - MINI Ifjúsági Szolgálat
Csongrád megye	Szegedi Tini-telefon Lelkisegélyszolgálat
Fejér megye	Echo Innovációs Műhely Várpalotai Ifjúsági Ház Európa Ifjúsága Egyesület
Győr-Moson-Sopron megye	Rugybázis Kulturális Egyesület
Hajdú-Bihar megye	KÖZ-Pont Ifjúsági Egyesület
Heves megye	Egri Ifi Pont
Jász-Nagykun-Szolnok megye	KÖZ-Pont Ifjúsági Egyesület
Komárom-Esztergom megye	Élettér Közösség- és Településfejlesztő Egyesület, Mag-ház Peron Music Alapítvány
Nógrád megye	Siti – Salgótarjáni Ifjúsági Tanácsadó és Információs Iroda

Somogy megye	Helyiérték Egyesület Alternatív Ifjúsági és Kulturális Egyesület – Nagybajom Somogy Ifjúságáért Egyesület
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Kulturális Életért Közhasznú Egyesület - Mustárház
Tolna megye	Ifjúsági Unió Szekszárd
Vas megye	Vasi Ifjúságért Egyesület
Zala megye	Diák-sziget Ifjúsági Iroda Zalai Hazatérők Egyesülete
Budapest	Civil Ifjúsági Kör Kőbányaért Egyesület- Radar Ifjúsági Iroda Iránytű Ifjúsági és Mentálhigiénés Közhasznú Alapítvány (megfigyelő)

III. KÜLHONI SZERVEZETEK

1. Csík Terület Ifjúsági Tanácsa (CSTIT), Csíkszereda (Miercurea Ciuc),
2. Gyergyó Terület Ifjúsági Tanácsa (GYTIT), Gyergyószentmiklós (Gheorgheni),
3. Igen, tessék! Mozgalom, Kolozsvár (Cluj),
4. Marosvásárhelyi Magyar Diákszövetség (MMDSZ), Marosvásárhely (Targu Mures),
5. Udvarhelyiszéki Ifjúsági Egyeztető Fórum (UIET), Székelyudvarhely (Odorheiu Secuiesc),
6. Nagybánya Területi Ifjúsági Egyeztető Tanács (NTIET), Nagybánya (Baia Mare),
7. Szatmári Magyar Diákszövetség (SZMDSZ), Szatmárnémeti (Satu Mare),
8. Kolozsvári Magyar Diákszövetség (KMDSZ), Kolozsvár (Cluj-Napoca),
9. Nagyvárad Magyar Diákszövetség (NMD), Nagyvárad (Oradea),
10. Horvátországi Magyarok Ifjúsági Közössége (HMIK), Bellye (Bilje),
11. Vajdasági Magyar Ifjúsági Központ (VMIK), Újvidék (Novi Sad),
12. IFIX Ifjúsági szervezet, Ada (Ada),
13. Burgenlandi Magyar Kultúregyesület (BMKE), Felsőőr (Oberwart)
14. KIKELET Kassa – Ifjúsági Közösség, Kassa (Košice)
15. Via Nova ICS, Pozsony (Bratislava),
16. Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetsége (KMDFKSZ), Ungvár (Uzhgorod),
17. Szatmári Fiatalokért Kulturális Egyesület (SZAFKE),
18. Főiskolai Református Ifjúsági Gyülekezet (FRIGY), Beregszász (Beregove)

ÖSSZEBESZÉLÜNK – II. IFJÚSÁGÜGYI KONGRESSZUS

ÖSSZEBESZÉLÜNK Ifjúságügyi kongresszus

2016. augusztus 26-27., Komárom - Révkomárom

Jelentkezés és további információ: www.ifjusagugy.hu

*Látjuk... őket, ha iskolában vannak - de nem látja őket, ha mellette vagy kívül;
látja őket, ha akut betegek - de nem látja őket, amikor az egészségüket kockáztatják;
látja őket, ha munkanélküliek lettek - de nem látja, amikor
munkavállalási képességeik hiányában csődöt mondanak;
befogadja őket, ha segítségre szorulnak és erről az illetékesek jelzést kapnak
- de nem „törődik” velük, ha jelzés hiányában nem kerülnek kapcsolatba a rendszerrel stb.
(Nemzeti Ifjúsági Stratégia).*

Eddig az ifjúságsszakmai térben (ahol a fiatal nem egy terület alanyaként, hanem a maga teljességében és egyediségében látszik) nem voltak olyan találkozási alkalmak, konferenciák, amelyek szolgálhatnák egyfelől a szakmai-tudományos municióbővítést, másfelől a szakemberek társas környezetének biztosítását. Az Összebeszélünk – I. Ifjúságügyi Kongresszus 2014. októberében került megrendezésre és szándéka szerint szolgálta a fiatalokkal foglalkozó diszciplínák és szakmák közötti diskurzus erősítését és az ifjúságügy integratív megközelítésének elősegítését. Teret adott az ifjúságügy: az ifjúságpszichológia, pedagógia-kultúrák közvetítés, ifjúsági szociális munka, ifjúságpolitika legújabb innovációinak bemutatására és hozzáférési lehetőséget biztosított a szakpolitikák célkitűzései, a tudományos novumok és a szakmai gyakorlat megismerésére, szembeállítására. A 150 fősre tervezett, de majd 240 fős Kongresszus megemlékezett a 10 alkalmat megélt Település és Ifjúsága Konferenciáról (mint szellemi elődről), de egy új hagyomány megteremtésének szándékával jött létre. Mind a résztvevői, mind a szervezői-tudományos oldalról egyértelműnek látszik az igény a Kongresszus sorozattá formálására.

Ennek tükrében megkezdődnek az Összebeszélünk – II. Ifjúságügyi Kongresszus előkészületei. A Kongresszus 2016. augusztus 26-27 (péntek-szombat) kerül megrendezésre Komáromban és Észak-Komáromban. Várunk valamennyi az ifjúságügy iránt érdeklődőt, de elsősorban az ezt (is) hivatásuknak tekintőket: pedagógusokat, a neveléstudomány képviselőit, szociológusokat, szociális munkásokat, politológusokat, pszichológusokat, ifjúságsegítőket, civil vezetőket stb. A szervezési feladatokat – csatlakozókat várva – Selye János Egyetem Tanárképző Kar (SJU) és az Ifjúságsszakmai Egyeztető Tanácskozás (ISZET) látja el. Partneri szándékát jelezte már a Magyar Szociológiai Társaság Ifjúságsszociológiai Szakosztálya, a Magyar Pedagógiai Társaság Szabadidő-pedagógiai Szakosztálya, az Európai Szülők Magyarországi Egyesülete, az Új Ifjúsági Szemle Alapítvány, a Kecskeméti Főiskola Iuvenis Ifjúságkutató Műhelye és az Ifjúságsszakmai Társaság.

2016. augusztus 26-27., Komárom - Révkomárom

Jelentkezés és további információ: www.ifjusagugy.hu